

USTAWA O POLICJI

KOMENTARZ

Wojciech Kotowski

3. wydanie

PRAKTYCZNE KOMENTARZE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

USTAWA O POLICJI

KOMENTARZ

Wojciech Kotowski

3. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2012

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wprowadzenie	19
Zagadnienia ogólne	23
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji	139
Rozdział 1. Przepisy ogólne	141
Art. 1 [Zakres regulacji]	141
Art. 2 [Policja wojskowa]	150
Art. 3 [Władza administracyjna]	159
Rozdział 2. Organizacja Policji	164
Art. 4 [Katalog służb]	164
Art. 4a [Urzędnicy]	174
Art. 5 [Organy centralne]	175
Art. 6 [Organy wojewódzkie]	177
Art. 6a [Kompetencje]	180
Art. 6b [Zasady powoływania i odwoływania na szczeblu centralnym] ...	186
Art. 6c [Zasady powoływania i odwoływania na szczeblu powiatowym] ...	188
Art. 6d [Zmiany kadrowe w komisariacie]	190
Art. 6e [Zasady odwoływania]	192
Art. 6f [Przełożeni]	196
Art. 6g [Wykonywanie zadań]	196
Art. 6h (uchylony)	200
Art. 7 [Kompetencje organów]	200
Art. 8 [Jednostki specjalistyczne]	287

Art. 8a	[Rewiry]	288
Art. 9	(uchylony)	294
Art. 10	[Sprawozdawczość]	294
Art. 11	[Zakres żądań]	297
Art. 12	[Przepis delegacyjny]	298
Art. 13	[Środki finansowe]	316
Art. 13a	(uchylony)	322
Art. 13b	[Święto Policji]	322
Rozdział 3. Zakres uprawnień Policji		323
Art. 14	[Rodzaj czynności]	323
Art. 15	[Uprawnienia]	333
Art. 15a	[Zatrzymanie sprawców przemocy w rodzinie]	360
Art. 16	[Środki przymusu bezpośredniego]	362
Art. 17	[Zasady użycia broni palnej]	370
Art. 18	[Użycie jednostek zbrojnych]	384
Art. 18a	[Wsparcie Żandarmerii Wojskowej]	391
Art. 18b	[Wsparcie Straży Granicznej]	394
Art. 18c	[Uniemożliwienie telekomunikacji]	396
Art. 19	[Warunki zarządzania kontroli operacyjnej]	398
Art. 19a	[Charakter czynności operacyjno-rozpoznawczych]	424
Art. 19b	[Dokumentowanie czynności]	437
Art. 20	[Wykrywanie i identyfikacja]	441
Art. 20a	[Kamuflaż]	452
Art. 20b	[Tryb udzielania informacji]	459
Art. 20c	[Tryb ujawniania danych]	460
Art. 20d	[Ujawnianie danych]	463
Art. 21	[Dane osobopoznawcze]	465
Art. 21a	[Baza DNA]	466
Art. 21b	[Procedura wprowadzania danych DNA]	472
Art. 21c	[Udzielanie informacji o danych DNA]	473
Art. 21d	[Czas przechowywania danych DNA]	473
Art. 21e	[Usuwanie informacji z bazy DNA]	475
Art. 22	[Policijni pomocnicy]	475
Rozdział 3a. Bandera i znaki rozpoznawcze		483
Art. 22a	[Bandera]	483
Art. 22b	[Flaga Policji]	484

Rozdział 4. (uchylony)	486
Art. 23–24. (uchylone)	486
Rozdział 5. Służba w Policji	487
Art. 25 [Postępowanie kwalifikacyjne]	487
Art. 25a [Szczególne predyspozycje do służby w Policji]	494
Art. 26 [Ocena zdolności]	498
Art. 27 [Ślubowanie]	506
Art. 28 [Mianowanie]	509
Art. 28a [Służba kontraktowa]	512
Art. 29 [Służba przygotowawcza]	513
Art. 30 [Służba kandydacka]	514
Art. 31 [Uprawnienia odbywających ćwiczenia]	515
Art. 31a [Objęcie Policji militaryzacją]	518
Art. 32 [Zwierzchnictwo służbowe]	518
Art. 33 [Czas służby]	532
Art. 34 [Warunki mianowania]	536
Art. 35 [Opiniowanie]	548
Art. 35a [Badanie predyspozycji do służby]	563
Art. 36 [Przeniesienie służbowe]	567
Art. 37 [Powierzenie zadań]	579
Art. 37a [Szczególna grupa kadrowa]	580
Art. 38 [Przeniesienie na niższe stanowisko]	582
Art. 39 [Zawieszenie w czynnościach]	589
Art. 40 [Badanie stanu zdrowia]	593
Art. 41 [Zwolnienie ze służby]	594
Art. 42 [Nieważność decyzji]	610
Art. 43 [Warunki zwolnienia ze służby]	613
Art. 44 [Przywileje policjantki]	616
Art. 44a [Urlop wychowawczy]	617
Art. 45 [Organ uprawniony do zwolnienia]	617
Art. 46 [Świadectwo służby]	618
Art. 46a [Akta osobowe]	619
Rozdział 6. Korpusy i stopnie policyjne	623
Art. 47 [Stopnie]	623
Art. 48 [Organ uprawniony do mianowania]	629
Art. 49 [Podoficer i aspirant]	629

Art. 50	[Pierwszy stopień oficerski]	630
Art. 51	(uchylony)	631
Art. 52	[Mianowanie na wyższy stopień]	631
Art. 53	[Dożywotność stopni]	633
Art. 54	[Obniżenie stopnia]	634
Art. 55	[Przywrócenie stopnia]	634
Art. 56	[Równoważność stopni]	635
Art. 57	[Przepis delegacyjny]	636
Rozdział 7. Obowiązki i prawa policjanta		640
Art. 58	[Powinności]	640
Art. 59	[Zasady wykonywania poleceń]	642
Art. 60	[Zasada czasu służby]	643
Art. 61	[Identyfikacja]	644
Art. 61a	[Utrzymanie sprawności fizycznej]	645
Art. 62	[Warunki zarobkowania]	646
Art. 62a	[Dane zarobkowe współmałżonka]	655
Art. 63	[Apolityczność]	656
Art. 64	[Wyjazd za granicę]	656
Art. 65	(uchylony)	657
Art. 66	[Ochrona prawna]	657
Art. 67	[Związek zawodowy]	659
Art. 68	[Odszkodowanie]	661
Art. 69	[Prawo do emerytury]	668
Art. 69a	[Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe]	673
Art. 70	[Umundurowanie]	677
Art. 71	[Wyposażenie służbowe]	680
Art. 72	[Wyżywienie]	683
Art. 73	[Bezpłatny przejazd]	689
Art. 74	(uchylony)	692
Art. 75	(pominięty)	692
Art. 76	(pominięty)	692
Art. 77	[Osoby najbliższe]	693
Art. 78	[Szczególny charakter pracy]	693
Art. 79	[Szczególne uprawnienia]	694
Art. 80	[Policjant a prawo pracy]	695
Art. 81	[Przepis delegacyjny]	695
Art. 82	[Urlop]	704

Art. 83	[Odwołanie z urlopu]	704
Art. 84	[Płatny urlop dodatkowy]	706
Art. 85	[Urlop zdrowotny]	707
Art. 86	[Przepis delegacyjny]	708
Art. 87	[Wyróżnienia]	715
Rozdział 8. Mieszkania funkcjonariuszy Policji		718
Art. 88	[Prawo do lokalu]	718
Art. 89	[Uprawnienia członków rodziny]	724
Art. 90	[Lokale mieszkalne]	726
Art. 91	[Fundusz remontowy]	727
Art. 92	[Równoważnik pieniężny]	734
Art. 93	[Koszty dojazdu]	741
Art. 94	[Pomoc finansowa]	743
Art. 95	[Zasady przydziału lokalu]	758
Art. 96	[Tryb szczególny przydziału lokalu]	773
Art. 97	[Przepis delegacyjny]	776
Art. 98	[Zachowanie prawa do lokalu]	783
Rozdział 9. Uposażenie i inne świadczenia pieniężne policjantów		791
Art. 99	[Wielokrotność kwoty bazowej]	791
Art. 100	[Składniki uposażenia]	792
Art. 101	[Wysługa lat]	803
Art. 102	[Przepis delegacyjny]	805
Art. 103	[Zachowanie stawki uposażenia]	806
Art. 104	[Katalog dodatków]	807
Art. 105	[Zasady płatności]	816
Art. 106	[Zmiana uposażenia]	832
Art. 107	[Roszczenia]	833
Art. 108	[Świadczenia pieniężne]	834
Art. 109	[Zasiłek]	836
Art. 110	[Nagrody]	836
Art. 110a	[Nagrody motywacyjne]	839
Art. 110b	[Przepis delegacyjny]	840
Art. 111	[Nagrody jubileuszowe]	843
Art. 112	[Dodatkowe wynagrodzenie]	845
Art. 113	[Należności]	847
Art. 114	[Ekwiwalent]	856

Art. 115	[Odprawa]	858
Art. 115a	[Wysokość ekwiwalentu]	862
Art. 116	[Odprawa pośmiertna]	863
Art. 116a	[Pomoc finansowa na kształcenie dzieci zmarłego policjanta]	863
Art. 117	[Świadczenie pieniężne]	866
Art. 118	[Uprawnienia do odprawy]	868
Art. 119	[Uprawnieni do zasiłku pogrzebowego]	869
Art. 120	[Zasiłek pogrzebowy]	869
Art. 121	[Wysokość należności w okresach szczególnych]	872
Art. 122	[Szkolenie]	890
Art. 122a	[Oficer łącznikowy]	893
Art. 123	[Kierownicze stanowiska państwowe]	894
Art. 124	[Uprawnienia policjanta zawieszzonego w czynnościach służbowych]	895
Art. 125	[Uprawnienia policjanta tymczasowo aresztowanego]	897
Art. 126	[Samowola]	898
Art. 127	[Potrącenia]	902
Art. 128	[Zaliczki]	903
Art. 129	[Przepis kompetencyjny]	903
Art. 130	(uchylony)	904
Art. 131	[Zastosowanie przepisów]	904
Rozdział 10. Odpowiedzialność dyscyplinarna i karna policjantów		906
Art. 132	[Odpowiedzialność kompleksowa]	906
Art. 132a	[Charakter przewinienia]	918
Art. 132b	[Sposób popełnienia przewinienia]	919
Art. 133	[Przełożony dyscyplinarny]	921
Art. 134	[Rodzaje kar]	923
Art. 134a	[Charakter kary nagany]	925
Art. 134b	[Zakaz opuszczania miejsca]	925
Art. 134c	[Ostrzeżenie]	926
Art. 134d	[Wyznaczenie na niższe stanowisko]	926
Art. 134e	[Obniżenie stopnia]	927
Art. 134f	[Wydalenie ze służby]	927
Art. 134g	[Sposób wymierzenia kary]	928
Art. 134h	[Sprawiedliwa kara]	929
Art. 134i	[Podstawa wszczęcia postępowania dyscyplinarnego]	932
Art. 135	[Zasady karania]	937

Art. 135a	[Rzecznik dyscyplinarny]	941
Art. 135b	[Odwołanie rzecznika dyscyplinarnego]	942
Art. 135c	[Przesłanki wyłączające od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym]	943
Art. 135d	[Przejęcie postępowania dyscyplinarnego]	945
Art. 135e	[Obowiązki rzecznika dyscyplinarnego]	945
Art. 135f	[Uprawnienia obwinionego]	950
Art. 135g	[Sposób uwzględniania okoliczności]	954
Art. 135h	[Czas trwania czynności dowodowych]	956
Art. 135i	[Tryb zapoznania się z aktami postępowania dyscyplinarnego]	957
Art. 135j	[Tryb wydania orzeczenia]	958
Art. 135k	[Dwuinstancyjność postępowania dyscyplinarnego]	961
Art. 135l	[Postępowanie odwoławcze]	962
Art. 135m	[Zaskarżanie orzeczeń]	963
Art. 135n	[Sprawozdanie z czynności]	964
Art. 135o	[Prawomocność postanowienia]	965
Art. 135p	[Zastosowanie procedury karnej]	966
Art. 135q	[Zatarcie kary dyscyplinarnej]	968
Art. 135r	[Tryb wznowienia postępowania]	970
Art. 135s	[Czynności dowodowe po wznowieniu postępowania]	975
Art. 136	(uchylony)	977
Art. 137	(uchylony)	977
Art. 138	[Tryb skargowy]	977
Art. 139	[Przepis delegacyjny]	978
Art. 140	(uchylony)	981
Art. 141	(uchylony)	981
Art. 141a	[Zastosowanie przepisów]	981
Art. 142	(uchylony)	982
Art. 143	(uchylony)	982
Art. 144	(uchylony)	983
Art. 144a	[Legalność działania]	983
Art. 145	(uchylony)	984

Rozdział 10a. Kontyngenty policyjne wydzielone do realizacji zadań poza granicami państwa

Art. 145a	[Kontyngenty]	985
Art. 145b	[Przepis kompetencyjny]	990
Art. 145c	[Skład kontyngentu]	991

Art. 145d [Zastosowanie przepisów]	995
Art. 145e [Służba w kontyngencji]	996
Art. 145f [Przepis kompetencyjny]	1000
Art. 145g [Finansowanie wydatków]	1001
Rozdział 10b. Realizacja wspólnych działań na terytorium państw	
członkowskich Unii Europejskiej	1004
Art. 145h [Obowiązki na terytorium innego państwa członkowskiego] ...	1004
Art. 145i [Podmioty uprawnione do określenia obowiązków]	1006
Rozdział 10c. Punkty kontaktowe wymiany informacji z państwami	
członkowskimi Unii Europejskiej oraz krajowe biuro	
do spraw odzyskiwania mienia	1008
Art. 145j [Krajowy punkt kontaktowy]	1008
Art. 145k [Krajowe biuro ds. odzyskiwania mienia]	1011
Rozdział 11. Przepisy przejściowe i końcowe	
Art. 146 [Utworzenie Policji]	1013
Art. 147 [Przepis kompetencyjny]	1013
Art. 148 (pominięty)	1014
Art. 149 [Przekształcenie]	1014
Art. 150 [Zasada ciągłości pracy]	1014
Art. 151 [Zachowanie uprawnień]	1014
Art. 152 [Ustanie członkostwa]	1015
Art. 153 [Znaczenie określeń]	1015
Art. 154–156. (pominięte)	1015
Art. 157 [Utrata mocy ustawy]	1015
Art. 158 [Data wejścia w życie ustawy]	1016
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity)	1017
Wykaz aktów wykonawczych	1127
Taryfikator mandatowy	1205
Punkty karne	1248
Bibliografia	1261

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

d.k.k.	– ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.)
d.k.p.k.	– ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 z późn. zm.)
EKPC	– europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności
k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
k.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
k.k.s.	– ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 z późn. zm.)
k.k.w.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonalny (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.	– ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
k.p.a.	– ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)

- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275 z późn. zm.)
- p.g.g. – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270 z późn. zm.)
- p.r.d. – ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.)
- pr. poczt. – ustawa z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1159 z późn. zm.)
- r.h.p. – rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz. Urz. UE L 102 z 11.04.2006, s. 1)
- r.u.r. – rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym (Dz. Urz. WE L 370 z 31.12.1985, s. 8; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, s. 227)
- r.z.r. – rozporządzenie Ministra Transportu z dnia 31 lipca 2007 r. w sprawie okresowych ograniczeń oraz zakazu ruchu niektórych rodzajów pojazdów na drogach (Dz. U. Nr 147, poz. 1040 z późn. zm.)
- r.z.s.d. – rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lip-

---

	ca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. Nr 170, poz. 1393 z późn. zm.)
u.d.p.	– ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115 z późn. zm.)
u.f.p.	– ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.)
u.m.p.d.	– umowa europejska dotycząca pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR), sporządzona w Genewie dnia 1 lipca 1970 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 94, poz. 1087).
u.o.z.t.	– ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55 z późn. zm.)
u.p.d.o.f.	– ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 z późn. zm.)
u.p.n.	– ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.)
ustawa o Policji	– ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687)
u.s.t.c.	– ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o systemie tachografów cyfrowych (Dz. U. Nr 180, poz. 1494 z późn. zm.)
u.t.d.	– ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874 z późn. zm.)
u.u.c.p.g.	– ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 z późn. zm.)
u.w.t.p.a.	– ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.)
u.z.z.	– ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 z późn. zm.)

Czasopisma i publikatory urzędowe

Annales UMCS	– Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
Apel.-W-wa	– Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
Biul. SAKa	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach i sądów okręgowych. Biuletyn
Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
BRD	– Bezpieczeństwo Ruchu Drogowego
Cz.PKiNP	– Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
Dz. Urz. CBA	– Dziennik Urzędowy Centralnego Biura Antykorupcyjnego
Dz. Urz. KGP	– Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji
Dz. Urz. MSW	– Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Dz. Urz. MSWiA	– Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji
Dz. Urz. UE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz. Urz. WE	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
GSiP	– Gazeta Sądowa i Penitencjarna
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe. Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawach karnych
M.P.	– Monitor Polski
NZS	– Nowe Zeszyty Samorządowe
ONSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych

---

OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OwSS	– Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
PA	– Problemy Alkoholizmu
PD	– Paragraf na drodze. Prawne i kryminalistyczne problemy ruchu drogowego
PiP	– Państwo i Prawo
POP	– Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Prob. Krym.	– Problemy Kryminalistyki
Prob. Praw.	– Problemy Praworządności
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PS	– Przegląd Sądowy
Sł. Prac.	– Służba Pracownicza
SMO	– Służba Milicji Obywatelskiej
ST	– Samorząd Terytorialny
St. Praw.	– Studia Prawnicze
St. Pr.-Ek.	– Studia Prawno-Ekonomiczne
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNASW	– Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych
ZNIBPS	– Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNSA	– Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZW	– Zagadnienia Wykroczeń

Inne

BLiI	– Biuro Łączności i Informatyki
BRD	– Biuro Ruchu Drogowego

CBA	– Centralne Biuro Antykorupcyjne
CBS	– Centralne Biuro Śledcze
CLK	– Centralne Laboratorium Kryminalistyczne
CRD	– Centralna Registratura Daktyloskopijna
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
FUS	– Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
KCIK	– Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych
KGP	– Komenda Główna Policji
KMP	– komenda miejska Policji
KP	– komisariat Policji
KPP	– komenda powiatowa Policji
KRP	– komenda rejonowa Policji
KSI	– Krajowy System Informatyczny
KSIP	– Krajowy System Informacyjny Policji
KSP	– Komenda Stołeczna Policji
KWP	– komenda wojewódzka Policji
LEX	– System Informacji Prawnej LEX
LK	– laboratorium kryminalistyczne
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
ORTSiRD PZMot.	– Organizacja Rzeczoznawców Techniki Samochodowej i Ruchu Drogowego Polskiego Związku Motorowego
OSR	– ocena skutków regulacji
PRIM	– Policyjny Rejestr Imprez Masowych
RIO	– regionalna izba obrachunkowa
SA	– sąd apelacyjny
SIS	– System Informacyjny Schengen
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny
WSPol.	– Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
ŻW	– Żandarmeria Wojskowa

WPROWADZENIE

Kompetentny policjant to nie tylko – z racji wykonywanych czynności – funkcjonariusz państwowy mający określone uprawnienia, umożliwiające samodzielne podejmowanie decyzji, ale równocześnie ten, kto dysponuje odpowiednim poziomem wiedzy oraz umiejętnie korzysta z doświadczenia innych, a nadto jest serdeczny, kulturalny, uczynny, z dumą nosi mundur i odznakę, nie przynosi wstydu ani sobie, ani koleżankom, kolegom i przełożonym; jest skromny, a równocześnie zdecydowany, sumienny, rzetelny i odważny. Odwagą jest również przyznanie się do błędu, a jego naprawieniem – jeżeli nie ma innej możliwości – wyciągnięcie właściwych wniosków na przyszłość.

Trudno odmówić racji twierdzeniu, że zawsze mamy do czynienia z faktami i ich interpretacją. Fakty to miejsce zdarzenia. Jednak moment wkroczenia organu procesowego stanowi fazę interpretacji, która niejednokrotnie nie ma nic wspólnego z faktami, mija się z nimi lub wręcz formułuje teorie sprzeczne z nimi. Kompetentny policjant jest w stanie skutecznie obalić tego rodzaju negatywną definicję „interpretacji” i sprawić, że będzie stanowiła równowartość faktów. Jest to niewątpliwie trudne zadanie, ale możliwe do wykonania. Wymaga wysiłku, lecz na pewnym etapie pracy nad sobą staje się przyjemnością. Policjanta powinna cechować uczciwość, kultura i skromność. Powinien mieć wewnętrzne przekonanie, że jego celem nadrzędnym jest niesienie pomocy potrzebującym. Powinien szczycić się wysokim poziomem wiedzy prawnej, analityczną wnikliwością, stanowiącą gwarancję bardzo dobrej pracy, oraz stale, konsekwentnie i systematycznie podnosić kwalifikacje zawodowe, a także doskonalić i umacniać posiadane umiejętności. Powinien być sumienny,

punktualny, systematyczny i dokładny. Sprzyja to rzetelności, terminowości i jakości wykonywanych zadań. Umacnia dyspozycyjność i zdyscyplinowanie, uczynność i koleżeństwo. Wytwarza przyjemną atmosferę w zespole, a równocześnie uczy umiejętności współżycia z otoczeniem. Takie założenie z reguły gwarantuje podejmowanie trafnych decyzji, ponieważ działając w sposób rozsądny i przemyślany, można bez trudu wyznaczyć sobie właściwe kierunki realizacji powierzonych zadań. Rozsądek wymaga skromności i samokrytycyzmu, a także wiary we własne siły. W chwilach wątpliwości należy korzystać z rad bardziej doświadczonych i nawet jeżeli nie zostaną zastosowane w określonych okolicznościach, należy je szanować. Rozsądek i przemyślane działanie to również odwaga. Do niej należy umiejętność przyznania się do błędu. Jest to cecha niezwykle wartościowa. Należy bowiem mieć świadomość nie tylko formalnej, ale i – a może przede wszystkim – moralnej odpowiedzialności za skutki podjętej decyzji. Od niej bowiem zależy los człowieka, któremu przedstawiono konkretny zarzut popełnienia czynu zabronionego, a w perspektywie czeka go kara, nie wiadomo, czy słuszną. Dlatego policjant, chcąc być w zgodzie z własnym sumieniem, czego wymaga etyka, powinien postawić sobie zadanie nadrzędne: nie mogę się pomylić! W konsekwencji czynności służbowe wykonywane są na wysokim poziomie merytorycznym, w warunkach godnego podziwu zaangażowania, a więc inicjatywy, która owocuje nowatorskimi rozwiązaniami przyczyniającymi się do usprawnienia podejmowanych działań.

Jednak wiedza to za mało. Sama znajomość prawa jest wprawdzie bardzo cenna, eliminuje bowiem ryzyko nieświadomego naruszenia jego norm, ale z reguły nie wystarczy. Zachodzi jeszcze konieczność wyrobienia u siebie umiejętności właściwego interpretowania przepisów i analizowania zjawisk towarzyszących realizowaniu określonych zasad postępowania. To domena policjanta, stąd konieczność jego bardzo dobrego merytorycznego przygotowania nie tylko do podjęcia właściwej decyzji, ale również udzielenia skutecznej pomocy.

Policjant nie może traktować każdego obywatela jak potencjalnego przestępcy. Nie może więc być arogancki, swoją miną podkreślający władztwo nad kontrolowanym, cyniczny, odnoszący się z zakładanym niedowierzaniem i kpina. Takim zachowaniem uchybia godności urzę-

du oraz przekonuje o braku predyspozycji do zawodu. Nie chodzi oczywiście o pobłażliwość, zwłaszcza wówczas, gdy ktoś został zatrzymany z powodu popełnienia czynu zabronionego o określonym ładunku szkodliwości społecznej. Jednak kontrolę czy interwencję można przeprowadzić z uśmiechem i równocześnie kompetentnie, tzn. prawidłowo merytorycznie i stanowczo, lecz spokojnie. Policjant musi dokładnie poznać przebieg skutkowego czy bezskutkowego zdarzenia na drodze, a zatem powinien całkowicie wyeliminować rozmowy mające charakter komentatorski, a jedynie ograniczyć się do zebrania wyczerpujących informacji.

Policjant zachowaniem i wyglądem musi wzbudzać zaufanie, a umacniać je swoim postępowaniem. Powinien umieć przekonać każdego uczciwego członka naszej społeczności, że bać się należy tylko przestępców i chuliganów, a policjant jest po to, aby te obawy konsekwentnie eliminować oraz że w każdej sytuacji można na niego liczyć. Zdobycie zaufania społecznego jest niezmiernie trudne, ale możliwe. Do osiągnięcia tego celu potrzebna jest dobra i silna wola właściwego postępowania. Policjant nie może brać łapówek, upijać się w miejscu publicznym, brać udziału w bijatykach. Również w miejscu zamieszkania powinien świecić przykładem dobrego członka rodziny oraz sąsiada. Oczywiście dobry sąsiad to nie ten, który pomaga w zatuszowaniu okoliczności zdarzenia, lecz ten, który idzie z pomocą ofiarom działania negatywnego czynnika natury ludzkiej. Należy z pełną aprobatą odnieść się do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3), które niewątpliwie sprzyja kształtowaniu modelu policjanta.

Opracowanie zawiera nie tylko klasyczny komentarz do poszczególnych artykułów ustawy w formie tez, ale również stanowisko judykatury i doktryny w przedmiotowym zakresie. Uzupełniono je również taryfikatorem mandatowym i zestawieniem punktów karnych.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji była już 86 razy nowelizowana, w tym czterokrotnie – ze względu na zakres zmian – ogłaszało tekst jednolity (Dz. U. z 2000 r. Nr 101, poz. 1092; Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58; Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 i Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687).

Oto zakres dokonanych zmian:

1. Treścią art. 22 ustawy z dnia 27 września 1991 r. o zasadach odpłatności za leki i artykuły sanitarne (Dz. U. Nr 94, poz. 422 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 stycznia 1999 r.) dokonano modyfikacji art. 75 i 76 ustawy o Policji przez dodanie odpowiednio ust. 4 i 2, w myśl których zaopatrzenie w leki bezpłatnie, za opłatą ryczałtową lub za częściową odpłatnością oraz zaopatrzenie w artykuły sanitarne określa odrębna ustawa.

2. Treścią art. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz. U. Nr 107, poz. 461) dokonano nowelizacji art. 90 ustawy o Policji przez dodanie ust. 2–5, w myśl których: właściciele domów jednorodzinnych, domów mieszkalno-pensjonatowych i lokali mieszkalnych stanowiących odrębne nieruchomości mają prawo do zamieszkania w swoich domach i lokalach opróżnionych w całości lub części; właścicielowi domu wielomieszkaniowego przysługuje prawo zamieszkania w opróżnionym lokalu mieszkalnym w tym domu; w razie opróżnienia samodzielnego lokalu w domu, o którym mowa, oraz lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość właścicielowi przysługuje prawo oddania go w najem bądź bezpłatne używanie; jeżeli w terminie 3 miesięcy właściciel nie

skorzysta bez uzasadnionych przyczyn z tego prawa, Minister Spraw Wewnętrznych lub podległy mu organ może dokonać przydziału opróżnionego lokalu. Obowiązuje od 7 grudnia 1991 r.

3. Na podstawie art. 9 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. Nr 54, poz. 254; tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 175, poz. 1440 z późn. zm.) utracił moc art. 74 ustawy o Policji, w myśl którego policjantowi oraz jego małżonkowi przysługiwało prawo do ulgi przy przejazdach państwowymi środkami komunikacji w zakresie i na warunkach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Obowiązuje od 1 stycznia 1993 r.

4. Treścią art. 53 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 214; tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67 z późn. zm.) wprowadzono zmiany w art. 69 w ust. 4, art. 75 ust. 3, art. 76 ust. 3 i art. 98 ustawy o Policji, w których po wyrazach „funkcjonariuszy Policji” postawiono przecinek, a wyrazy „oraz ich rodzin” zastąpiono wyrazami „Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin”, a także skreślono art. 130 ustawy. Obowiązuje od 25 maja 1994 r.

5. Artykuł 17 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej (Dz. U. z 1995 r. Nr 34, poz. 163 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 stycznia 2000 r.) dokonał modyfikacji art. 99 ustawy o Policji. Obowiązuje od 1 stycznia 1995 r.

6. Treścią art. 50 ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 maja 2004 r.) dokonano zmian w art. 77, 104, 117, 124, 125, 127 i 128 ustawy o Policji. Obowiązuje od 1 marca 1995 r.

7. Treścią art. 2 ustawy z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 515 z późn. zm.) dokonano obszernej nowelizacji art. 1, 3, 4–25,

32, 36, 38, 39, 41–44, 47–49, 51, 52, 64, 65, 71, 73, 81, 89–97, 108–112, 114, 117, 134 i 135 oraz dodano art. 22a i 22b ustawy. Obowiązuje od 12 października 1995 r.

8. Artykuł 1 ustawy z dnia 25 kwietnia 1996 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz. U. Nr 59, poz. 269) zmodyfikował art. 19a ustawy o Policji. Obowiązuje od 12 czerwca 1996 r.

9. Treścią art. 35 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz. U. Nr 106, poz. 496 z późn. zm.) dokonano nowelizacji art. 5, 14 i 97 ustawy o Policji. Obowiązuje od 1 stycznia 1997 r.

10. Treścią art. 1 ustawy z dnia 17 lipca 1997 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 80, poz. 499) dodano art. 18a ustawy, w myśl którego w razie klęski żywiołowej lub nadzwyczajnego zagrożenia środowiska, gdy siły Policji są niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielania pomocy Policji. W określonym wypadku żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów, określone w art. 15–17 ustawy. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonym dla policjantów. Obowiązuje od 18 lipca 1997 r.

11. Treścią art. 37 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. Nr 123, poz. 779 z późn. zm.) dokonano zmian w treści art. 1 ust. 2 pkt 5 i art. 7 ust. 1 pkt 4 ustawy o Policji oraz skreślono rozdział 4 (art. 23, 24 i 24a ustawy). Obowiązuje od 1 stycznia 1998 r.

12. Treścią art. 24 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 106, poz. 680 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 sierpnia 2009 r.) zmodyfikowano art. 13 ust. 1 ustawy. Obowiązuje od 1 stycznia 1999 r.

13. Treścią art. 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 z późn. zm.) uchylono art. 142–144 oraz art. 145 ustawy, a w ich miejsce wprowadzono art. 141a. Obowiązuje od 1 września 1998 r.

14. Zgodnie z dyspozycją art. 170 ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz. U. Nr 28, poz. 153 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 kwietnia 2003 r.) utraciły moc art. 75 i 76 ustawy o Policji. Obowiązuje od 1 stycznia 1999 r.

15. Treścią art. 62 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668 z późn. zm.) dokonano nowelizacji art. 3–8, 10–13, 25, 29, 32, 34, 36, 41–43, 45, 48, 52, 54, 55, 56, 62, 63, 96, 114, 124 i 139 ustawy. Obowiązują od 1 stycznia 1999 r.

16. Treścią art. 51 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. Nr 141, poz. 943, tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 z późn. zm.) zmodyfikowano art. 73 ust. 4 ustawy. Obowiązuje od 1 kwietnia 1999 r.

17. Treścią art. 16 ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 110, poz. 1255; tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 79, poz. 431) zmodyfikowano art. 99 ust. 3 i 4 ustawy o Policji. Obowiązują od 1 stycznia 2000 r.

Wymienione zmiany spowodowały podjęcie decyzji o ogłoszeniu pierwszego tekstu jednolitego ustawy o Policji (Dz. U. z 2000 r. Nr 101, poz. 1092).

18. Treścią art. 2 ustawy z dnia 30 marca 2001 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych i ustawy o Policji (Dz. U. Nr 41, poz. 465) znowelizowano art. 13 i 33 ustawy, dodając równocześnie ust. 3 do art. 112 ustawy, w myśl którego policjantowi uczestniczącemu bezpośrednio, na podstawie porozumienia, o którym mowa w art. 5a ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, w zapewnieniu przez Policję bezpieczeństwa i porządku publicznego w trakcie imprezy masowej w czasie, o którym mowa w art. 33 ust. 3 ustawy, wypłaca się dodatkowe wynagrodzenie za każdą rozpoczętą godzinę wykonywania tych czynności, w wysokości 2/170 kwoty przeciętnego miesięcznego uposażenia zasadniczego policjantów wraz z dodatkami o charakterze stałym, ustalonego za czerwiec roku ubiegłego i ogłaszanego przez Komendanta Głównego Policji w „Dzienniku Urzędowym Komendy Głównej Policji”. Obowiązuje od 24 maja 2001 r.

19. Treścią art. 5 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1149 z późn. zm.) znowelizowano art. 134 i 138 ustawy, a także skreślono art. 136 i 137 ustawy. Zmiany obowiązują od 17 października 2001 r.

20. Mocą art. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 100, poz. 1084) dokonano obszernej nowelizacji art. 1, 6, 6b, 6e, 7, 8a, 10, 13, 15–16, 19–19b, 20–20b, 22, 28, 33, 34, 41, 48–50, 56–57, 82, 84, 88, 95, 97, 101–102, 104–105, 108, 114, 116, 127, 129, 131, 139, 141 i 144a ustawy o Policji, a równocześnie dodano w ustawie art. 145a–145g. Obowiązują od 19 października 2001 r.

21. Treścią art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej, ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o uposażeniu żołnierzy, ustawy o Policji, ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, ustawy o kontroli skarbowej, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o Służbie Więziennej oraz ustawy o Inspekcji Celnej (Dz. U. Nr 81, poz. 877) dokonano licznych zmian: art. 14, 15, 22b, 27, 35–36, 39, 70, 72, 73, 81, 83, 86, 91, 92, 94, 96, 97, 110–113 i 120–122 ustawy. Obowiązują od 8 listopada 2001 r.

22. Treścią art. 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 1367) znowelizowano art. 19a ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, doprecyzowując dyspozycję, zgodnie z którą w sprawach o przestępstwa umyślne nielegalnego wytwarzania, posiadania lub obrotu bronią, amu-

nicją, materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi i ich preparatami, prekursorami grupy I-R oraz materiałami jądrowymi i promieniotwórczymi, czynności operacyjno-rozpoznawcze zmierzające do sprawdzenia uzyskanych wcześniej, wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz wykrycia sprawców i uzyskania dowodów mogą polegać na dokonaniu w sposób niejawnym nabycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi, albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej. Obowiązuje od 14 listopada 2001 r.

23. Treścią art. 60 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353 z późn. zm.) znowelizowano art. 2 ustawy, w myśl którego zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmerii Wojskowej i wojskowe organy porządkowe, w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Obowiązuje od 1 stycznia 2002 r.

24. Treścią art. 7 ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów, ustawy o działach administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 154, poz. 1800) dokonano zmiany nazewnictwa w art. 97 ust. 1 i 2 ustawy. Obowiązuje od 1 stycznia 2002 r.

25. Artykuł 52 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych oraz o Krajowym Systemie Informatycznym (Dz. U. Nr 110, poz. 1189; tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 153 z późn. zm.) zmodyfikował art. 1, 14 i 21 ustawy o Policji. Obowiązuje od 1 stycznia 2003 r.

Kolejne zmiany spowodowały konieczność ogłoszenia drugiego tekstu jednolitego ustawy o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58).

26. Treścią art. 165 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676; tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.) w art. 69 ust. 4 i w art. 98 ustawy o Policji wyrazy „Urzędu Ochrony Państwa” zastąpiono wyrazami „Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu”. Zmiana obowiązuje od 29 czerwca 2002 r.

27. Artykuł 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 115, poz. 996) znowelizował art. 17 ust. 3 ustawy, w myśl którego użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej. Obowiązuje od 8 sierpnia 2002 r.

28. Artykuł 3 ustawy z dnia 15 lutego 2002 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, o zmianie ustawy o Policji oraz o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz. U. Nr 19, poz. 185) zmodyfikował art. 15 ustawy o Policji. Obowiązuje od 12 września 2002 r.

29. Treścią art. 45 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984; uchylona z dniem 1 sierpnia 2011 r.) dokonano zmian związanych z nazewnictwem w art. 3, 11 i 13 ustawy. Obowiązują od 27 października 2002 r.

30. Treścią art. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 200, poz. 1688) znowelizowano art. 6–6e, 6h, 10, 13 i 119 ustawy. Obowiązują od 15 grudnia 2002 r. i 1 stycznia 2003 r. (art. 6 ustawy).

31. Treścią art. 2 ustawy z dnia 23 maja 2002 r. o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych, ustawy o Policji, ustawy o cudzoziemcach i ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 81, poz. 731) zmodyfikowano art. 1 i 21 ustawy. Obowiązują od 1 stycznia 2003 r.

32. Na podstawie art. 73 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. Nr 130, poz. 1188; tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1159 z późn. zm.) dodano w ustawie o Policji art. 20d, w myśl którego dane dotyczące osób korzystających z usług pocztowych oraz dane dotyczące faktu i okoliczności świadczenia lub korzystania z tych usług mogą być ujawnione Policji i przez nią przetwarzane wyłącznie w celu zapobiegania lub wykrywania przestępstw oraz ich sprawców, przy czym ujawnianie danych, o których mowa w ust. 1, następuje na: pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji lub komendanta wojewódzkiego albo żądanie policjanta posiadającego pisemne upoważnienie. Równocześnie

podmioty uprawnione do świadczenia usług pocztowych, na podstawie ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe, są obowiązane do udostępniania danych policjantom wskazanym we wniosku organu Policji. Obowiązuje od 24 sierpnia 2003 r.

33. Zmiana m.in. art. 139 ustawy o Policji wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2002 r., K 36/00 (Dz. U. Nr 176, poz. 1457). Artykuł 139 ust. 2 ustawy w części dotyczącej postępowania dyscyplinarnego utracił moc 30 września 2003 r., a zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 października 1997 r. w sprawie warunków najmu lokali mieszkalnych znajdujących się w budynkach będących własnością Skarbu Państwa, pozostających w zarządzie Policji, oraz zasad obliczania czynszu najmu za te lokale (M.P. Nr 78, poz. 746) utraciło moc z dniem 8 kwietnia 2003 r.

34. Treścią art. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo telekomunikacyjne oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 113, poz. 1070) znowelizowano treść art. 19 i 20c ustawy. Obowiązują od 1 października 2003 r.

35. Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1609 ze sprost.) w ustawie o Policji dodano art. 69a. Z jego treści wynika, że jeżeli policjant zwolniony ze służby nie spełnia warunków do nabycia prawa do emerytury policyjnej lub policyjnej renty inwalidzkiej, od uposażenia wypłaconego policjantowi po dniu 31 grudnia 1998 r. do dnia zwolnienia ze służby, od którego nie odprowadzono składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, przekazuje się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki za ten okres przewidziane w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.). Przez uposażenie stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, o którym mowa w ust. 1, rozumie się: 1) kwotę najniższego wynagrodzenia ustalaną na podstawie odrębnych przepisów – za okres służby kandydackiej przed dniem 1 stycznia 2003 r.; 2) kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów – za okres służby kandydackiej po dniu 31 grudnia 2002 r.; 3) uposażenie zasadnicze, do-

datki do uposażenia, nagrody roczne i uznaniowe oraz dodatkowe wynagrodzenie wypłacane na podstawie art. 112, odpowiednio przeliczone zgodnie z art. 110 ustawy, o której mowa w ust. 1 – za pozostałe okresy służby. Składki przekazuje się również w przypadku, gdy policjant spełnia jedynie warunki do nabycia prawa do policyjnej renty inwalidzkiej. Przekazanie składek następuje na wniosek policjanta. Składki podlegają waloryzacji wskaźnikiem waloryzacji składek określonym na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.). Przy obliczaniu kwoty należnych składek, waloryzowanych na podstawie ust. 4, stosuje się odpowiednio art. 19 ust. 1 i art. 22 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wskazane przepisy stosuje się również do funkcjonariusza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., jeżeli po zwolnieniu ze służby, mimo spełnienia warunków do nabycia prawa do emerytury policyjnej, zgłosił wniosek o przyznanie emerytury z tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. W tym przypadku kwotę należnych, zwaloryzowanych składek przekazuje się niezwłocznie na podstawie zawiadomienia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o ustaleniu funkcjonariuszowi prawa do emerytury przewidzianej w przepisach. Kwota należnych, zwaloryzowanych składek stanowi przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy przekazywania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składek oraz jednostki do tego właściwe, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego i niezwłocznego wykonywania czynności związanych z przekazywaniem tych składek. Obowiązuje od 1 października 2003 r.

36. Treścią art. 1 ustawy z dnia 29 października 2003 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 192, poz. 1873) znowelizowano treść art. 7, 13, 13a, 39, 41–43, 67, 87, 110, 114, 129, 132, 133, 134, 135, 138, 139 i 145e ustawy oraz dodano art. 132a, 132b, 134a–134i, 135a–135s, a także uchylono art. 140 i 141. Zmiany obowiązują od 29 listopada 2003 r. Zgodnie z nowymi rozwiązaniami policjant podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego

na naruszeniu dyscypliny służbowej, honoru, godności i dobrego imienia służby lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej. Naruszenie dyscypliny służbowej jest czynem policjanta mającym charakter zawinionego przekroczenia uprawnień lub niewykonania obowiązków wynikających z ustawy, przepisów wykonawczych do ustaw lub rozkazów i poleceń wydanych przez uprawnionych przełożonych na mocy tych przepisów. Ustawa określiła katalog naruszeń dyscypliny służbowej oraz zakres odpowiedzialności, co spowodowało konieczność uchylecia art. 140 i 141, stanowiących podstawę funkcjonowania sądów honorowych. Policjant podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od odpowiedzialności przewidzianej za popełnienie czynu o znamionach przestępstwa lub wykroczenia, w tym także przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, wówczas gdy określony czyn stanowi również przewinienie dyscyplinarne. Uznano też, że jeżeli czyn o znamionach przestępstwa lub wykroczenia, w tym także przestępstwa lub wykroczenia skarbowego, nie stanowi równocześnie przewinienia dyscyplinarnego, to nie powinien skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną. Przewidziano jednak w takiej sytuacji możliwość fakultatywnego zwolnienia policjanta ze służby przed zakończeniem toczącego się przeciwko niemu postępowania karnego, jeżeli popełnienie określonego czynu nie budzi wątpliwości, a równocześnie godzi w interes służby. Ocena w tym zakresie należy do przełożonego, który z mocy ustawy jest uprawniony do zwolnienia policjanta ze służby w ramach postępowania administracyjnego.

Znowelizowany katalog kar dyscyplinarnych obejmuje nagane, zakaz opuszczenia wyznaczonego miejsca przebywania dotyczący pełniących służbę w systemie skoszarowanym, ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku, wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe, obniżenie stopnia oraz wydalenie ze służby. Katalog w tej postaci jest – zdaniem ustawodawcy – bardziej czytelny. Zastąpienie istniejących dotychczas trzech kar: nagany, surowej nagany i nagany z ostrzeżeniem, jedną karą nagany jest niewątpliwie słusznym zabiegiem legislacyjnym, ponieważ skutkowały one tym samym, a mianowicie wytknięciem ukaranemu jego niewłaściwego postępowania. Z kolei usunięta kara „ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby” w istocie, mimo długiego okresu jej trwania, była mniej dolegliwa od kary, jaką stanowi

wyznaczenie policjanta na niższe stanowisko służbowe, a nadto spełniała podobną rolę do istniejącej kary „ostrzeżenia o nieprzydatności do służby na zajmowanym stanowisku”, co niewątpliwie przesądziło o podjęciu przez ustawodawcę określonej decyzji.

Znowelizowana ustawa określa zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów. Jest oczywiste, że policjant nie może ponieść odpowiedzialności dyscyplinarnej, jeżeli nie można mu przypisać winy. Równocześnie sprecyzowano, kiedy przewinienie jest zawinione, a także na czym polega zróżnicowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej w zależności od tego, czy policjant popełnia przewinienie samodzielnie, czy też działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, kieruje popełnieniem przewinienia przez innego policjanta, nakłania do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego oraz ułatwia jego popełnienie. Należy wyrazić pogląd, że kierowanie się zasadą, iż każdy odpowiada w granicach swojej winy, jest słuszne. W konsekwencji określono zasady wymierzania kar dyscyplinarnych, przywiązując znaczenie do należytego badania okoliczności mających wpływ na ich złagodzenie lub zaostrzenie. Sprecyzowano metody wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, z równoczesnym określeniem przypadków uniemożliwiających jego wszczęcie. Postępowanie dyscyplinarne wszczyna przełożony dyscyplinarny, a prowadzi je rzecznik dyscyplinarny, wyznaczony na 4 lata spośród policjantów pełniących służbę stałą. Ustawodawca określając uprawnienia wymienionych podmiotów, równocześnie określił przesłanki wyłączające przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego od udziału w toczącym się postępowaniu. Znowelizowana ustawa określiła także prawa obwinionego, zakres czynności powierzonych rzecznikowi dyscyplinarnemu, czas przewidziany na postępowanie dyscyplinarne, sposób jego przedłużania oraz zawieszania, a także wydawania orzeczenia kończącego postępowanie, termin przewidziany do jego uprawomocnienia się oraz zatarcia ukarania. Jednolitość ustawy osiągnięto przez ograniczenie do minimum sięgania do rozwiązań przyjętych w procedurze karnej. Zatem zastosowanie przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) dotyczy jedynie wezwań, terminów, doręczeń i świadków, z wyłączeniem możliwości nakładania kar porządkowych. W odniesieniu do świadków wyłączono zachowanie w ta-

jemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym jego danych osobowych.

Postępowanie dyscyplinarne jest dwuinstancyjne, a zatem od nieprawomocnego orzeczenia wydanego w I instancji służy odwołanie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego. W postępowaniu odwoławczym rozpoznanie sprawy następuje wprawdzie na podstawie ustalonego w postępowaniu dyscyplinarnym stanu faktycznego, jednak istnieje możliwość jego uzupełnienia, jeżeli wskutek tego zostanie osiągnięty cel postępowania, tzn. orzeczeniu będzie można przypisać cechę słuszności rozstrzygnięcia. W postępowaniu tym można zatem powołać komisję do zbadania zasadności zaskarżenia orzeczenia I instancji. Powołanie komisji jest obligatoryjne w przypadku wymierzenia kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe, obniżenia stopnia lub wydalenia ze służby.

Komisja składa się z trzech oficerów w służbie stałej, w tym dwóch wyznaczonych przez przełożonego rozpatrującego odwołanie i jednego wyznaczonego przez właściwy zarząd wojewódzki Związku Zawodowego Policjantów. Czynności komisji zostają utrwalone przez sporządzenie sprawozdania zawierającego wniosek odnoszący się do sposobu załatwienia odwołania. Oceny merytorycznej sprawozdania dokonuje wyższy przełożony dyscyplinarny, który zaskarżone orzeczenie może utrzymać w mocy albo uchylić je w całości lub w części i w określonym zakresie uniewinnić obwinionego lub wymierzyć mu inną karę, albo po uchyleniu orzeczenia przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Przewidziano także możliwość wzruszenia postępowania dyscyplinarnego zakończonemu prawomocnym orzeczeniem, określając równocześnie tryb wznowienia postępowania.

Wykonywanie kar jest *stricte* związane z prawami i wolnościami obywatelskimi, które są pod szczególną ochroną (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), a zatem ustawodawca jest zobowiązany do nadawania przepisom rangi ustawowej. Dotychczas regulacje te znajdowały się w akcie wykonawczym do ustawy. Wobec kompleksowego ujęcia w ustawie wielu rozwiązań dotyczących postępowania dyscyplinarnego przewidziano wydanie rozporządzenia odnoszącego się wyłącznie do kwestii niewymagających umieszczenia w ustawie. W związku z tym znowelizowano art. 139, upoważniający Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do

wydania rozporządzenia regulującego jedynie kwestie techniczne, mające wpływ na usprawnienie toczącego się postępowania dyscyplinarnego. Chodzi o tryb wykonywania czynności związanych z tym postępowaniem, a w tym obieg dokumentów, sposób prostowania błędów pisarskich i rachunkowych oraz innych oczywistych omyłek, określenie wzorów postanowień i innych dokumentów. Zgodnie z założeniem obiegu dokumentów powinien być prowadzony w sposób uniemożliwiający udostępnianie ich treści osobom niepowołanym. Dokumenty można doręczać bezpośrednio, przekazywać przesyłką listową, pocztą elektroniczną, faksem lub przy użyciu innych dostępnych środków łączności. Natomiast dokumenty dotyczące spraw zastrzeżonych dla przełożonego dyscyplinarnego zostają przekazane adresatowi niezwłocznie i równocześnie bezpośrednio przez rzecznika dyscyplinarnego. Wniosek o przedłużenie terminu prowadzenia czynności dowodowych powinien być przedstawiony przełożonemu właściwemu do wydania w tym przedmiocie postanowienia nie później niż 5 dni przed upływem terminu. Wnioski i inne dokumenty składane przez obwinionego włącza się niezwłocznie do akt postępowania ze wskazaniem daty ich złożenia. Rzecznik dyscyplinarny prowadzący postępowanie w przypadku skorzystania z pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego przy przeprowadzaniu czynności dowodowych, co następuje po udzieleniu zgody przełożonego (art. 135b ust. 2 ustawy), sporządza odpowiednią notatkę i włącza ją do akt postępowania. Notatka taka powinna zawierać oznaczenie rzecznika dyscyplinarnego, który będzie udzielał pomocy, oraz zakres czynności, jakie będzie wykonywał. W przypadku odwołania, składanego wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu za pośrednictwem przełożonego, który wydał orzeczenie w I instancji (art. 135k ust. 2 ustawy), przełożony dyscyplinarny przesyła odwołanie wraz z aktami postępowania, aktami osobowymi obwinionego oraz swoim stanowiskiem w sprawie wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu w terminie 7 dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie. Skreślenia, poprawki i uzupełnienia dokonane w protokole wymagają opisanie przez osobę sporządzającą protokół w toku postępowania dyscyplinarnego, jeszcze przed jego podpisaniem. Osoby uczestniczące w czynnościach, z których sporządza się protokół, mogą żądać jego sprostowania, wskazując na nieścisłości i opuszczenia. Z kolei sprostowania błędów pisarskich i rachun-

kowych oraz innych oczywistych omyłek w wydanych postanowieniach i orzeczeniach dokonuje się w każdym czasie z urzędu lub na wniosek w drodze postanowienia. Sprostowania dokonuje rzecznik dyscyplinarny bądź przełożony dyscyplinarny w zależności od tego, kto był właściwy do wydania rozstrzygnięcia, którego dotyczy sprostowanie. Wśród postanowień i innych dokumentów sporządzanych w postępowaniu dyscyplinarnym należy wymienić: postanowienie o ustaleniu właściwości przełożonego dyscyplinarnego (nr 1), postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego (nr 2), postanowienie o przejęciu postępowania dyscyplinarnego do prowadzenia (nr 3), postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (nr 4), postanowienie o wyłączeniu albo odmowie wyłączenia przełożonego dyscyplinarnego (nr 5), postanowienie o wyłączeniu albo odmowie wyłączenia rzecznika dyscyplinarnego (nr 6), protokół przesłuchania świadka (nr 7), postanowienie o odmowie zwolnienia od złożenia zeznania albo odpowiedzi na pytania (nr 8), protokół przesłuchania obwinionego (nr 9), protokół przyjęcia pisemnych wyjaśnień (nr 10), protokół oględzin (nr 11), postanowienie o odmowie udostępnienia akt (nr 12), postanowienie o zmianie albo uzupełnieniu zarzutów (nr 13), postanowienie o odmowie uwzględnienia wniosku dowodowego (nr 14), postanowienie o przedłużeniu czynności dowodowych do 2 miesięcy (nr 15), postanowienie o przedłużeniu czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 2 miesięcy (nr 16), postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego (nr 17), postanowienie o podjęciu zawieszonego postępowania dyscyplinarnego (nr 18), protokół zapoznania obwinionego albo obrońcy z aktami postępowania dyscyplinarnego (nr 19), postanowienie o odmowie uzupełnienia akt postępowania dyscyplinarnego (nr 20), protokół zapoznania obwinionego albo obrońcy z uzupełnionymi aktami postępowania dyscyplinarnego (nr 21), postanowienie o zakończeniu czynności dowodowych (nr 22), postanowienie wydane w II instancji po rozpatrzeniu zażalenia lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy (nr 23), orzeczenie wydane w I instancji (nr 24), postanowienie o uchyleniu postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych (nr 25), postanowienie o stwierdzeniu niedopuszczalności odwołania albo uchybieniu terminowi do wniesienia odwołania (nr 26), protokół zapoznania obwinionego albo obrońcy z materiałami uzyskanymi w wyniku

uzupełnienia materiału dowodowego (nr 27), orzeczenie wydane w II instancji (nr 28), postanowienie o odmowie wznowienia postępowania dyscyplinarnego (nr 29), orzeczenie wydane w I instancji w trybie wznowienia postępowania (nr 30), postanowienie wydane w II instancji w trybie wznowienia postępowania dyscyplinarnego (nr 31), orzeczenie wydane w II instancji w trybie wznowienia postępowania (nr 32).

Oczekuje się, że te rozwiązania będą miały pozytywny wpływ na działania przełożonych dyscyplinarnych różnych szczebli, rzeczników dyscyplinarnych oraz innych osób, nie wyłączając tych, które zajmują się obiektem dokumentów. Z całą pewnością ujednoliciły dokumentację sporządzaną w toku postępowania dyscyplinarnego, a co za tym idzie wpłynęły na przejrzystość postępowania, gwarantując równocześnie pełne przestrzeganie uprawnień obwinionego. Konsekwencją zmiany treści art. 139 ustawy jest nowelizacja treści art. 87 ustawy, dotyczącego wyróżniania policjantów. Następstwem zaś tego zabiegu legislacyjnego jest uzyskanie przez Komendanta Głównego Policji uprawnień do udzielenia wyróżnienia w postaci przedterminowego mianowania na wyższy stopień w korpusie oficerów Policji, z równoczesnym zachowaniem dotychczasowego wymogu wynikającego z art. 48 ust. 3 ustawy, a mianowicie mianowania na pierwszy stopień oficerski, które należy do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zakres uprawnień przełożonych upoważnionych do przyznania odznaki policyjnej określa, zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 12 ust. 1 pkt 6 ustawy, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie wzorów odznak policyjnych oraz szczegółowych zasad i trybu ich nadawania policjantom (Dz. U. Nr 67, poz. 804 z późn. zm.). Przyznawanie wszystkich wyróżnień, w tym również nadanie odznaki „Zasłużony Policjant”, następuje w formie pisemnych rozkazów personalnych. Uprawnieni przełożeni udzielają wyróżnień z własnej inicjatywy lub na pisemny wniosek bezpośredniego przełożonego policjanta. Bezpośredni przełożony powinien złożyć taki wniosek na podstawie zaobserwowanych starań i osiągnięć policjanta, wzmocnionych pochwałami ze strony osób fizycznych. Wniosek o przyznanie wyróżnienia powinien zawierać w szczególności uzasadnienie wskazujące okoliczności stanowiące podstawę wystąpienia z wnioskiem oraz rodzaj

proponowanego wyróżnienia. Wyróżnienie przekazuje się policjantowi w sposób uroczysty. Podlegają one ogłoszeniu w rozkazie personalnym, w którym podaje się stopień, imię i nazwisko wyróżnionego, rodzaj wyróżnienia oraz uzasadnienie jego udzielenia. Treść rozkazu powinna być podana do wiadomości policjantów i pracowników Policji przez właściwych przełożonych.

Bezpośredni związek z nowymi rozwiązaniami dotyczącymi odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów mają zmiany wprowadzone do art. 7, 39, 41–43, 87, 110, 114 i 129 ustawy. W art. 13 ust. 4 ustawy dotychczasowy wyraz „województwo” zastąpiono wyrazami „komendantem wojewódzkim Policji”. Bezpośrednią przyczyną tego zabiegu legislacyjnego jest zmiana systemu finansowania Policji dokonana 1 stycznia 2003 r., która scentralizowała środki przeznaczone na pokrycie kosztów funkcjonowania Policji w budżecie państwa w jednej części – „sprawy wewnętrzne”. Dalszy udział wojewody jako strony porozumień stał się więc zbędny. Obecnie bowiem dysponentem środków przeznaczonych na cele bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze województwa nie jest wojewoda, lecz komendant wojewódzki Policji, który jednocześnie przejął obsługę finansową podległych jednostek szczebla powiatowego (miejskiego, rejonowego). Z kolei uzupełnienie art. 13 ust. 3 i art. 13a ust. 1 ustawy czyni zadość przepisom o finansach publicznych. Szkoda tylko, że nie określono w tych 20% wpływów uzyskiwanych przez Skarb Państwa tytułem przepadku rzeczy pochodzących z ujawnionych przez Policję przestępstw przeciwko mieniu, gospodarczych i skarbowych, które przeznacza się na usprawnienie funkcjonowania Policji i nagrody, jaki procent zostanie przeznaczony dla policjantów, którzy bezpośrednio przyczynili się do ujawnienia tych przestępstw. Przed nowelizacją środki finansowe przekazywane Policji przez jednostki samorządu terytorialnego na cele inne niż wymienione w art. 13 ust. 3a i 4a ustawy były gromadzone w różnych formach jako darowizny, sumy na zlecenie czy depozyty. Dlatego też w pełni uzasadnione było zamieszczenie w ustawie przepisu, który ujednolici prowadzenie gospodarki tymi środkami. Uzupełnienie art. 13a ust. 1 znowelizowanej ustawy o określony przepis spełniło wymóg dotyczący gromadzenia uzyskanych środków na wyodrębnionym rachunku bankowym jednostki organizacyjnej Policji w postaci środka spe-

cialnego, wyłącznie na podstawie upoważnienia ustawowego. Natomiast poszerzenie katalogu uprawnień finansowych w art. 145e ust. 2 ustawy „o świadczenia z tytułu uszczerbku na zdrowiu” miało na celu przyznanie poszkodowanym za granicą policjantom pełniącym służbę w kontyngencie policyjnym zwiększonych odszkodowań z tytułu dozanego uszczerbku na zdrowiu. Ewentualne skutki finansowe, jakie mogłyby wynikać z poszerzenia katalogu świadczeń, znajdują pokrycie w budżecie państwa w części 42–5 „sprawy wewnętrzne”. Mimo że liczba zdarzeń skutkujących powstaniem prawa do dodatkowych świadczeń odszkodowawczych jest trudna do oszacowania, to jednak – ze względu na ograniczony skład osobowy kontyngentów w relacji do ogólnego stanu etatowego Policji oraz skali jej budżetu – wysokość ewentualnych wypłat z tego tytułu nie stanowi problemu natury finansowej.

W znowelizowanej ustawie znalazły się dwa przepisy przejściowe. Pierwszy przewiduje umorzenie postępowań w sprawach o nieprzestrzeganie przez policjanta zasad etyki zawodowej niezakończonych prawomocnymi orzeczeniami do 29 listopada 2003 r., który jest dniem wejścia w życie znowelizowanej ustawy o Policji. Związane jest to z uchyleniem przepisów dotyczących sądów honorowych, które przed nowelizacją rozpatrywały sprawy o naruszenie zasad etyki zawodowej, i przekazaniem tych spraw do rozpatrzenia przełożonym dyscyplinarnym w postępowaniu. Drugi przepis przejściowy związany jest z wprowadzeniem dwuinstancyjnego sądownictwa administracyjnego od 1 stycznia 2004 r. oraz funkcjonowaniem do końca 2003 r. Naczelnego Sądu Administracyjnego. Jest to istotne ze względu na wspomniany wyrok Trybunału Konstytucyjnego, na podstawie którego z dniem 30 września 2003 r. nastąpiła utrata mocy obowiązującej przez przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie art. 139 ust. 2 ustawy o Policji sprzed nowelizacji. Z powyższego powodu zrealizowano konieczność uchylenia art. 18 p.p.s.a. dotyczącego zmiany art. 139 ust. 3 ustawy o Policji, któremu to artykułowi ustawa o zmianie ustawy o Policji nadała nowe brzmienie.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, zgodnie z założeniami systemu oceny skutków regulacji (OSR), zawartymi w uchwale Rady Ministrów nr 49 z dnia 19 marca 2002 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. Nr 13, poz. 221 z późn. zm.), dokonało takiej oceny

w fazie projektu ustawy. Projekt był konsultowany wewnątrzresortowo. Został również przedstawiony do zaopiniowania członkom Rady Ministrów, Szefowi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Prezesowi Rządowego Centrum Legislacji oraz Radzie Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów. Ponadto był opiniowany przez Krajową Komisję Wykonawczą NSZZ Policjantów. Uwagi związku były nie do pogodzenia z koncepcją założoną przez projektodawców. Związek zawodowy domagał się wprowadzenia sądów dyscyplinarnych i wzmocnienia roli rzecznika dyscyplinarnego. Opowiadał się również za koncepcją pozostawienia sądów honorowych. Uwagi związku dotyczyły także skreślenia przepisów pozwalających zwolnić ze służby policjanta w związku z popełnieniem czynu o znamionach przestępstwa, jeżeli popełnienie to jest oczywiste i uniemożliwia pozostanie policjanta w służbie – chociaż zwolnienie to następowaloby po zasięgnięciu opinii związku zawodowego. Zaproponowano również poszerzenie katalogu przesłanek dotyczących wyróżnienia policjanta (art. 87 projektu) o zajmowanie się pracą społeczną (związkową) na rzecz Policji. Związek zawodowy był przeciwny wprowadzeniu odpowiedzialności dyscyplinarnej w przypadku naruszenia zasad etyki zawodowej, pozostawiając sprawy w tym zakresie sądom honorowym. Postulował również, aby wszczęcie postępowania było możliwe na wniosek właściwego organu (zarządu terenowego lub wojewódzkiego) Związku Zawodowego Policjantów. Proponowano też, aby sprawy dyscyplinarne, które nie zostały zakończone do dnia wejścia w życie noweli ustawy, zostały umorzone ze względu na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2002 r.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji kieruje działem administracji rządowej – „sprawy wewnętrzne”, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 marca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. Nr 35, poz. 325 z późn. zm.).

37. Treścią art. 16 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844 z późn. zm.) zmodyfikowano art. 44a ustawy. Obowiązuje od 1 stycznia 2004 r.

38. Treścią art. 3 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o strażach gminnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 130,

poz. 1190) zmodyfikowano art. 6d i 7 ustawy o Policji. Obowiązują od 25 stycznia 2004 r.

39. Treścią art. 3 ustawy z dnia 29 października 2003 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 210, poz. 2036 z późn. zm.) nadano nowe brzmienie art. 30 ust. 1 ustawy, w myśl którego poborowego skierowanego za jego zgodą do służby w oddziałach prewencji Policji mianuje się policjantem w służbie kandydackiej na okres, o którym mowa w art. 56 ust. 1a ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.). Obowiązuje od 1 lipca 2004 r.

40. Treścią art. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 179, poz. 1842 z późn. zm.) uchylono pkt 9 ust. 2 art. 1 ustawy, dotyczący zadań Policji w zakresie prowadzenia Krajowego Systemu Informatycznego. Zmiana obowiązuje od 16 sierpnia 2004 r.

41. Treścią art. 212 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800 z późn. zm.) znowelizowano art. 19 i 20c ustawy. Obowiązują od 3 września 2004 r.

42. Treścią art. 202 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135; tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.) znowelizowano pkt 4 art. 145f ustawy przez doprecyzowanie warunków otrzymywania świadczeń opieki zdrowotnej przez policjantów i pracowników, o których mowa w art. 145c ustawy, w związku z urazami nabytymi podczas wykonywania przez nich zadań poza granicami państwa, oraz sposób i tryb finansowania kosztów, uwzględniając zasady i sposób wydatkowania środków publicznych, przy czym odesłano do treści art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Obowiązuje od 1 października 2004 r.

43. Treścią art. 7 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 273, poz. 2703 z późn. zm.) zmodyfikowano art. 13 i 13a ustawy. Obowiązują od 1 stycznia 2005 r.

44. Treścią art. 1 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 277, poz. 2742) nadano nowe brzmienie art. 18 i 18a ustawy. Obowiązują od 13 stycznia 2005 r.

45. Treścią art. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 70) znowelizowano art. 1, 15 i 20 ustawy oraz dodano art. 21a–21e, dotyczące kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA). Zmiany obowiązują od 1 lutego 2005 r.

46. Treścią art. 233 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.) do art. 4 ustawy dodano ust. 3a, zgodnie z dyspozycją którego organizację i zakres działania Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie jako szkoły wyższej oraz tryb wyznaczania i odwoływania rektora oraz wyznaczania, wyboru i odwoływania prorektorów reguluje ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym. Obowiązuje od 1 września 2005 r.

47. Treścią art. 47 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. Nr 169, poz. 1411 z późn. zm.) zmodyfikowano pkt 7 ust. 1 art. 19 ustawy. Obowiązuje od 1 stycznia 2006 r.

48. Artykuł 152 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708 z późn. zm.) zmodyfikował art. 69 ust. 4 i art. 98 ustawy. Obowiązują od 24 lipca 2006 r.

49. Mocą art. 85 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, poz. 1043 z późn. zm.) do art. 21 ustawy dodano ust. 3 i 4 dotyczące udzielenia informacji o osobie ubiegającej się w tym państwie o zarejestrowanie pobytu lub wydanie karty pobytu członka rodziny obywatela Unii Europejskiej, znajdujących się w policyjnych bazach danych. Obowiązują od 26 sierpnia 2006 r.

50. Treścią art. 1 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 158, poz. 1122 z późn. zm.) dokonano nowelizacji art. 1, 5, 6b–6e, 7, 13, 19, 20, 29, 34, 38, 41, 42, 47–50, 56, 57, 62, 64, 94, 95, 99, 110, 114, 120 i 132 oraz dodano art. 25a, 35a, 37a, 110a i 110b. Obowiązują od 20 września 2006 r.

51. Treścią art. 14 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 711 z późn. zm.) znowelizowano ust. 4 art. 69 i art. 98 ustawy. Obowiązują od 1 października 2006 r.

52. Na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2005 r., K 32/04 (Dz. U. Nr 250, poz. 2116) uznano niezgodność z odpowiednimi przepisami Konstytucji RP przepisów art. 19 ust. 4 i 18, art. 20 ust. 2 ustawy o Policji oraz zarządzenia nr 6 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie uzyskiwania, przetwarzania i wykorzystywania przez Policję informacji oraz sposobów zakładania i prowadzenia zbiorów tych informacji (Dz. Urz. KGP Nr 8, poz. 44 z późn. zm.); wymienione przepisy utraciły moc z dniem 22 grudnia 2006 r.

Zakres kolejnych zmian zdecydował o potrzebie ogłoszenia trzeciego tekstu jednolitego (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277).

53. Na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 marca 2007 r., K 47/05 (Dz. U. Nr 57, poz. 390) art. 135f ust. 1 pkt 4 ustawy, jako niezgodny z art. 42 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, utracił moc 2 kwietnia 2007 r.

54. Treścią art. 3 ustawy z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 120, poz. 818) w art. 21 ustawy o Policji uchylono ust. 3 i 4, dotyczące udzielania informacji o osobie, uzyskanych w czasie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych. Zmiana obowiązuje od 20 lipca 2007 r.

55. Artykuł 1 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 140, poz. 981) zmodyfikował treść art. 19 ustawy w ust. 1 pkt 2. Obowiązuje od 18 sierpnia 2007 r.

56. Treścią art. 38 ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym (Dz. U. Nr 165, poz. 1170 z późn. zm.) uchylono pkt 11 ust. 2 art. 1 ustawy, dotyczący utworzenia, eksploatacji i utrzymania systemu informacyjnego umożliwiającego organom administracji rządowej i organom sprawiedliwości przekazywanie oraz dostęp do danych gromadzonych w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS),

niezbędnych z punktu widzenia funkcjonowania obszaru Schengen. Obowiązuje od 14 września 2007 r.

57. Ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 86, poz. 521) w ust. 1 art. 135f dodano pkt 4a, w myśl którego to przepisu obwiniony w postępowaniu dyscyplinarnym ma prawo ustanowienia obrońcy z grona policjantów, adwokatów lub radców prawnych. Obowiązuje od 4 czerwca 2008 r.

58. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 18 września 2008 r., K 7/07 (Dz. U. Nr 171, poz. 1065) orzekł, że art. 90 ustawy o Policji w zakresie, w jakim odnosi się do dalszego bezterminowego dysponowania przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz podległe mu organy użytkowanymi dotychczas lokalami mieszkalnymi w domach stanowiących własność prywatną, jest niezgodny z art. 64 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

59. Dyspozycją art. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 237, poz. 1651) znowelizowano art. 2 ustawy o Policji, w myśl którego w zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmerii Wojskowej i wojskowe organy porządkowe. Obowiązuje od 1 stycznia 2009 r.

60. Ustawą z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 22, poz. 120 z późn. zm.) znowelizowano art. 30 ust. 1 ustawy o Policji. Zgodnie z nową dyspozycją osobę podlegającą kwalifikacji wojskowej skierowaną za jej zgodą do służby w oddziałach prewencji Policji mianuje się policjantem w służbie kandydackiej na okres, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.). Obowiązuje od 11 lutego 2009 r.

61. Treścią art. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo telekomunikacyjne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 716) dodano art. 18c, w myśl którego Komendant Główny Policji lub komendant wojewódzki Policji może zarządzić zastosowanie przez Policję

urządzeń uniemożliwiających telekomunikację na określonym obszarze, przez czas niezbędny do wyeliminowania zagrożenia lub jego skutków, z uwzględnieniem konieczności minimalizacji skutków braku możliwości korzystania z usług telekomunikacyjnych, przy czym o zastosowaniu urządzeń wymienione podmioty niezwłocznie informują Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Równocześnie znowelizowano art. 20c ustawy o Policji. Obowiązują od 6 lipca 2009 r.

62. Artykuł 7 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o uchyleniu lub zmianie niektórych upoważnień do wydania aktów wykonawczych (Dz. U. Nr 98, poz. 817) nadał nowe brzmienie art. 36 ustawy o Policji, w myśl którego minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb oddelegowania policjanta, uwzględniając: 1) charakter lub zakres zadań wykonywanych w czasie oddelegowania oraz odpowiednie do ich realizacji instytucje; 2) warunki otrzymywania oraz wysokość uposażenia i innych świadczeń ze stosunku służbowego; 3) rodzaje, warunki przyznawania oraz wysokość dodatkowych świadczeń związanych z oddelegowaniem; 4) możliwość ograniczenia w całości albo w części prawa do uposażenia lub innych świadczeń ze stosunku służbowego w przypadku otrzymywania ze źródła zagranicznego wynagrodzenia lub innych świadczeń bądź należności przeznaczonych na pokrycie kosztów oddelegowania; 5) sposób realizacji i zakres niektórych praw i obowiązków oddelegowanego, dotyczących prawa do urlopu, podległości służbowej i składania informacji przełożonemu oraz wymóg zapewnienia po zakończeniu oddelegowania stanowiska co najmniej równorzędnego ze stanowiskiem zajmowanym przed oddelegowaniem; 6) tryb postępowania i właściwość przełożonych oraz innych podmiotów i instytucji, w szczególności w zakresie wnioskowania o oddelegowanie, odwołania z oddelegowania, a także wypłaty należności przysługujących oddelegowanemu. Określone rozporządzenie powinno uzależnić zakres uprawnień oddelegowanego od rodzaju wykonywanych zadań, czasu trwania oddelegowania, warunków bytowych i kosztów utrzymania związanych z oddelegowaniem oraz zakresu uprawnień i świadczeń przyznanych w czasie oddelegowania przez stronę zagraniczną lub inny podmiot. Obowiązuje od 10 lipca 2009 r.

63. Zgodnie z dyspozycją art. 69 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504 z późn. zm.) zno-

welizowano art. 33 ust. 1, art. 112 ust. 3 i art. 120 ust. 1 pkt 1 ustawy o Policji. Otóż m.in. w zamian za czas służby przekraczający normę policjantowi udziela się czasu wolnego od służby w tym samym wymiarze albo może mu być przyznana rekompensata pieniężna, o której mowa w art. 13 ust. 4a pkt 1 ustawy. Obowiązują od 1 sierpnia 2009 r.

64. Artykułem 1 ustawy z dnia 21 maja 2009 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 115, poz. 959) wprowadzono zmiany do art. 90 i 95 ustawy. Nowelizacja jest konsekwencją konieczności dostosowania systemu prawnego do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 września 2008 r., K 7/07 (Dz. U. Nr 171, poz. 1065). Zgodnie z nowym brzmieniem art. 90 na lokale mieszkalne dla policjantów przeznacza się lokale będące w dyspozycji ministra właściwego do spraw wewnętrznych lub podległych mu organów. Zmiany obowiązują od 5 sierpnia 2009 r.

65. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323 z późn. zm.) dyspozycją art. 193 znowelizowała art. 25a i 56 ustawy o Policji. W myśl nowego brzmienia funkcjonariusz Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Celnej, Państwowej Straży Pożarnej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego lub Centralnego Biura Antykorupcyjnego może być na własną prośbę przeniesiony do służby w Policji, jeżeli wykazuje szczególne predyspozycje do jej pełnienia. Przeniesiony funkcjonariusz zachowuje ciągłość służby. Równocześnie jest mianowany na odpowiedni stopień policyjny. Obowiązują od 31 października 2009 r.

66. Artykuł 1 ustawy z dnia 24 września 2009 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 195, poz. 1502) dokonał nowelizacji art. 4 i 13 ustawy. W myśl znowelizowanych zasad organizację i zakres działania jednostek badawczo-rozwojowych oraz tryb powoływania i odwoływania dyrektorów tych jednostek oraz ich zastępców reguluje ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 159, poz. 993 z późn. zm.; uchylona z dniem 1 października 2010 r.). Jednostki badawczo-rozwojowe, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 3 ustawy, otrzymują z budżetu państwa dotacje celowe i podmiotowe na finansowanie działalności bieżącej związanej z wykonywaniem ustawowych zadań Policji, a w szczególności: 1) prowadzeniem badań nauko-

wych i prac rozwojowych przy realizacji zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy; 2) utrzymaniem, prowadzeniem i rozwojem wykrywczych baz danych, w tym bazy danych, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 10 ustawy; 3) utrzymaniem, prowadzeniem i rozwojem infrastruktury niezbędnej do gromadzenia i przetwarzania danych daktyloskopijnych, o których mowa w art. 124 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 z późn. zm.) i art. 119 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1472 z późn. zm.); 4) realizowaniem zadań w zakresie współpracy międzynarodowej, w tym wymiany danych daktyloskopijnych i wyników analizy kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA), prowadzonej na podstawie ustaw oraz obowiązujących umów i porozumień międzynarodowych; 5) wykonywaniem zadań jednostki uprawnionej do zatwierdzania specyfikacji technicznej oraz do potwierdzania pozbawienia cech użytkowych broni palnej wszelkiego rodzaju, o której mowa w art. 6a ust. 1 i 4 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525 z późn. zm.); 6) wykonywaniem zadań Komendanta Głównego Policji w zakresie nadzoru merytorycznego nad funkcjonowaniem laboratoriów kryminalistycznych komend wojewódzkich Policji; 7) realizowaniem prawa do uposażenia i innych należności ze stosunku służbowego policjantów pełniących służbę w tych jednostkach. Obowiązują od 8 grudnia 2009 r.

67. Dyspozycją art. 2 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o zmianie ustawy o strażach gminnych, ustawy o Policji oraz ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 97, poz. 803) dokonano zmian w art. 1 ustawy, w myśl którego do zadań Policji należy m.in. nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach. Obowiązuje od 24 grudnia 2009 r.

68. Treścią art. 93 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. Nr 201, poz. 1540 z późn. zm.) znowelizowano art. 19 ust. 1 i art. 21 ust. 2 ustawy. Zmiany odnoszą się do czynności operacyjno-rozpoznawczych dotyczących przestępstw określonych w art. 107 § 1 k.k.s. Chodzi także o to, że zakaz określony w ust. 1 art. 21 ustawy nie ma zastosowania, jeżeli ustawa nakłada obowiązek lub umożliwia

udzielenie takich informacji określone organowi albo obowiązek taki wynika z umów lub porozumień międzynarodowych, a także w przypadkach, gdy zatajenie takiej informacji prowadziłoby do zagrożenia życia lub zdrowia innych osób. Obowiązują od 1 grudnia 2009 r.

69. Artykułem 4 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją zadań przez Policję (Dz. U. Nr 223, poz. 1777) dokonano modyfikacji treści art. 6, 6b i 15 oraz dodano art. 31a w ustawie o Policji, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2010 r.

70. Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589 z późn. zm.) treścią art. 6 nadała nowe brzmienie art. 19 ust. 1 pkt 2, w którym określono katalog przestępstw dotyczących czynności operacyjno-rozpoznawczych – określonych w: art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 156 § 1 i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, 200, art. 204 § 4, art. 223, art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 232, 245, 246, art. 252 § 1–3, art. 253, 258, 269, 280–282, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 296 § 1–3, art. 296a § 1, 2 i 4, art. 296b § 1 i 2, art. 299 § 1–6 oraz w art. 310 § 1, 2 i 4 k.k. Obowiązuje od 8 czerwca 2010 r.

71. Artykuł 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241 z późn. zm.) znówelizował art. 13 i uchylił art. 13a ustawy. Zgodnie z nowym brzmieniem ust. 4ha art. 13 ustawy zmiany kwot przychodów i kosztów Funduszu ujętych w planie finansowym Funduszu oraz przeniesienia wydatków pomiędzy poszczególnymi pozycjami planu dokonuje dysponent środków Funduszu. Obowiązują od 1 lipca 2010 r.

72. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 620 z późn. zm.) treścią art. 11 znówelizowała art. 4 ust. 3 pkt 3 ustawy o Policji, zastępując nazwę „jednostki badawczo-rozwojowe” nazwą „instytuty naukowo-badawcze”, co w istocie znaczy to samo, lecz zdaniem ustawodawcy lepiej brzmi. Obowiązują od 1 października 2010 r.

73. Artykułem 2 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o Policji, ustawy – Przepisy wprowadzające Ko-

deks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 98, poz. 626) znowelizowano art. 19 ust. 1 pkt 2, ustalając następujący katalog przestępstw – określonych w: art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 156 § 1 i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, 189a, 200, 200a, 211a, 223, art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 232, 245, 246, art. 252 § 1–3, art. 258, 269, 280–282, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 296 § 1–3, art. 296a § 1, 2 i 4, art. 296b § 1 i 2, art. 299 § 1–6 oraz w art. 310 § 1, 2 i 4 k.k. Obowiązuje od 8 września 2010 r.

74. Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 842) dyspozycją art. 4 dodała art. 15a w ustawie o Policji, w myśl którego funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego w trybie określonym w art. 15. Obowiązuje od 1 sierpnia 2010 r.

75. Artykułem 55 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857 z późn. zm.) dodano m.in. art. 61a ustawy o Policji, w myśl którego policjant jest obowiązany utrzymywać sprawność fizyczną zapewniającą wykonywanie przez niego zadań służbowych, w szczególności poprzez udział w doskonaleniu zawodowym, o którym mowa w przepisach dotyczących szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji. Określoną sprawność fizyczną ocenia się na podstawie wyników testu sprawności fizycznej policjantów. Obowiązuje od 26 września 2010 r.

76. Ustawą z dnia 6 sierpnia 2010 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 164, poz. 1108) dodano rozdział 10b „Realizacja wspólnych działań na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej”. W myśl nowych zasad policjanci i pracownicy Policji są uprawnieni do wykonywania obowiązków służbowych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej (art. 145h ustawy) w celu realizacji zadań: 1) w formie wspólnych patroli lub innego rodzaju wspólnych operacji w celu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania przestępczości, o których mowa w art. 17 decyzji Rady 2008/615/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie intensy-

fikacji współpracy transgranicznej, szczególnie w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości transgranicznej (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, s. 1); 2) w formie udzielania wsparcia w związku ze zgromadzeniami, imprezami masowymi lub podobnymi wydarzeniami, klęskami żywiołowymi oraz poważnymi wypadkami w celu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania przestępczości, o którym mowa w art. 18 decyzji Rady 2008/615/WSiSW; 3) w ramach udzielania pomocy przez specjalną jednostkę interwencyjną, o której mowa w decyzji Rady 2008/617/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie usprawnienia współpracy pomiędzy specjalnymi jednostkami interwencyjnymi państw członkowskich Unii Europejskiej w sytuacjach kryzysowych (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, s. 73). Natomiast zgodnie z nowym art. 145i ustawy o Policji o wykonywaniu obowiązków służbowych przez policjantów lub pracowników Policji na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz określeniu warunków wykonywania tych obowiązków postanawia: 1) Komendant Główny Policji – decyzją, w przypadku, o którym mowa w art. 145h pkt 1; 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych – zarządzeniem, w przypadkach, o których mowa w art. 145h pkt 2 i 3 (art. 145i ustawy). Obowiązują od 22 września 2010 r.

77. Dyspozycją art. 92 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228) dokonano odpowiednich zmian w art. 14, 17, 27, 62 i 132 ustawy o Policji, dotyczących udostępniania danych osobowych. Obowiązują od 1 stycznia 2011 r.

78. Ustawą z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. Nr 238, poz. 1578) dokonano zmian w art. 119 i 120 ustawy o Policji, dotyczących kosztów pogrzebu. Obowiązują od 1 marca 2011 r.

79. Treścią art. 2 ustawy z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o Policji (Dz. U. Nr 240, poz. 1602) znowelizowano art. 66 ustawy o Policji, w myśl którego policjant podczas pełnienia obowiązków służbowych lub w związku z pełnieniem tych obowiązków korzysta z ochrony przewidzianej w kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych. Z takiej ochrony, przewidzianej w kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych korzysta również policjant, który poza czasem służby działa na rzecz: 1) zapobieżenia zagrożeniu

dla życia lub zdrowia ludzkiego, 2) przywrócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, 3) ujęcia sprawcy czynu zabronionego. Obowiązują od 22 marca 2011 r.

80. Zgodnie z dyspozycją art. 3 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 53, poz. 273) dokonano gruntownej nowelizacji art. 19 ustawy o Policji, w tym m.in. dodano ust. 15a–15e. Obowiązują od 11 czerwca 2011 r.

81. Ustawą z dnia 1 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 117, poz. 677) dokonano nowelizacji art. 44, 44a i 79 w zakresie gwarancji ochrony praw policjantki. Obowiązują od 23 czerwca 2011 r.

82. Dyspozycją art. 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 205, poz. 1205) dokonano nowelizacji art. 25 ustawy, z mocą obowiązywania od 14 października 2011 r.

83. Artykułem 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 207, poz. 1229) dokonano zmian w art. 47 ust. 2 i art. 52 ustawy. Zmiany obowiązują od 15 października 2011 r.

84. Artykułem 3 ustawy z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 217, poz. 1280) dokonano zmian w art. 15 ustawy z mocą obowiązywania od 12 listopada 2011 r.

85. Treścią art. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 171, poz. 1016) znowelizowano art. 62 ust. 7 ustawy o Policji z dniem 1 września 2011 r.

86. Artykułem 27 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 230, poz. 1371) wprowadzono zmiany w art. 20 ustawy oraz dodano rozdział 10c „Punkty kontaktowe wymiany informacji z państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz krajowe biuro do spraw odzyskiwania mienia”. Przepisy obowiązują od 1 stycznia 2012 r.

Ustawa jest realizowana przez dyspozycje około 385 aktów wykonawczych, których zestawienie w formie tabelarycznej znajduje się w komentarzu. Użycie sformułowania „około” jest niezbędne z uwagi na znac-

ną częstotliwość zmian dokonywanych zwłaszcza w aktach wykonawczych.

Z prezentowaną ustawą *stricte* wiąże się m.in. **26 aktów prawnych w postaci równoległych ustaw**. Oto one:

1. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.), określająca: 1) zasady ruchu na drogach publicznych, w strefach zamieszkania oraz w strefach ruchu; 2) zasady i warunki dopuszczenia pojazdów do tego ruchu; 3) wymagania w stosunku do osób kierujących pojazdami i innych uczestników tego ruchu; 4) zasady i warunki kontroli ruchu drogowego. Przepisy ustawy stosuje się również do ruchu odbywającego się poza wymienionymi miejscami, w zakresie: 1) koniecznym dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób; 2) wynikającym ze znaków i sygnałów drogowych. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 75aa–75ac, art. 97 ust. 3, art. 98 ust. 5, art. 110 ust. 1 pkt 10, art. 111 ust. 1, art. 112 ust. 1, art. 113 ust. 1, art. 114 ust. 3, art. 122 ust. 8 i 9, art. 124a ust. 3 i 10, art. 124b ust. 1–3 i 5, art. 140 ust. 4, art. 140g ust. 2, art. 140i oraz 140k, są zadaniami z zakresu administracji rządowej. Łączą ją z Policją następujące akty wykonawcze w postaci rozporządzeń: 1) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji: z dnia 18 lipca 2008 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego (Dz. U. Nr 132, poz. 841 z późn. zm.), z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie kierowania ruchem drogowym (Dz. U. Nr 123, poz. 840), z dnia 2 września 2002 r. w sprawie okoliczności, w jakich są używane pojazdy uprzywilejowane w kolumnach (Dz. U. Nr 167, poz. 1377), z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie warunków i sposobu pilotowania pojazdów oraz wysokości opłat (Dz. U. z 2004 r. Nr 7, poz. 62 z późn. zm.); 2) Ministra Infrastruktury z dnia 23 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem (Dz. U. Nr 177, poz. 1729); 3) Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego i kierowania ruchem drogowym przez Żandarmerię Wojskową i wojskowe organy porządkowe oraz warunków i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Policją w prowadzeniu ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego (Dz. U. Nr 40, poz. 364); 4) Ministra Obrony Narodowej,

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 października 2007 r. w sprawie warunków poruszania się po drogach pojazdów specjalnych, pojazdów używanych do celów specjalnych oraz pojazdów używanych w związku z przewozem pojazdów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz pojazdów straży pożarnej biorących udział w akcjach ratowniczych, a także warunków przewozu osób pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 201, poz. 1454 z późn. zm.); 5) Ministrów: Spraw Wewnętrznych i Administracji, Obrony Narodowej, Finansów oraz Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2011 r. w sprawie warunków technicznych pojazdów specjalnych i pojazdów używanych do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej, Służby Celnej, Służby Więziennej i straży pożarnej (Dz. U. Nr 165, poz. 992); 6) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Finansów oraz Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 lipca 2011 r. w sprawie badań technicznych pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji i innych pojazdów użytkowanych w sposób szczególny (Dz. U. Nr 153, poz. 910).

2. Ustawa z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2571 z późn. zm.), z wydanym na podstawie jej art. 63a rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 stycznia 2005 r. w sprawie ogólnych kierunków współpracy spółki z administracją drogową, Policją, pogotowiem ratunkowym oraz jednostkami systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 6, poz. 35).

3. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 153 z późn. zm.), określająca zasady postępowania przy gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych w celu wykrywania i ścigania sprawców przestępstw oraz zapobiegania i zwalczania przestępczości, a także podmioty właściwe w tych sprawach. Zgodnie z dyspozycją art. 5 i 6 ustawy organem administracji rządowej właści-

wym w sprawach gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji kryminalnych jest Komendant Główny Policji, który wykonuje swoje zadania przy pomocy Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych („Centrum”), będącego komórką organizacyjną w Komendzie Głównej Policji. Do jego zadań, jako Szefa Centrum, należy w szczególności: 1) gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych, 2) prowadzenie baz danych oraz określanie warunków organizacyjnych i technicznych sposobów ich prowadzenia, 3) opracowywanie analiz informacji kryminalnych, 4) zapewnienie bezpieczeństwa gromadzonym i przetwarzanym w Centrum informacjom kryminalnym, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228), 5) współpraca międzynarodowa przy wykonywaniu ratyfikowanych umów międzynarodowych w zakresie przekazywania informacji kryminalnych.

4. Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.) w związku z wydanym na podstawie jej art. 12 ust. 4 rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Biuru Ochrony Rządu informacji uzyskanych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego i Żandarmerię Wojskową (Dz. U. Nr 41, poz. 243). W myśl określonych zasad Policja przekazuje Biuru Ochrony Rządu informacje uzyskane w czasie wykonywania czynności służbowych w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań określonych dyspozycją art. 2 ust. 1 ustawy oraz porównania, czy posiadane informacje są kompletne i aktualne lub zgodne ze stanem faktycznym.

5. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523 z późn. zm.) przez wydane na podstawie jej art. 23 ust. 4 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 lutego 2011 r. w sprawie trybu współdziałania Służby Więziennej z Policją w przypadkach zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa jednostki organizacyjnej Służby Więziennej lub konwoju (Dz. U. Nr 31, poz. 154).

6. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. Nr 123, poz. 779 z późn. zm.), którą łączy z Policją rozporządzenie Mi-

nistra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków przydziału, przechowywania i ewidencjonowania broni palnej bojowej i amunicji przez strażę gminne (miejskie) (Dz. U. Nr 194, poz. 1999).

7. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.) w związku z wydanym na podstawie jej art. 765 § 2 pkt 1 oraz art. 811 § 2 pkt 2 rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie udzielania pomocy lub asystowania komornikowi przez Policję lub Straż Graniczną przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz. U. Nr 10, poz. 106 z późn. zm.).

8. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 z późn. zm.) z powodu wydania na podstawie jej art. 46 § 3 pkt 2 i art. 50 § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu udzielania przez Policję lub Straż Graniczną pomocy lub asysty organowi egzekucyjnemu i egzekutorowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz. U. Nr 101, poz. 1106).

9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.) przy pomocy wydanego na podstawie jej art. 286a § 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 kwietnia 2003 r. w sprawie udzielania przez organy Policji, Straży Granicznej, straży miejskich lub organy wojskowe pomocy lub asysty pracownikowi organu podatkowego przy wykonywaniu czynności kontrolnych (Dz. U. Nr 65, poz. 611).

10. Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.), której podstawowym zadaniem jest strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw. Związek z Policją charakteryzuje m.in. art. 25 ustawy, w myśl którego prokurator wszczyna i prowadzi postępowanie przygotowawcze albo zleca Policji jego wszczęcie lub prowadzenie.

11. Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 99, poz. 693 z późn. zm.) w związku z wydanym na podstawie jej art. 26 ust. 2 rozporządzeniem Ministrów Obrony

Narodowej oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu stosowania przez jednostki pływające Marynarki Wojennej, Straży Granicznej i Policji międzynarodowych przepisów o zapobieganiu zderzeniom na morzu (Dz. U. Nr 156, poz. 1829).

12. Ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 217, poz. 1689 z późn. zm.) z powodu wydania na podstawie jego art. 264 § 3 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie zasad i trybu działania dowódców jednostek pływających Marynarki Wojennej, Straży Granicznej oraz Policji w razie zderzenia się tych jednostek z innymi statkami (Dz. U. Nr 213, poz. 2088).

13. Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 99, poz. 692 z późn. zm.), w związku z wydaniem na podstawie jej art. 2 ust. 3 i art. 7 ust. 6 rozporządzeń: 1) Rady Ministrów z dnia 9 października 2003 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów ustawy o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki na jednostki pływające Marynarki Wojennej, Straży Granicznej i Policji oraz okręgowych inspektorów rybołówstwa morskiego (Dz. U. Nr 180, poz. 1760); 2) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie organów inspekcyjnych dla jednostek pływających Straży Granicznej i Policji oraz trybu przeprowadzania przeglądów i inspekcji, a także ich rodzajów (Dz. U. Nr 57, poz. 604).

14. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221 z późn. zm.), określająca obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie, zasady tworzenia i funkcjonowania wewnętrznych służb ochrony, zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, wymagane kwalifikacje i uprawnienia pracowników ochrony, nadzór nad funkcjonowaniem ochrony osób i mienia oraz zasady ochrony transportowanej broni, amunicji, materiałów wybuchowych, uzbrojenia, urządzeń i sprzętu wojskowego, którą łączą z Policją rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji: 1) z dnia 4 czerwca 1998 r. w sprawie wzoru i trybu wydawania licencji pracownika ochrony fizycznej i licencji pracownika zabezpieczenia technicznego oraz trybu i częstotliwości

wydawania przez organy Policji opinii o pracownikach ochrony (Dz. U. Nr 78, poz. 511); 2) z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad wydawania upoważnień do kontroli oraz trybu wykonywania czynności nadzoru Komendanta Głównego Policji nad działalnością specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych (Dz. U. Nr 116, poz. 752); 3) z dnia 6 sierpnia 1998 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji (Dz. U. Nr 113, poz. 730 z późn. zm.); 4) z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi) (Dz. U. Nr 161, poz. 1108).

15. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504 z późn. zm.), określająca: 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych; 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych; 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych; 4) zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych; 5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych. Ustawę łączy z Policją m.in. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych (Dz. U. Nr 54, poz. 329), wydane na podstawie jej art. 42 ust. 6.

16. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525 z późn. zm.), określająca zasady wydawania i cofania pozwoleń na broń, nabywania, rejestracji, przechowywania, zbywania i deponowania broni i amunicji, przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji, jak również zasady posiadania broni i amunicji przez cudzoziemców oraz zasady funkcjonowania strzelnic, z powodu wydania na podstawie jej art. 24 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad deponowania i niszczenia broni i amunicji w depozycie Policji, Żandarmerii Wojskowej lub organu celnego oraz stawki odpłatności za ich przechowywanie w depozycie (Dz. U. Nr 152, poz. 1609).

17. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 117, poz. 1007 z późn. zm.), określająca zasady wydawania oraz cofania pozwoleń na nabywanie, przechowywanie lub używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego, zasady używania materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego, zasady przemieszczania materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego i jego kontroli, z wyłączeniem wyrobów pirotechnicznych, zasadnicze wymagania dla wprowadzanych do obrotu materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego zaliczonych do klasy 1 materiałów niebezpiecznych, z wyłączeniem amunicji i wyrobów pirotechnicznych, procedury oceny zgodności oraz sposób oznaczania materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz zasady nadawania numeru identyfikacyjnego materiałom wybuchowym przeznaczonym do użytku cywilnego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz prowadzenia rejestru materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

18. Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 67, poz. 679 z późn. zm.), którą łączą z Policją akty wykonawcze w postaci rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie rodzajów broni i amunicji oraz wykazu wyrobów i technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, na których wytwarzanie lub obrót jest wymagana koncesja (Dz. U. Nr 145, poz. 1625 z późn. zm.) oraz rozporządzeń Ministra Gospodarki: 1) z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie wymagań systemu oceny jakości produkcji materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 152, poz. 1730); 2) z dnia 25 września 2002 r. w sprawie szkolenia potwierdzającego przygotowanie zawodowe do wykonywania lub kierowania działalnością gospodarczą w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją i wyrobami o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym oraz obrotu technologią o tym przeznaczeniu (Dz. U. Nr 173, poz. 1415 z późn. zm.).

19. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 z późn. zm.), która określa zasady i warunki wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tryb postępowania oraz organy właściwe w tych sprawach.

20. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993 z późn. zm.).

21. Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.), w związku z wydanym na podstawie jej art. 62 ust. 2 rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 29 września 2004 r. w sprawie współdziałania straży ochrony kolei z Policją, Strażą Graniczną i Inspekcją Transportu Drogowego (Dz. U. Nr 223, poz. 2262).

22. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.), z powodu wydania na podstawie jej art. 108 ust. 10 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu i trybu współpracy Straży Parku z Policją oraz zakresu działań Straży Parku podlegających kontroli Policji i sposobu sprawowania tej kontroli (Dz. U. z 2005 r. Nr 5, poz. 33).

23. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.), w związku z wydanym na podstawie jej art. 42 ust. 6 rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192 z późn. zm.).

24. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.), którą łączą z Policją akty wykonawcze w postaci rozporządzeń: 1) Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 września 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek (Dz. U. Nr 112, poz. 1205); 2) Ministra Spraw Wewnętrznych i Admi-

nistracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka (Dz. U. Nr 10, poz. 104 z późn. zm.).

25. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.), ze względu na wydane na podstawie jej art. 49 ust. 3 pkt 1 rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 15 września 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad współdziałania Lasów Państwowych z Policją (Dz. U. Nr 78, poz. 397).

26. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), której celem jest stworzenie warunków do pełnej realizacji gwarantowanej przepisami Konstytucji RP wolności zrzeszania się zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych, umożliwienie obywatelom równego, bez względu na przekonania, prawa czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i wyrażania różnicowanych poglądów oraz realizacji indywidualnych zainteresowań.

Z Policją ścisły związek mają również **4 następujące akty**:

1. Decyzja Rady z dnia 6 kwietnia 2009 r. ustanawiająca Europejski Urząd Policji (Europol) (Dz. Urz. UE L 121 z 15.05.2009, s. 37). Niniejsza decyzja zastępuje postanowienia konwencji sporządzonej na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Policji (konwencji o Europolu).

2. Umowa z dnia 1 czerwca 2005 r. między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Niderlandów w sprawie przywilejów i immunitetów oficerów łącznikowych przy Europolu (Dz. U. z 2007 r. Nr 91, poz. 610), na mocy postanowień której oficerowi łącznikowemu oraz członkom jego rodziny zamieszkującym wraz z nim w jednym gospodarstwie domowym, a nieposiadającym obywatelstwa holenderskiego, będą przysługiwać, na terenie Królestwa Niderlandów i poza nim, przywileje i immunitety, które na mocy Konwencji wiedeńskiej z dnia 18 kwietnia 1961 r. o stosunkach dyplomatycznych przysługują członkom korpusu dyplomatycznego. Immunitet nie obejmuje: powództw cywilnych wnoszonych przez stronę trzecią z tytułu szkód komunikacyjnych spowodowanych przez tę osobę (włączając uszkodzenia ciała lub śmierć) ani jurysdykcji karnej i cy-

wilnej wobec czynów popełnionych bez związku z wykonywaniem obowiązków oficera.

3. Umowa z dnia 18 lutego 2002 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy Policji i straży granicznych na terenach przygranicznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 223, poz. 1915), stanowiąca podstawę do zacieśnienia współpracy na terenach przygranicznych między organami Policji i straży granicznych w zakresie zwalczania i zapobiegania przestępczości, a także w dziedzinie przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa i porządku publicznego.

4. Umowa z dnia 24 lutego 2003 r. między Rzeczpospolitą Polską a Unią Europejską w sprawie uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w Misji Policyjnej Unii Europejskiej w Bośni i Hercegowinie (M.P. z 2004 r. Nr 36, poz. 641), w myśl której Rzeczpospolita Polska przyłączy się do postanowień wspólnego działania 2002/210/WPZB w sprawie Misji Policyjnej Unii Europejskiej (EUPM) w Bośni i Hercegowinie, w tym załącznika dotyczącego deklaracji misji EUPM, przyjętego przez Radę Unii Europejskiej w dniu 11 marca 2002 r.

Warunkiem powierzenia z natury rzeczy odpowiedzialnych zadań jest, oprócz nieskazitelności charakteru i predyspozycji psychofizycznych, również określony stan świadomości prawnej. Świadomość prawna to przede wszystkim wiedza gwarantująca ochronę przed naruszaniem obowiązujących w państwie norm prawnych zgodnie z zasadą „nieznajomość prawa szkodzi”, ale nie tylko. Prawość wymaga umiejętności korzystania z posiadanej i pogłębianej wiedzy w stopniu pozwalającym na niezłomną wolę postępowania w zgodzie z własnym sumieniem oraz przyjętymi i utrwalonymi w praktyce zasadami współżycia społecznego. Nie bez kozery mówi się, że prawo jest dla mądrych ludzi. Mądrości bowiem wymaga odkrycie w sobie cech ukierunkowanych na szacunek dla życia i zdrowia drugiego człowieka. Tylko mądry i dojrzały człowiek będzie z przekonaniem realizował słuszną zasadę wynikającą z dyrektywy art. 32 Konstytucji RP: „Wszyscy są wobec prawa równi”, a zatem prawo jest jednakowe dla wszystkich.

Policjant powinien znać definicje podstawowych pojęć, a także posiadać i konsekwentnie rozwijać umiejętność właściwej interpretacji poniższych zagadnień prawa.

Badania

Specjalistyczne czynności (ekspertyzy) wykonywane przez ekspertów kryminalistyki. Typowymi badaniami są:

- **klasyczne badania dokumentów:** analiza porównawcza rękopisów i podpisów, identyfikacja osób na podstawie badań porównawczych pisma ręcznego, weryfikacja autentyczności podpisów, identyfikacja wykonawcy podpisu sfałszowanego, badania porównawcze maszynopisów, identyfikacja grupowa i indywidualna maszyn do pisania, podstawy formułowania hipotez osobopoznawczych o autorze i wykonawcy dokumentu anonimowego na podstawie wyróżników treściowych, formalnych i lingwistycznych, podstawowa analiza dokumentów w zakresie technik ich sporządzenia oraz podstawy wiedzy o prowadzonych przez Centralne Laboratorium Kryminalistyczne KGP zbiorach;
- **techniczne badania dokumentów:** określanie technik wytwarzania dokumentów, określanie autentyczności dokumentów na podstawie badań ich nośników, środków kryjących i stosowanych zabezpieczeń, odczytywanie zapisów niewidocznych, usuniętych, zamazanych i przerobionych, badania dokumentów uszkodzonych – spalonych, wyblakłych, zamoczonych, zbutwiałych itp. w celu odtworzenia ich wyglądu i odczytania treści, ujawnianie i odczytywanie wgłębionych śladów pisma, badania papierów i innych nośników dokumentów, badania środków kryjących dokumentów, badania dokumentów drukowanych oraz identyfikacja form, czcionek drukarskich i urządzeń do drukowania, określanie technik wykonania dokumentów sfałszowanych oraz identyfikacja materiałów i urządzeń wykorzystanych do ich sporządzenia, a także podstawy analizy pisma ręcznego i wiedzy o prowadzonych przez CLK KGP zbiorach;
- **badania fonoskopijne:** identyfikacja osób na podstawie analizy mowy, odsłuch i spisanie treści szeptu i mowy intensywnie zakłóconej i zniekształconej, wnioskowanie o osobowości i cechach charakterologicznych nieznannej osoby na podstawie mowy, wnioskowanie o okolicznościach zdarzenia na podstawie analizy efektów akustycznych, ocena na podstawie mowy: stanu psychofizycznego i zachowania się osoby, zmian patologicznych mowy i głosu, faktu

bycia pod wpływem alkoholu, środków odurzających i psychotropowych, pobieranie materiału porównawczego do badań fonoskopijnych, określanie źródeł i charakteru odgłosów towarzyszących zasadniczemu zapisowi;

- **badania odsłuchowe audiodokumentów:** odsłuch i spisanie treści audiodokumentów, pobieranie materiału porównawczego oraz badania pomocnicze;
- **badania wariograficzne:** weryfikacja ustaleń wersyjnych, kierunkowanie czynności postępowania – procesowych i operacyjnych, eliminowanie osób podejrzewanych, weryfikacja zeznań świadka, weryfikacja wyjaśnień podejrzanego, typowanie osób mających związek ze zdarzeniem, wskazanie dowodów poszlakowych, wskazanie możliwości uzyskania dowodów oraz tworzenie brakujących ogniw w wersjach;
- **badania broni i balistyki:** ustalanie rodzaju, wzoru – modelu oraz kalibru broni palnej i amunicji, a także określanie ich zdolności do oddania strzału, identyfikacja łusek i pocisków, analiza zjawisk towarzyszących strzałowi z broni palnej, analiza uszkodzeń postrzałowych odzieży i innych przedmiotów, badania z zakresu balistyki zewnętrznej, identyfikacja broni palnej na podstawie odstrzelonych łusek lub pocisków, badanie urządzeń miotających produkcji przemysłowej i samodziłowej oraz amunicji do nich, badania wyrobów i sprzętu w zakresie ich odporności na penetrację pociskiem miotającym;
- **badania mechanoskopijne:** identyfikacja narzędzi i innych przedmiotów na podstawie pozostawionych przez nie śladów w czasie mechanicznego działania, określanie kierunku i zwrotu siły oraz sposobu stłuczenia lub uszkodzenia szyb, określanie, czy przedmioty lub ich części stanowiły przed rozdzieleniem bezpośrednie całości lub też czy pochodziły z tej samej produkcji (serii), badania plomb i plombownic, badania identyfikacyjne znaczników, cechowników i numeratorów, badania mechanicznych urządzeń zamykających, badania mechanoskopijne monet i wyrobów jubilerskich, określanie sposobu mechanicznego uszkodzenia przedmiotów, badania autentyczności numerów identyfikacyjnych naniesionych na podłożu z meta-

- lu, drewna, tworzywa sztucznego, szkła itd., identyfikacja maszyn – matryc i głowic do produkcji płyt CD;
- **metaloznawstwo:** określanie przyczyn awaryjnego rozdzielenia elementów konstrukcyjnych urządzeń i przedmiotów wykonanych z metali i ich stopów, określanie zgodności technologii wytwarzania metalowych elementów konstrukcyjnych z obowiązującymi normami i warunkami technicznymi produkcji, identyfikacja metali i ich stopów przez określanie składu pierwiastkowego, badania metalograficzne, określanie właściwości mechanicznych – twardość, wytrzymałość, udarność – oraz badania defektoskopowe, określanie autentyczności numerów identyfikacyjnych naniesionych na podłożu metalowym, badania przyczyn awarii zbiorników ciśnieniowych, zaworów, armatury i przewodów gazowych, metalograficzne badania rozdzielonych części metalowych przedmiotów w celu stwierdzenia, czy poprzednio stanowiły one całość, oraz określanie sposobu wykonania wyrobów metalowych i niezbędnych do tego celu maszyn, urządzeń i kwalifikacji wykonawcy;
  - **badania wypadków drogowych:** rekonstrukcja wypadków drogowych na podstawie: akt sprawy, śladów na obuwiu i odzieży, uszkodzeń pojazdów i ich elementów, badania elementów pojazdów mających związek z wypadkiem – opon, pasów bezpieczeństwa, tachografów itp., określanie marki lub rodzaju pojazdu na podstawie jego elementów znalezionych na miejscu zdarzenia, badania śladów środków transportu – opon, kół, płóz, gąsienic itp., określanie wymiarów obiektów i odległości między nimi na podstawie fotografii miejsca wypadku drogowego – ofiar, przedmiotów, urządzeń, budowli itp., badania autentyczności numerów identyfikacyjnych pojazdów;
  - **badania chemiczne:** badania włókien i wyrobów włókienniczych, w tym porównawcze włókien – mikroskopowe, barwnik, instrumentalne, identyfikacyjne włókien – mikroskopowe, chemia mokra, instrumentalne, wyrobów włókienniczych – cechy charakterystyczne w skali makro, badania wyrobów lakierniczych i tworzyw sztucznych, w tym analiza identyfikacyjna wyrobów lakierniczych – lakiery, emalie i farby w celu określenia rodzaju spoiwa, pigmentów i wypełniaczy, analiza identyfikacyjna tworzyw sztucznych w celu okre-

ślenia ich rodzaju – spoiwa, napelniacze i substancje pomocnicze, analiza porównawcza wyrobów lakierniczych, analiza porównawcza tworzyw sztucznych oraz identyfikacja nieznanych substancji, badania mineralogiczne, w tym identyfikacja nieorganicznych i organicznych substancji krystalicznych, porównawcze badania śladów gleby, skał i materiałów budowlanych z uwzględnieniem ich struktury, tekstury i składu mineralogicznego, badania substancji psychotropowych i środków odurzających, w tym identyfikacja i badania ilościowe substancji psychotropowych i środków odurzających, badania porównawcze narkotyków syntetycznych, identyfikacja metod produkcji narkotyków syntetycznych i ich prekursorów oraz identyfikacja NN substancji, badania urządzeń i materiałów wybuchowych oraz pozostałości popożarowych, w tym identyfikacja próbek materiałów wybuchowych, identyfikacja pozostałości po wybuchu (po pożarze), zabezpieczanie i pobieranie dowodów rzeczowych z miejsca wybuchu (pożaru), rekonstrukcja urządzeń wybuchowych po wybuchu z określeniem rodzaju i wielkości użytego materiału wybuchowego i analiza śladów kontaktowych materiałów wybuchowych, badania alkoholu w płynach ustrojowych, w szczególności jakościowe i ilościowe badanie zawartości alkoholu etylowego w płynach ustrojowych, badania substancji psychotropowych i środków odurzających w płynach ustrojowych, w tym identyfikacja substancji psychotropowych i środków odurzających oraz ich metabolitów w płynach ustrojowych – krew, mocz, ślina, oraz badania ilościowe substancji psychotropowych i środków odurzających w płynach ustrojowych, badania śladów pozostałości po wystrzale z broni palnej, w tym analiza pozostałości po wystrzale z broni palnej metodą skaningowej mikroskopii elektronowej SEM/EDX, ujawnianie śladów pozostałości po wystrzale z broni palnej metodą chemigraficzną oraz określanie morfologii i składu pierwiastkowego metodą skaningowej mikroskopii elektronowej, badania szkieł, metali i ich stopów, w tym analiza porównawcza szkieł metodą określania współczynnika załamania światła oraz określania ich składu pierwiastkowego metodami instrumentalnymi; określanie kierunku wybijania szyb oraz cech geometrycznych odłamków szkła, identyfikacja oraz badania

porównawcze metali i ich stopów, analiza jakościowa i ilościowa składu pierwiastkowego różnych substancji metodami instrumentalnymi, badania wyrobów alkoholowych, w tym badania jakościowe i ilościowe wyrobów alkoholowych oraz wykrywanie substancji niespecyficznych dla konsumpcyjnych wyrobów alkoholowych – przy czym badania chemiczne nie obejmują analiz toksykologicznych;

- **badania elektrotechniczne:** badania instalacji i urządzeń elektrycznych zabezpieczonych z miejsc pożarów, badania urządzeń elektrycznych w celu ustalenia przyczyny porażenia prądem elektrycznym, badania urządzeń elektroenergetycznych w przypadku awarii, katastrof itp., ustalanie zaniedbań lub naruszeń obowiązujących przepisów o budowie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych oraz przepisów przeciwpożarowych i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy z sieciami i urządzeniami elektroenergetycznymi;
- **badania biologiczne:** identyfikacja metodami biologii klasycznej, w tym techniczne i procesowe zabezpieczanie śladów i materiału porównawczego, identyfikacja rodzajowa śladu biologicznego, identyfikacja gatunkowa, identyfikacja w zakresie układu ABO, identyfikacja w zakresie układów enzymatycznych, kwalifikacja i zabezpieczenie materiału do identyfikacji genetycznej, a także na potrzeby bazy danych DNA, identyfikacja metodami biologii molekularnej, w tym sposoby pozyskiwania materiałów do identyfikacji genetycznej i ich zabezpieczanie techniczne i procesowe, metody ekstrakcji DNA, metody oznaczeń ilościowych DNA, technika PCR, rodzaje i metody identyfikacji genetycznej, analiza wyników i ich kwalifikowanie do bazy danych DNA, opracowanie statystyczne wyników;
- **badania morfologiczne włosów:** identyfikacja rodzajów śladu – włókno, włos, sierść, identyfikacja gatunkowa włosów i sierści, badania porównawcze włosów, kwalifikacja włosów do badań genetycznych, ocena prawidłowości pobierania i zabezpieczania włosów jako materiału porównawczego;
- **badania osmologiczne:** zabezpieczanie śladów osmologicznych na miejscach zdarzeń i w warunkach laboratoryjnych, pobieranie materiału porównawczego, uzupełniającego oraz kontrolnego, badanie

śladów osmologicznych przy użyciu psów specjalnych, organizacja i bieżące odnawianie zasobów zbioru materiału uzupełniającego, opiniowanie w zakresie badań śladów osmologicznych na podstawie analizy akt sprawy;

- **medycyna kryminalistyczna:** oględziny zwłok na miejscu ich znalezienia, umiejętność zabezpieczania śladów biologicznych i materiału porównawczego, w tym na potrzeby bazy danych DNA, kwalifikacja prawna uszkodzeń ciała, kryminalistyczna rekonstrukcja wypadków komunikacyjnych i innych zdarzeń, w których niezbędna jest wiedza medyczna, badania uszkodzeń ciała i materiałów dowodowych spowodowanych użyciem broni palnej lub innym narzędziem;
- **badania daktyloskopijne:** ujawnianie i zabezpieczanie śladów linii papilarnych oraz pobieranie materiału porównawczego do badań, identyfikacja osób na podstawie odwzorowań – śladów i odbitek linii papilarnych lub poletkowej budowy skóry, wnioskowanie o sposobie popełnienia przestępstwa na podstawie układu śladów linii papilarnych pozostawionych na przedmiotach, wnioskowanie o rodzaju podłoża oraz miejsca, na którym ujawniono i zabezpieczono ślady linii papilarnych;
- **wizualizacja śladów daktyloskopijnych:** ujawnianie i zabezpieczanie śladów linii papilarnych, ujawnianie i poprawa czytelności śladów linii papilarnych za pomocą zaawansowanych technik laboratoryjnych z wykorzystaniem technik elektronicznego przetwarzania obrazu, wstępna kwalifikacja śladów linii papilarnych do dalszych badań;
- **badania śladów rękawiczek:** ujawnianie i zabezpieczanie śladów rękawiczek oraz pobieranie materiału porównawczego do badań, identyfikacja rękawiczek na podstawie ich śladów, określanie przynależności grupowej rękawiczek na podstawie struktury i rodzaju materiału, z którego je wykonano;
- **cheiloskopia:** ujawnianie i zabezpieczanie śladów czerwieni wargowej oraz pobieranie materiału porównawczego do badań i identyfikacja osób na podstawie śladów czerwieni wargowej;
- **otoskopia kryminalistyczna:** ujawnianie i zabezpieczanie śladów małżowiny usznej oraz pobieranie materiału porównawczego, a także identyfikacja osób na podstawie śladów małżowiny usznej;

- **badania traseologiczne:** identyfikacja obuwia na podstawie śladów wgłębionych, powierzchniowych i innych – skóra ludzka, wnioskowanie o osobie na podstawie śladów obuwia, identyfikacja zwierząt na podstawie śladów ich kończyn, badania butów na zestawienie par;
- **badania porównawcze odwzorowań stóp:** identyfikacja osób na podstawie odwzorowań stóp na wewnętrznych częściach butów oraz badania identyfikacyjne odwzorowań stóp na wszystkich podłożach;
- **badania fotograficzne:** wykonywanie czarno-białych i barwnych fotografii, także w promieniowaniu niewidzialnym, techniką makrofotografii i fotografii mikroskopowej, wykonywanie dokumentacji magnetowidowej, ujawnianie metodami fotograficznymi i innymi znaków nieczytelnych – zalanych, zamazanych, usuniętych chemicznie lub mechanicznie, określanie: techniki fotograficznej, z zastosowaniem której zostały wykonane zdjęcia, sprawności aparatury fotograficznej, techniki i sposobu obróbki materiałów fotograficznych, czy zdjęcia fotograficzne są reprodukcją – kopią danego oryginału, systemu i standardu zapisu na taśmie wizyjnej, dokonywanie opisu obrazu i niezakłóconych treści dźwiękowych zarejestrowanych na taśmie wizyjnej oraz porównywanie zgodności treściowych obrazu i dźwięku, wstępne opracowywanie ekspertyz z zakresu identyfikacji osób, zwłok i przedmiotów na podstawie zdjęć fotograficznych i zapisu wideo, bez dokonywania zmian w materiale dowodowym i porównawczym, identyfikacja aparatury fotograficznej i filmowej na podstawie zdjęć – negatywu i pozytywu, identyfikacja pomocniczego sprzętu fotograficznego na podstawie zdjęć, określanie autentyczności zdjęć i metody fotomontażu, identyfikacja obiektów odzwierciedlonych na zdjęciach, określanie rodzaju materiałów fotograficznych – negatywowych, pozytywowych, odwracalnych, określanie wymiarów obiektów i odległości między nimi na podstawie zdjęć, ustalanie miejsca, z którego były wykonywane zdjęcia fotograficzne;
- **badania zapisów wizyjnych:** identyfikacja aparatury wideo na podstawie zapisu na taśmie wizyjnej, ocena sprawności technicznej aparatury wideo, ocena poprawności sporządzonego zapisu wideo, badania zapisów na taśmie wizyjnej w celu określenia jakości zapisanego syg-

- nału, miejsc i metody montażu, autentyczności, producenta itp., dokonanie odczytu obrazu i niezakłóconego dźwięku z taśmy wizyjnej;
- **badania antroposkopijskie:** rekonstrukcja przyżyciowego wyglądu głowy – twarzy nieznanymi włók na podstawie czaszki, identyfikacja osób, włók i przedmiotów na podstawie zdjęć fotograficznych i zapisu wideo, identyfikacja osób na podstawie kształtu małżowiny usznej;
  - **odtworzenie wyglądu zewnętrznego osób i przedmiotów na podstawie opisu słownego:** wykonywanie portretów na podstawie opisu słownego metodą rysunkową, kompozycyjną i komputerową, odtwarzanie wyglądu przedmiotów na podstawie opisu słownego, retusz zdjęć twarzy – uzupełnienie niewidocznych elementów, dodawanie akcesoriów itp., analiza zdjęć fotograficznych osób i przedmiotów pod kątem poprawnego pobrania materiału porównawczego;
  - **badania elektroniczne:** badania elektronicznych urządzeń do odpalania ładunków wybuchowych, w tym identyfikacja urządzeń oraz określanie możliwości i sposobu odpalania ładunków wybuchowych, badania elektronicznych urządzeń do obezwładniania osób, w tym pomiary parametrów oraz określanie sprawności, badania urządzeń nadawczo-odbiorczych, badania układów sterowania elektronicznego, badania systemów alarmowych sygnalizacji włamania, napadu i pożaru, w tym określanie sprawności w chwili zaistniałego zdarzenia i określanie rodzaju uszkodzeń oraz odczytywanie pamięci dostępu, badania systemów kontroli dostępu, identyfikacja elementów różnych urządzeń elektronicznych mających związek z czynami przestępczymi;
  - **badania techniczne sprzętu komputerowego i nośników danych:** określanie typu komputera, jego konfiguracji i sprawności, ustalanie cech fabrycznych sprzętu i podzespołów, ujawnianie cech indywidualnych – np. oznaczeń numerowych sprzętu i podzespołów pozwalających na identyfikację właściciela, ustalanie typu urządzeń peryferyjnych, określanie funkcji – przeznaczenia stanowiska komputerowego, ustalanie przeznaczenia akcesoriów elektronicznych, ich sprawności oraz możliwości wykorzystania, ustalanie zawartości komputerowych nośników danych, sporządzanie listy zapisanych pli-

ków, ustalanie rodzaju zainstalowanego systemu operacyjnego. **Badania sprzętu komputerowego i nośników danych nie obejmują badań nośników i zawartych na nich danych pod kątem naruszenia ustawy o ochronie praw autorskich i prawach pokrewnych – własności intelektualnej.**

Błąd

Błąd powstaje wówczas, kiedy stan faktyczny, a więc to, co dzieje się w rzeczywistości, nie zostało należycie utrwalone w świadomości sprawcy, zostało zniekształcone. Taki błąd należy do kategorii usprawiedliwionych, a więc stanowi podstawę wyłączenia odpowiedzialności. Sprawca nie może odpowiadać za czyn popełniony umyślnie, jeżeli pozostawał w błędzie co do okoliczności stanowiących znamię czynu zabronionego. Usprawiedliwiony błąd sprawcy w kwestii bezprawności czynu powoduje, że nie można mu przypisać winy, a zatem nie ponosi odpowiedzialności karnej. W zasadzie trudno sobie wyobrazić w praktyce usprawiedliwioną nieświadomość karalności. Każdy obywatel powinien kierować się rozsądkiem, a więc mieć świadomość, że „nieznajomość prawa szkodzi”. Taki tok rozumowania sprawia, że człowiek przed wykonaniem czynności, co do której nie ma pewności, że nie jest zabroniona, sprawdzi, jaki jest w tym zakresie stan prawny. Nie jest bowiem przesadą wymaganie od każdego dorosłego człowieka znajomości podstawowych zakazów. Oczywiście może się zdarzyć, że człowiek o stosunkowo niskim poziomie wiedzy prawniczej naruszy przepis generalnie mało znany, należący bowiem do wyspecjalizowanej gałęzi prawa, a zatem okoliczność ta, lecz tylko wyjątkowo, może być uznana za usprawiedliwioną. W przypadku gdy błędne przekonanie o okoliczności wyłączającej bezprawność czynu będącego przestępstwem lub nieświadomość karalności sprawcy za ten czyn są nieusprawiedliwione, sąd może mimo wszystko zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Broń

Myśląc o broni, należy przez to rozumieć: broń palną, w tym broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową, broń pneumatyczną, miotacze gazu obezwładniającego, narzędzia i urządzenia,

których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu, a więc broń białą w postaci ostrzy ukrytych w przedmiotach niemających wyglądu broni, kastetów i nunczaków, pałek mających zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierających wkładki z takiego materiału, pałek wykonanych z drewna lub innego ciężkiego i twardego materiału, imitujących kij bejsbolowy, broń cięciwową w postaci kuszy, a także przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Integralną częścią broni palnej jest amunicja, którą są naboje scalone i naboje ślepe przeznaczone do strzelania z takiej broni. Za broń lub amunicję uważa się również gotowe lub obrobione istotne części broni lub amunicji. Takimi częściami broni palnej i pneumatycznej są: szkielet broni, baskila, lufa, zamek i komora zamkowa, a istotnymi częściami amunicji: pociski wypełnione materiałami wybuchowymi, chemicznymi środkami obezwładniającymi lub zapalającymi albo innymi substancjami, których działanie zagraża życiu lub zdrowiu, spłonki inicjujące spalanie materiału miotającego i materiał miotający w postaci prochu strzelniczego. Bronią palną jest niebezpieczne dla życia lub zdrowia urządzenie, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, jest zdolne do wystrzelenia pocisku lub substancji z lufy albo z elementu zastępującego lufę, a przez to do rażenia celów na odległość. Broń pneumatyczna o podobnie niebezpiecznym skutku wystrzeliwuje pocisk z lufy gwintowanej.

Cudzoziemiec

Cudzoziemcem jest każdy, kto nie ma obywatelstwa polskiego. Cudzoziemca będącego obywatelem dwóch lub więcej państw traktuje się jako obywatela tego państwa, którego dokument podróży stanowił podstawę wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Z podmiotem tym wiąże się wiele pojęć, a mianowicie: **dokument podróży** – dokument uznany przez właściwy organ RP, uprawniający do przekroczenia granicy, wydany cudzoziemcowi przez organ państwa obcego, organ polski lub organizację międzynarodową albo podmiot upoważniony przez organ państwa obcego lub obcą władzę o charakterze państwowym; **wiza** – zezwolenie wydane cudzoziemcowi przez właściwy organ RP lub organ, którego właściwość w tej sprawie wynika z postanowień umów międzynarodo-

wych obowiązujących Rzeczpospolitą Polską, uprawniające go do wjazdu, przejazdu, pobytu i wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w czasie, w celu i na warunkach w nim określonych; **strefa tranzytowa lotniska międzynarodowego** – teren lotniska międzynarodowego położonego na terytorium RP rozciągający się między pokładem statku powietrznego a stanowiskiem kontroli granicznej, który obejmuje płytę oraz pomieszczenia lotniska; **karta pobytu** – dokument wydany przez właściwy organ RP cudzoziemcowi, który uzyskał zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony lub zezwolenie na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; **nieprzerwane przebywanie** – pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie ważności wizy lub zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli cudzoziemiec nie opuścił tego terytorium na czas dłuższy niż 2 miesiące w roku kalendarzowym, z wyłączeniem wypadków związanych z wykonywaniem obowiązków zawodowych lub świadczeniem pracy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium RP; **polski dokument podróży dla cudzoziemca** – dokument podróży wydany przez właściwy organ RP uprawniający do wielokrotnego przekraczania granicy; **tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca** – dokument podróży wydany przez właściwy organ RP uprawniający do jednokrotnego przekroczenia granicy; **konwencja genewska** – Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 516); **protokół nowojorski** – Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517 i 518); **kraj pochodzenia** – państwo, którego obywatelem jest cudzoziemiec, a w wypadku cudzoziemca, którego obywatelstwa nie da się ustalić lub który nie posiada obywatelstwa żadnego państwa – państwo, w którym stale zamieszkuje; **bezpieczny kraj pochodzenia** – kraj pochodzenia cudzoziemca, w którym ze względu na system prawa i jego stosowanie oraz ze względu na stosunki polityczne w nim panujące nie występują prześladowania z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub przekonań politycznych, a organizacjom pozarządowym i międzynarodowym umożliwia się działanie na rzecz przestrzegania praw człowieka;

bezpieczny kraj trzeci – państwo niebędące krajem pochodzenia cudzoziemca, które ratyfikowało i stosuje konwencję genewską oraz protokół nowojorski, a w szczególności państwo, w którym nie występuje zagrożenie dla życia lub wolności cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy zgodnie z art. 33 konwencji genewskiej, zapewnia się cudzoziemcom dostęp do postępowania o nadanie statusu uchodźcy, cudzoziemiec ubiegający się o nadanie takiego statusu korzysta z ochrony przed wydaleniem zgodnie z przepisami konwencji genewskiej, cudzoziemiec ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy nie jest narażony na tortury lub niehumanitarne albo poniżające traktowanie; **granica** – granica państwowa Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67 z późn. zm.).

Czas i miejsce popełnienia czynu zabronionego

Określenie miejsca i czasu popełnienia przestępstwa lub wykroczenia ma istotne znaczenie z punktu widzenia formalnoprawnego. Chodzi oczywiście o ustalenie organu właściwego do rozpoznania sprawy i wydania stosownego orzeczenia. Określenie miejsca następuje przez wskazanie miejscowości, w której sprawca dopuścił się czynu ściganego przez prawo karne. Czasem popełnienia czynu jest chwila, w której sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był zobowiązany. Miejsce i czas muszą mieć ścisły związek z działaniem sprawcy. Miejsce popełnienia przestępstwa może być również rozciągnięte na więcej niż jedną miejscowość, tzn. zarówno miejscowość, w której sprawca działał, jak i miejscowość, gdzie nastąpił skutek. Każdy, kto popełni przestępstwo lub wykroczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej w prawie karnym, niezależnie od tego, czy jest obywatelem polskim, czy też cudzoziemcem. Terytorium Rzeczypospolitej jest to obszar oddzielony od innych państw polskimi granicami. Definicję granicy państwowej zawiera art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67 z późn. zm.). W myśl tej definicji granicą państwową jest powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną oddzielającą terytorium państwa polskiego od terytorium innych państw oraz od mo-

rza pełnego. Do obszaru naszego kraju wchodzi zatem zarówno wody wewnętrzne, jak zewnętrzne wody morskie oraz powietrze nad tym obszarem i wewnątrz ziemi.

Czyn

Czynem jest działanie, wykonywanie określonych czynności, urzeczywistnianie, realizowanie. Czyn może być pozytywny (chwalebny). Taka jego postać z natury rzeczy nie stanowi przestępstwa ani wykroczenia. Czyn może być naganny (negatywny), zarówno w odczuciu społecznym, jak i w rozumieniu ustawy. W pierwszym przypadku czyn może, ale nie musi, stanowić przestępstwo lub wykroczenie, dla bytu przestępstwa lub wykroczenia konieczne jest bowiem, aby ten czyn charakteryzował się określoną przez ustawę szkodliwością społeczną (zob. art. 1 § 2 k.k. w zw. z art. 115 § 1 i art. 1 § 1 k.w.).

Demoralizacja

Demoralizacją jest stan lub proces polegający na przejawianiu przez nieletniego negatywnych zachowań, a w szczególności: a) naruszanie zasad współżycia społecznego, b) popełnianie czynu zabronionego, c) systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, d) używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, e) uprawianie nierządu, f) włóczęgostwo, g) udział w grupach przestępczych oraz h) inne zachowania naruszające przyjęte normy prawne i społeczne. Przez nieletniego należy rozumieć osobę, o której mowa w art. 1 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.). Podmiotami tymi zajmuje się wyodrębniona w strukturze komendy wojewódzkiej (stołecznej), miejskiej, powiatowej i rejonowej Policji „komórka do spraw nieletnich i patologii”.

DNA (kwas dezoksyrybonukleinowy)

Nie może budzić najmniejszej wątpliwości, że jednym z największych osiągnięć naukowych XX w. było odkrycie i rozszyfrowanie kodu życia (DNA) i szczegółów struktury genu. DNA jest osobliwą strukturą chemiczną, która w każdym organizmie żywym jest nosicielem informacji

genetycznej. Cały świat żywy, wszystkie jego organizmy są zbudowane na poziomie molekularnym według jednej powszechnej zasady, a mianowicie każdy organizm biologiczny posiada unikatowy, charakterystyczny tylko dla siebie kod genetyczny, tzw. genom. Kod ten tworzą jądra 46 chromosomów zbudowane z DNA, czyli kwasu dezoksyrybonukleinowego. DNA jest strukturą chemiczną składającą się z cząsteczek związków organicznych i jest nosicielem informacji genetycznej u wszystkich organizmów żywych. Wykorzystanie śladów DNA wskazuje, że wiele wydawałoby się mało znaczących śladów podłoży w istocie odgrywa znaczącą rolę. Ślady genetyczne można bowiem wykryć na wielu przedmiotach, takich jak niedopałki papierosów, szklanki (ślady śliny), noszone ubrania (ślady potu), narzędzia włamań i części samochodu (ślady uchwytu) oraz na przedmiotach użytku osobistego (szminka, okulary, zegarek naręczny, szczoteczka do zębów, rękawiczki). Możliwości są tu nieograniczone, potrzebna jest tylko pomysłowość kryminalistyka. Do podanych przykładów można dodać: brud spod paznokci, produkty żywnościowe, chusteczki do nosa, gumę do żucia, zapalki. Zabezpieczanie śladów DNA jest dość łatwe, nie wymaga specjalistycznego wykształcenia ani sprzętu.

Ekspert

Policjant lub pracownik Policji legitymujący się aktualnym świadectwem, którym jest dokument potwierdzający nadanie uprawnień, wydany przez dyrektora CLK KGP. W zakresie jego kompetencji leży sporządzanie ekspertyz kryminalistycznych lub innych ekspertyz, a więc podejmowanie czynności, których wykonanie wymaga posiadania wiadomości specjalnych. Ich celem jest stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięć w dziedzinie wykrywania i ścigania sprawców czynów karalnych, włącznie ze sporządzeniem opinii zawierającej sprawozdanie z przeprowadzonych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski. Kandydat na eksperta wykonuje projekty następujących ekspertyz: badania dokumentów – 80, badania fonoskopijne – 50, badania wariograficzne – 50, badania broni i balistyki – 250, badania mechanoskopijne – 200, w tym 50 dotyczących oznaczeń identyfikacyjnych samochodów, badania wypadków drogowych – 150, w tym 50 dotyczących oznaczeń identyfikacyjnych samochodów, badania chemiczne – 100, w za-

kresie co najmniej dwóch specjalności, badania elektrotechniczne – 100, badania biologiczne – 100, badania włosów – 50, badania osmologiczne – 50, medycyna kryminalistyczna – 100, badania daktyloskopijne – 300, wizualizacja śladów daktyloskopijnych – 60, badania śladów rękawiczek – 60, cheiloscopia – 60, otoscopia kryminalistyczna – 60, badania traseologiczne – 100, badania fotograficzne – 80, badania zapisów wizyjnych – 100, badania antroposkopijne – 100, odtwarzanie wyglądu zewnętrznego osób i przedmiotów na podstawie opisu słownego – 80, w tym 20 potwierdzonych rozpoznaniem osób, badania elektroniczne – 50, a także badania sprzętu komputerowego i nośników danych – 50. Eksperci są uprawnieni do wykonywania ekspertyz jedynie w zakresie dyscyplin i specjalności kryminalistycznych objętych nadanymi im uprawnieniami. Dyscypliny i specjalności kryminalistyczne, w zakresie których nadaje się uprawnienia, oraz typowe zakresy badań dla poszczególnych dyscyplin i specjalności zawiera definicja „badania”. Ekspert jest obowiązany prowadzić książkę pracy eksperta przez cały okres ważności uprawnień. Z chwilą otrzymania świadectwa dane eksperta wprowadzane są do Krajowego Rejestru Policyjnych Ekspertów Kryminalistyki, który zawiera: dane osobowe eksperta, miejsce pełnienia służby lub zatrudnienia, oznaczenie dyscyplin i specjalności, w zakresie których nadano uprawnienia, datę nadania uprawnień, numer decyzji o nadaniu uprawnień, numer świadectwa, datę przedłużenia ważności uprawnień, numer decyzji o przedłużeniu uprawnień, datę weryfikacji uprawnień, numer decyzji o weryfikacji uprawnień, inne niezbędne dane umożliwiające identyfikację eksperta. Rejestr może być prowadzony w formie elektronicznej.

Materiał wybuchowy

Jest to substancja chemiczna stała lub ciekła albo mieszanina substancji zdolna do reakcji chemicznej z wytwarzaniem gazu o takiej temperaturze i ciśnieniu i z taką szybkością, że może powodować zniszczenie w otaczającym środowisku, a także wyrób wypełniony materiałem wybuchowym. Jedną z odmian materiałów wybuchowych, będącą materiałem lub mieszaniną materiałów przewidzianych do wytwarzania efektów cieplnych, świetlnych, dźwiękowych, gazu, dymu lub kombinacji

tych efektów, w wyniku bezdetonacyjnej, samopodtrzymującej się reakcji chemicznej, jest materiał pirotechniczny.

Niepoczytalność

Choroba psychiczna to schorzenie, które powoduje następstwa w postaci ograniczenia poczytalności, w zależności od stadium choroby od nieznacznego do całkowitego jej zniesienia. Wśród chorób, które częściowo bądź całkowicie znoszą poczytalność, są m.in.: schizofrenia, paranoja, psychoza maniakalno-depresyjna, epilepsja. Upośledzenie umysłowe jest wrodzonym lub nabytym upośledzeniem czynności psychicznych, zwłaszcza intelektualnych. Wśród stanów, które całkowicie lub częściowo znoszą poczytalność, wyróżniamy: idiotyzm, głuptactwo, kretynizm, debilizm, imbecylizm. Określenie „inne zakłócenia czynności psychicznych” należy rozumieć jako stany psychiczne sprawcy, które zakłócają jego sprawność intelektualną. Są one wywołane przyczynami innymi niż choroba psychiczna lub upośledzenie umysłowe. Do stanów, które nie są chorobami psychicznymi, należą psychopatie. Zakłócają one osobowość sprawcy w sferze emocjonalnej, woli i popędów. Czasami powodują ograniczenie poczytalności, a tylko w wyjątkowych wypadkach doprowadzają do jej całkowitego zniesienia. Niepoczytalność to stan, w którym sprawca nie może rozpoznać znaczenia popełnianego czynu albo rozpoznaje jego znaczenie, lecz nie jest w stanie pokierować swoim postępowaniem. Niemożności rozpoznania znaczenia czynu towarzyszy zawsze niemożność pokierowania swoim postępowaniem. Wynika to z faktu, że nie jest realne, aby człowiek, który nie wie, co robi, mógł równocześnie pokierować swoim zachowaniem. Natomiast niemożność pokierowania swoim postępowaniem niekiedy występuje jako samodzielna przesłanka niepoczytalności. Mianowicie sprawca wie, że źle robi, ale nie może powstrzymać się od realizacji zabronionej czynności. Zatem osoba nie popełnia przestępstwa jedynie wówczas, jeżeli jej niepoczytalność jest następstwem choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych. Chodzi więc nie o ogólny stan psychiczny sprawcy, lecz o ten, który uniemożliwił mu w czasie popełniania czynu rozpoznanie jego znaczenia lub pokierowanie swoim postępowaniem. Jeżeli zdolność rozpoznania czynu będącego przestępstwem była

w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego. Zasada ta nie ma zastosowania, gdy sprawca popełnia przestępstwo lub wykroczenie będąc w stanie nietrzeźwości lub innym stanie odurzenia. Z reguły bowiem osoby, u których stan nietrzeźwości wywołuje wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, wiedzą o skutkach picia i odurzania się lub przynajmniej mogą je przewidzieć. Tak więc z natury rzeczy godząc się na to, tym samym nie zasługują na pobłażliwość wymiaru sprawiedliwości.

Obrona konieczna

Istotą tej instytucji jest zasada, że nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni i równocześnie bezprawny zamach na jakiekolwiek dobro chronione prawem. Typowym przykładem nieprzekroczenia granic obrony koniecznej może być zranienie nożem, nawet śmiertelne, napastnika podczas próby odebrania mu tego niebezpiecznego narzędzia. Warto zwrócić uwagę na unormowanie dopuszczające przekroczenie granic obrony koniecznej, jeżeli było wynikiem strachu lub silnego wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami. W takiej sytuacji sąd zobligowany jest do odstąpienia od wymierzenia kary. W przypadku przekroczenia granic obrony koniecznej, zwłaszcza jeżeli sprawca zastosował obronę niewspółmierną do ataku, sąd może karę maksymalnie złagodzić lub odstąpić od jej wymierzenia.

Odpowiedzialność

Podstawą odpowiedzialności jest zasada, że:

- 1) przestępstwem lub wykroczeniem może być tylko czyn określony w kodeksie karnym lub w kodeksie wykroczeń, pod warunkiem że obowiązuje on w chwili jego popełnienia,
- 2) prawo nie może działać wstecz,
- 3) przestępstwem lub wykroczeniem może być tylko czyn zawiniony,
- 4) nikt nie może ponieść kary większej ani też mniejszej, lecz jedynie proporcjonalną do społecznej szkodliwości czynu zabronionego.

Stanowi ona gwarancję rzeczywistej ochrony podmiotu (osoby) przed ewentualnymi nadużyciami organów władzy. Chodzi mianowicie o to, że:

- 1) za przestępstwo lub wykroczenie nie może być uznany czyn, jeżeli został popełniony przez sprawcę w chwili, kiedy nie był jeszcze określony w ustawie jako przestępstwo lub wykroczenie;
- 2) nie wolno wymierzyć danej osobie dowolnej kary, która nie została w ustawie określona w chwili popełnienia czynu;
- 3) istnieje zakaz wstecznego działania ustawy; zasada ta polega na tym, iż przestępstwem lub wykroczeniem może być tylko czyn bezprawny, a więc z natury rzeczy zabroniony pod groźbą kary, ale wyłączony ustawą obowiązującą w czasie jego popełnienia; równocześnie czyn ten nie może być wyłączony spod odpowiedzialności karnej. Przez ustawę „obowiązującą” rozumie się ustawę, która w określonym kształcie została uchwalona, weszła w życie, a także została prawidłowo ogłoszona w „Dzienniku Ustaw”, w czasie przed popełnieniem czynu przez sprawcę.

Zasady te wynikają wprost z treści art. 40 i 42 Konstytucji RP.

Odstąpienie od usiłowania i czynny żal

Nie podlega karze za usiłowanie ten, kto dobrowolnie odstąpił od dokonania lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego (art. 15 § 1 k.k.). Natomiast sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego (art. 15 § 2 k.k.). Mamy tu do czynienia z dwiema instytucjami – odstąpieniem od usiłowania i czynnym żalem. Odstąpienie od usiłowania musi mieć charakter *stricte* dobrowolny. Sprawca nie może napotkać przeszkody uniemożliwiającej dokonanie czynu zabronionego, lecz z własnej nieprzymuszonej woli rezygnuje z dokonania przestępstwa. Najczystszą formą odstąpienia, zasługującą na darowanie kary, jest zrozumienie przez sprawcę niewłaściwości bądź naganności swojego postępowania. Z kolei czynny żal polega na tym, że sprawca, który uczynił wszystko w celu dokonania przestępstwa skutkowego, w ostateczności jednak temu skutkowi zapobiegł. Dla oceny, czy w istocie sprawca zapobiegł skutkowi, niezbędne jest wykazanie bezpośredniego związku między staraniami sprawcy a zapobiegnięciem skutkowi. Bezkarność sprawcy ma więc sens jedynie

wówczas, gdy skutek nie nastąpił tylko dzięki jego staraniom. Inne znaczenie mają starania sprawcy, które nie przynoszą efektu w postaci odwrócenia biegu wydarzeń na tyle, aby zapobiec skutkowi. Taki sprawca nie może liczyć na całkowitą bezkarność. Z dyspozycji art. 15 k.k. wynika, że sprawca, który dobrowolnie zapobiegł skutkowi, nie podlega karze, natomiast sprawca, który tylko starał się zapobiec skutkowi, może skorzystać z dobrodziejstwa nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Pierwsza pomoc przedlekarska

Każdy ma moralny obowiązek udzielania pierwszej pomocy, ponieważ w przypadku powstania zagrożeń jest w stanie wykonać niektóre czynności ratunkowe, które w efekcie mogą przyczynić się do uratowania człowieka. Tętno sprawdza się po jednej stronie szyi trzema środkowymi palcami. Gdyby ofiara wypadku po odzyskaniu przytomności zechciała o własnych siłach iść do domu, wówczas należy nakłonić ją do pozostania na miejscu, wezwać pogotowie ratunkowe oraz do czasu nadejścia pomocy obserwować jej zachowanie. Wszystkie ofiary nieprzytomne, a więc również dławiące się wymiocinami, krwią lub śluzem, powinny być ułożone w pozycji bezpiecznej. Najskuteczniejszą i najprostszą metodą udrożnienia dróg oddechowych jest usunięcie obcych ciał z jamy ustnej i odchylenie głowy do tyłu. Wstrząs można rozpoznać wówczas, gdy wystąpi:

- błądź, niepokoń, uczucie zimna,
- szybkie, słabo wyczuwalne tętno,
- wolny lub przyspieszony oddech.

W przypadku wystąpienia u ofiary wypadku objawów wstrząsu należy ułożyć ją w bezpiecznym miejscu z uniesionymi kończynami dolnymi oraz okryć ratunkowym kocem lub ciepłą odzieżą. Nieprzytomną ofiarę wypadku, która oddycha, lecz zaczyna wymiotować, należy ułożyć na boku.

Uraz kręgosłupa można i należy przewidywać wówczas, gdy:

- ofiara wypadku skarży się na ból głowy i szyi,
- jest to osoba ranna w wyniku zderzenia samochodów,
- ofiara wypadku jest nieprzytomna.

Ofiara wypadku z podejrzeniem urazu kręgosłupa piersiowego powinna być ułożona na twardym podłożu płasko i na wznak. Czynności ratunkowe wobec ofiary wypadku z podejrzeniem urazu kręgosłupa szyjnego, która nie ma wyczuwalnego tętna i nie oddycha, należy rozpocząć od reanimacji. Do krwawiących ran należy zastosować opatrunek uciskowy z gazy lub płótna oraz bandaża. Opaskę uciskową należy stosować w przypadku obcięcia, oderwania lub zmiżdżenia kończyny. W razie krwotoku należy unieść zranioną kończynę oraz zastosować opatrunek uciskowy bezpośrednio na ranę. W przypadku oparzenia należy ugasić płonąca odzież, a następnie polewać oparzone miejsce zimną wodą. Złamaną nogę należy możliwie jak najszybciej unieruchomić, z równoczesnym uspokajaniem rannego i zakazaniem mu poruszania się, stosując dostępne środki w postaci desek lub gałęzi, oraz chronić przed przemieszczaniem i dalszymi urazami do czasu nadejścia pomocy medycznej. W przypadku złamania kończyny należy unieruchomić miejsce złamania i najbliższe stawy. Masaż serca wykonuje się przez uciskanie 1/3 dolnej części mostka. Jeżeli ofiara wypadku nie oddycha, lecz tętno jest wyczuwalne, wówczas należy udrożnić drogi oddechowe, w przypadku zaś braku spodziewanego efektu rozpocząć sztuczne oddychanie metodą usta-usta. Jeden ratownik stosuje masaż serca i sztuczne oddychanie w rytmie 2 wdmuchnięcia, a następnie 15 uciśnień mostka.

Prewencja

Organ orzekający bierze pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć. Jest to tzw. prewencja indywidualna, a więc supozycja ukształtowania kary w taki sposób, aby zapobiegała chęci powrotu sprawcy na drogę sprzeczną z prawem. Zapobieganie można osiągnąć metodą odstrasżającą, a więc uświadamiającą nieopłacalność dopuszczania się czynów zabronionych. Natomiast uzupełnieniem celu zapobiegawczego jest cel wychowawczy. Zadaniem kary mającej charakter wychowawczy jest wskazanie sprawcy, że najwłaściwszą drogą postępowania jest uczciwość. Konieczność kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa to cel prewencji generalnej, której zadaniem jest wyrobienie u sprawcy przekonania o nieuchronności kary. Głównym celem wymierzenia kary i dostępnego środka karnego sprawcy młodocianemu jest

oddziaływanie wychowawcze. Oddziaływanie to z reguły kojarzy się z łagodnym traktowaniem sprawcy, choćby przez unikanie stosowania kary pozbawienia wolności, po którą sięga się jedynie w ostateczności. Młodocianym jest – w myśl art. 115 § 10 k.k. – osoba, która w chwili popełnienia czynu nie ukończyła 21 lat, a więc pozostaje w przedziale wieku 17–20 lat, a także podczas orzekania przez sąd I instancji nie ukończyła 24 lat. Jeżeli jednak młodociany popełnił czyn zabroniony przed ukończeniem 21 lat, ale do czasu osiągnięcia przez niego 24 lat nie wydano orzeczenia w sądzie I instancji, traci status młodocianego.

Spoleczna szkodliwość

Spoleczna szkodliwość to określenie oznaczające ujemną treść społeczną czynu, inaczej jego karygodność, o której decydują elementy stanowiące konkretyzację strony przedmiotowej i podmiotowej czynu zabronionego. Jest charakterystyczne, że organ orzekający przy ocenie stopnia szkodliwości społecznej uwzględnia zarówno okoliczności przedmiotowe, jak i podmiotowe. Istotnymi okolicznościami przedmiotowymi są: rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, waga naruszonych przez sprawcę obowiązków. Do okoliczności podmiotowych należą zamiar sprawcy i motywacja jego działania. Zamiar może być bezpośredni lub ewentualny. Pierwszy stanowi wyższą szkodliwość, zwłaszcza wtedy, gdy jest realizowany przez sprawcę w sposób wyjątkowo przemyślany. Natomiast zamiar ewentualny może być rezultatem przypadku, emocji, impulsu, które kierują sprawcą, i z tego powodu wskazuje na niższą szkodliwość czynu. Niezwykle ważne są motywy działania sprawcy, które wartościują cechy osobowości sprawcy. Oznacza to, że im bardziej naganne motywy działania sprawcy, tym wyższa szkodliwość. Chodzi o pobudki płaskie, niskie, prymitywne, a więc godne potępienia. Natomiast jeżeli sprawca dopuszczając się czynu, działał kierowany pobudkami zasługującymi na uwzględnienie, możemy wyrazić pogląd, że im szlachetniejsze pobudki, tym mniejsza społeczna szkodliwość czynu. Nie bez znaczenia są również okoliczności przedmiotowo-podmiotowe, sposób działania sprawcy, jak również jego nastawienie do samego czynu lub jego ofiary.

Sprawstwo

Pojęcie sprawstwa ma dwa znaczenia: szersze i węższe. W szerszym znaczeniu sprawcą jest każdy, kto popełnia czyn zabroniony, a także ten, kto przyczynia się do jego popełnienia, tzn. podżegacz i pomocnik. Natomiast w węższym znaczeniu sprawcą jest tylko ten, kto popełnia czyn zabroniony. Nie jest nim podżegacz, który jedynie nakłania do popełnienia czynu, ani pomocnik, który udziela pomocy sprawcy czynu.

Wyróżniamy:

- sprawstwo pojedyncze – polegające na popełnieniu czynu przez samego sprawcę, u którego nie tylko zrodził się ten zamiar, ale który również samodzielnie go zrealizował;
- współsprawstwo – polegające na popełnieniu czynu zabronionego wspólnie z innymi osobami;
- sprawstwo kierownicze – polegające na tym, że czyn popełniają osoby, które działają pod kierunkiem innej osoby zajmującej w tym procederze kierowniczą rolę;
- sprawstwo polecające – polegające na tym, że czyn zabroniony popełnia osoba na polecenie innej osoby, wobec której pozostaje w stosunku zależności.

Wszystkie osoby współdziałające z sobą przy realizacji czynu zabronionego, a więc sprawca, podżegacz, pomocnik, kierownik, przełożony, współsprawcy wykonujący ten czyn zabroniony odpowiadają proporcjonalnie do swojego udziału. Jest oczywiste, że na osobie zajmującej kierowniczą rolę przy popełnieniu czynu zabronionego, która wskazuje miejsce czynu, jego rodzaj, sposób realizacji oraz wyznacza podział ról, ciąży największa odpowiedzialność. Dotyczy to także sprawcy polecającego dokonanie czynu zabronionego. Nie ma jednak wątpliwości, że rola podżegacza czy pomocnika również może okazać się decydująca. Należy bowiem wziąć pod uwagę to, że w określonych okolicznościach mogłoby w ogóle nie dojść do stworzenia możliwości popełnienia czynu zabronionego, gdyby podżegacz nie nakłonił odpowiedniego zespołu, a pomocnik nie zgromadził odpowiednich narzędzi. Ocena stopnia zawinienia należy jednak do sądu, który kieruje się zasadą indywidualizacji odpowiedzialności karnej. Każda osoba współdziałająca w popełnieniu

czynu zabronionego traktowana jest indywidualnie, tzn. z uwzględnieniem wszystkich okoliczności zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść tej osoby, w wyniku czego wymierza się jej karę, która musi być wypadkową tych okoliczności.

Stan wyższej konieczności

Oddzielnie określono okoliczności stanu wyższej konieczności wyłączające bezprawność czynu. Chodzi o poświęcenie dobra mniejszego dla ratowania dobra większego. Odrębnym zagadnieniem są okoliczności wyłączające winę. W tym przypadku sprawca poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście większej od wartości dobra ratowanego. Zasada ta nie ma zastosowania do przypadku, w którym sprawca jest zobowiązany do strzeżenia określonego dobra nawet z narażeniem życia. W wypadku przekroczenia granic stanu wyższej konieczności sąd może karę maksymalnie złagodzić lub odstąpić od jej wymierzenia.

Swobodna ocena dowodów

Swobodna ocena strony przedmiotowej i podmiotowej czynu nie może polegać na dowolności, lecz jedynie na rzeczowej argumentacji obejmującej ustawowo określone przesłanki. Przede wszystkim kara musi się mieścić w granicach ustawowego zagrożenia, przy czym jej dolegliwość musi być proporcjonalna, a więc dostosowana do stopnia winy. Chodzi bowiem o to, aby kara nie była ani zbyt łagodna, ani zbyt surowa, czyli powinna być zastosowana „bez zbędnej represyjności”. Równocześnie kara musi uwzględniać stopień społecznej szkodliwości. Ocena stopnia tej szkodliwości czynu wymaga uwzględnienia następujących okoliczności przedmiotowych i podmiotowych: do przedmiotowych należy rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej szkody, waga naruszonych obowiązków i rodzaj naruszonych reguł ostrożności. Stopień szkodliwości oceniamy według następującej zasady: im cenniejsze dobro, większa szkoda, poważniejsze obowiązki i ważniejsze społecznie reguły – tym wyższa szkodliwość. Stroną podmiotową jest zamiar. Z zamiarem bezpośrednim i przemyślanym wiąże się wyższa szkodliwość. Natomiast zamiar ewentualny powstały przypadkowo, pod wpływem emocji lub impulsu, charakteryzuje się niższą szkodliwością.

Umyślność i nieumyślność

Generalnie rzecz ujmując, czyny zabronione wypełniające znamiona przestępstwa lub wykroczenia mogą być popełnione umyślnie, z wyjątkami dopuszczającymi element nieumyślności, określonymi w ustawie. Kwestia umyślności lub nieumyślności stanowi podstawowy element strony podmiotowej czynu zabronionego. Zatem ustalenie sposobu działania sprawcy i formy popełnienia czynu zabronionego ma fundamentalne znaczenie dla oceny jego zachowania. Chodzi o to, czy sprawca w określonych warunkach działał umyślnie, czy nieumyślnie, a więc o ustalenie, czy mamy do czynienia z przestępstwem, czy wykroczeniem, czy może w ogóle brak znamion czynu zabronionego. Nie może budzić wątpliwości kwestia, że czyny umyślne są zamierzone, czyny nieumyślne zaś niezamierzone.

Czyn umyślny ma postać dwojakiego rodzaju. Otóż realizacji tego czynu towarzyszy zawsze zamiar, który może mieć postać zamiaru bezpośredniego lub zamiaru ewentualnego. Zamiar bezpośredni polega na chęci popełnienia czynu zabronionego. Mówimy, że sprawca działa w zamiarze bezpośrednim, jeżeli chce i równocześnie popełnia czyn zabroniony. Jest przy tym charakterystyczne, że sama chęć popełniania czynu zabronionego nie jest tożsama z pragnieniem jego popełnienia. Zamiar bezpośredni ma postać dwojakiego rodzaju, a mianowicie zamiar nagły i zamiar przemyślany. Pierwsza z nich jest następstwem silnego wzburzenia wywołanego gwałtownym przeżyciem. Do popełnienia czynu popycha nieprzemyślany impuls, który wywołuje z reguły krótkotrwałą chęć popełnienia czynu zabronionego. Druga postać to dopuszczenie się czynu zabronionego w sposób głęboko przemyślany, a więc zaplanowany w najdrobniejszych szczegółach, tak aby wywołał oczekiwany skutek bez napotkania jakichkolwiek przeszkód, ale nie tylko. Sprawca w ramach przygotowania przestępstwa lub wykroczenia rozważa również sposób uniknięcia odpowiedzialności karnej. Druga postać umyślności nosi nazwę zamiaru ewentualnego. Chodzi w nim o to, że sprawca nie chce popełnić określonego czynu, lecz mimo wszystko godzi się na jego popełnienie.

Nieumyślność natomiast polega na tym, że sprawca nie chce popełnić czynu zabronionego, nie godzi się na jego popełnienie, lecz mimo to czyn taki popełnia. W takiej sytuacji popełnienie czynu ma charakter nie-

umyślności spowodowanej niezachowaniem ostrożności. Jest oczywiste, że mowa tu nie o zwykłej ostrożności (*sensu largo*), lecz o ostrożności wymaganej w danych okolicznościach (*sensu stricto*). Jednak stwierdzenie, czy podmiot w toku czynności sprawczych zachował, czy też nie zachował ostrożności, należy do organu orzekającego w ramach swobodnej oceny dowodów. Trzeba zatem przeanalizować kwestię, czy sprawca popełniając czyn, miał obiektywne możliwości przewidywania skutków swojego działania. Z tego widać wyraźnie, że między zamiarem ewentualnym a nieumyślnością różnice są niekiedy trudne do ujawnienia. Dla ustalenia postaci czynu najistotniejsze jest bowiem to, że jeżeli sprawca miał możliwość przewidywania skutków zdarzenia, organ orzekający musi wykazać, czy ze względu na warunki psychofizyczne powinien przewidzieć, czy tylko „mógł przewidzieć”. Wymaga tego formalna różnica między zamiarem ewentualnym, charakteryzującym się tym, że sprawca przewiduje możliwość popełnienia czynu i godzi się na jego popełnienie, a nieumyślnością, charakteryzującą się tym, że sprawca przewidując czyn, nie godzi się na jego popełnienie.

Usiłowanie

Za usiłowanie odpowiada ten, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje (art. 13 § 1 k.k.). Usiłowanie może mieć charakter zupełny lub niezupełny. Pierwszy polega na wykonaniu wszystkich czynności zmierzających do popełnienia czynu, ale skutek przestępczy nie nastąpił, z różnych powodów. Drugi rodzaj usiłowania polega na niewykonaniu ostatniej czynności przygotowawczej, ktoś bowiem przeszkodził sprawcy. Usiłowanie dotyczy tylko przestępstwa umyślnego, ponieważ sprawca działa w zamiarze jego popełnienia. Usiłowanie zachodzi również wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu na użycie środka nienadającego się do popełnienia czynu zabronionego (art. 13 § 2 k.k.). Jest to usiłowanie nieudolne, za które sprawca odpowiada podobnie jak za usiłowanie zwykłe. W wypadku usiłowania nieudolnego sąd może zastosować wobec sprawcy nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od

jej wymierzenia (art. 14 § 2 k.k.). Możliwość ta, pozostawiona do uznania sądu, jest wyrazem właściwego stopniowania wymiaru kary. Wprawdzie karę za usiłowanie wymierza się w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa, jednak nie podlega dyskusji, że usiłowanie charakteryzuje się mniejszym ładunkiem społecznej szkodliwości niż dokonanie przestępstwa.

Ustawa względniejsza dla sprawcy

W przypadku gdy w czasie między popełnieniem czynu a prawomocnym ukaraniem nastąpiła zmiana ustawy, postępowanie toczy się według nowych zasad, natomiast kara zostanie wymierzona według ustawy nowej lub starej w zależności od tego, która jest korzystniejsza dla sprawcy. Natomiast stwierdzenie, która ustawa jest korzystniejsza, należy do obowiązków organu orzekającego. Podstawową zasadą jest stosowanie wybranej ustawy w całości. Oznacza to, że nie można z dwóch ustaw wybierać elementów dla sprawcy najkorzystniejszych. Obowiązkiem organu orzekającego jest wnikliwe rozważenie, która ustawa jest *sensu largo* korzystniejsza – i tę należy zastosować. W przypadku gdy w czasie między popełnieniem czynu a orzekaniem kary nastąpiłaby nie jedna, lecz więcej zmian, przy wyborze ustawy najkorzystniejszej należy wziąć pod uwagę wszystkie zmieniane przepisy ustawy. Natomiast jeżeli w wyniku takiego zabiegu okaże się, że najkorzystniejszą dla sprawcy ustawą jest ta, która w czasie popełnienia czynu jeszcze nie obowiązywała, a w trakcie orzekania kary już nie obowiązuje, najwłaściwszym posunięciem organu prawnego będzie zastosowanie tej ustawy.

Zaniechanie

Czynem jest również zaniechanie. Zaniechanie ma dwojakiemu rodzaju postać, a mianowicie działania właściwego i naganego. Zaniechanie działania polegające na rezygnacji z popełnienia czynu zabronionego ma charakter pozytywny i jest wyrazem zrozumienia błędu, który na szczęście nie przerodził się w czyn zabroniony. Natomiast zaniechanie, które było jedyną przyczyną urzeczywistnienia czynu zabronionego, jest w zależności od skutku przestępstwem lub wykroczeniem. O zaniechaniu możemy mówić wówczas, gdy na sprawcy czynu, oczywiście w chwili jego popełnienia, ciążył prawny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Zasada humanitaryzmu

Karaniu musi towarzyszyć realizacja jednej z naczelných dyrektyw, którą jest zasada humanitaryzmu, a w tym poszanowanie godności człowieka. Zasadę humanitaryzmu gwarantuje art. 40 Konstytucji RP, w myśl którego nikt nie może być poddawany torturom ani okrutnemu, nieludzkemu lub poniżającemu traktowaniu, a więc poddawany karom cielesnym. Humanitaryzmem jest postawa nacechowana poszanowaniem człowieka i jego godności oraz pragnieniem oszczędzenia mu cierpień. Zasada humanitaryzmu wynika z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378, zał.).

Zasada karania

Niewątpliwy wpływ na wymiar kary ma rodzaj i rozmiar ujemnych następstw czynu zabronionego, a zatem organ orzekający ma obowiązek ustalenia stopnia tych następstw w postaci wysokości powstałej szkody materialnej. Drugą okolicznością wymagającą wyjaśnienia jest rodzaj i stopień naruszonych przez sprawcę obowiązków. Organ procesowy powinien zebrać materiał dowodowy umożliwiający wypowiedzenie się w kwestii, czy naruszenie obowiązku miało charakter rażący, znaczny czy też nieznaczny. Istotnym bowiem elementem decydującym o stopniu społecznej szkodliwości czynu jest motyw. Jeżeli jest naganny, niski, godny potępienia, stanowi wyższą szkodliwość, natomiast zasługujący na uwzględnienie bądź wynikający ze szlachetnych pobudek – mniejszą szkodliwość. Do okoliczności mających wpływ na ocenę stopnia szkodliwości społecznej dodajmy sposób działania sprawcy charakteryzujący się jego zachowaniem oraz nastawienie psychiczne, a więc stosunek do czynu. Kolejną okolicznością mającą wpływ na wymiar kary i rodzaj środków karnych są właściwości i warunki osobiste sprawcy. W ramach właściwości osobistych sprawcy badamy, czy jest spokojny, troskliwy, zrównoważony, zgodny, wolny od nałogów, czy nerwowy, agresywny, konfliktowy, bezduszny, uzależniony, a w ramach warunków osobistych – jak kształtują się jego warunki rodzinne i materialne, czy ma stałą pra-

cę oraz z jakiego typu środowiskiem utrzymuje kontakty. Ważną okolicznością, której nie wolno pominąć przy wymiarze kary, jest sposób życia sprawcy przed popełnieniem czynu zabronionego i po jego popełnieniu. Do okoliczności łagodzących w tym zakresie można zaliczyć to, że przed popełnieniem czynu prowadził nienaganny tryb życia. Ponadto zrozumiał swój błąd, okazał skruchę i wykazał się konsekwentnym dążeniem do naprawienia szkody. Natomiast jeżeli demonstruje pogardę dla norm prawnych, niewątpliwie w ocenie wymiaru sprawiedliwości zapisuje na swoje konto okoliczności obciążające. Należy jednak podkreślić, że samo nieokazanie skruchy i niewykazanie chęci naprawienia szkody będące konsekwencją nieprzyznania się do winy, bez domieszki cynizmu i pogardy dla prawa, nie leży po stronie okoliczności obciążających, mieści się bowiem w granicach prawa do obrony. Premią dla sprawcy przestępstwa jest złagodzenie lub darowanie mu kary w przypadku ujawnienia wszystkich istotnych okoliczności popełnienia określonego czynu zabronionego. Sprawca ten musi jednak wydać współników oraz określić swój udział w popełnieniu czynu zabronionego. Możliwość zastosowania tej zasady obwarowana jest wieloma warunkami. Przede wszystkim wymaga dostarczenia organowi ścigania w formie pisemnej lub ustnej do protokołu przesłuchania istotnych dla sprawy wiadomości, których organy te bez pomocy sprawcy nie posiadały. W przypadku złożenia zawiadomienia w chwili, kiedy organ ścigania podjął już czynności w celu ujawnienia przestępstwa (np. przeszukanie), „informator” zasłuży na zastosowanie wobec niego „premii” tylko wtedy, gdy wyniki czynności procesowych nie dadzą podstaw do wszczęcia postępowania w sprawie określonego czynu zabronionego, natomiast przekazane przez niego wiadomości stworzą takie podstawy.

Zdarzenie drogowe

Każde odstępstwo od zasad uregulowanych w kodeksie drogowym jest zdarzeniem drogowym; wśród nich wyróżniamy zdarzenia bezskutkowe oraz skutkowe. Z kolei zdarzenia bezskutkowe mogą stanowić zarówno przestępstwa drogowe, jak i wykroczenia drogowe. Podobny podział występuje w klasyfikacji zdarzeń skutkowych. Dzielimy je na kolizje i wypadki. Zawinione kolizje stanowią wykroczenia, a wypadki przestępstwa (art. 44 p.r.d.).

PRZESTĘPSTWA DROGOWE

Naruszenie dyrektyw ustawy, które godzi w podstawowe zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego, ze względu na określone skutki jest przestępstwem ujętym w rozdziale XXI „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji” (art. 173–180 i 355 k.k.). Należą do nich:

Katastrofa (art. 173 k.k.)

Z treści przepisu wzbogaconej uchwałą Sądu Najwyższego wynika, że katastrofą jest nagłe zdarzenie, które powoduje groźne i rozległe w skutkach zagrożenie dla życia i zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach. Zagrożenie to ze względu na konstrukcję § 1 nie może być abstrakcyjne, lecz konkretne, a więc realnie istniejące. Wynika to z definicji określenia „sprowadza”, które innymi słowy oznacza: „sprawia”, „wywołuje”, „pociąga za sobą”, „powoduje” (*Słownik języka polskiego*, t. 3, pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1981, s. 306). Chodzi więc o spowodowanie katastrofy. Jest przy tym charakterystyczne, że dla bytu katastrofy może być zagrożone zarówno jedno ze wskazanych dóbr, jak i wszystkie dobra jednocześnie. Świadczy o tym ustawowe ujęcie zagrożenia metodą alternatywną, co sprawia, że może ono dotyczyć:

- życia wielu osób,
- zdrowia wielu osób,
- mienia w wielkich rozmiarach,
- życia wielu osób i mienia w wielkich rozmiarach,
- zdrowia wielu osób i mienia w wielkich rozmiarach,
- życia i zdrowia wielu osób i mienia w wielkich rozmiarach.

Wprawdzie użyte w przepisie określenie „wielu osób” nie wskazuje jednoznacznie, o jakiej liczbie osób myślał ustawodawca, jednak bliższa analiza problemu prowadzi do wniosku, że chodzi o życie lub zdrowie co najmniej 10 osób. Nie ma wątpliwości, że określenie „wiele” oznacza liczbę większą od liczby wyznaczonej określeniem „kilka”, które oznacza liczbę 3–9 (*Słownik języka polskiego*, t. 1, pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1981, s. 917). Skoro w przepisie mówi się o zagrożeniu życia lub zdrowia wielu osób, nie ma tu znaczenia stopień uszkodzenia ciała. Z kolei termin „mienie w wielkich rozmiarach” nie jest tożsamy z terminem „mienie wielkiej wartości”. Zatem wykładnia językowa wskazu-

je, że chodzi o „rozmiar”, a więc „wielkość przedmiotu” (*Słownik języka polskiego*, s. 101), ale również o „zakres”, a więc liczbę tych przedmiotów – z niewątpliwym uwzględnieniem ich wartości.

Katastrofa drogowa obejmuje cztery typy jej sprowadzenia, w tym dwa podstawowe i dwa kwalifikowane. Kwalifikowanymi typami są:

- umyślne sprowadzenie katastrofy w ruchu drogowym, w wyniku której najmniej jeden człowiek poniósł śmierć lub 10 osób doznało ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (§ 3) oraz
- nieumyślne sprowadzenie katastrofy w ruchu drogowym, w wyniku której najmniej jeden człowiek poniósł śmierć lub 10 osób doznało ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (§ 4).

Pierwszy z wymienionych typów stanowi przestępstwo umyślno-nieumyślne, ponieważ znamiona typu podstawowego (§ 1) realizowane są umyślnie, tzn. sprawca działa z zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym, znamiona typu kwalifikowanego zaś nieumyślnie, a więc sprawca skutek przewidywał lub mógł przewidzieć. Jest to więc wina kombinowana. Drugi typ jest przestępstwem nieumyślno-nieumyślnym, polegającym na tym, że sprawca jedynie przewidywał lub mógł przewidzieć zarówno możliwość sprowadzenia katastrofy, jak i powstanie określonego skutku (zob. R.A. Stefański, *Przestępstwa drogowe w nowym kodeksie karnym*, Kraków 1999, s. 45).

Sprawcą przestępstwa może być każdy użytkownik drogi oraz osoba znajdująca się poza drogą publiczną:

- uczestnik ruchu – kierujący, pieszy, pasażer jadący w pojeździe lub na nim;
- inna osoba znajdująca się na drodze – kierujący ruchem, sprawujący nadzór nad nim, kontrolujący ten ruch, wykonujący prace na drodze;
- osoba znajdująca się poza drogą, która np. rzuca kamieniami w przejeżdżające pojazdy.

Niebezpieczeństwo katastrofy (art. 174 k.k.)

Przestępstwo sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa katastrofy może być popełnione umyślnie (§ 1) lub nieumyślnie (§ 2). Dla pierwszego niezbędne jest wykazanie, że kierujący umyślnie naruszył podstawowe przepisy ruchu drogowego oraz miał świadomość prowa-

dzenia pojazdu w warunkach zagrażających bezpieczeństwu tego ruchu. Przepęstwem tym będzie prowadzenie autobusu wypełnionego pasażerami na śliskiej nawierzchni jezdnj z prędkością 90 km/h przy ograniczeniu do 40 km/h. Jeżeli w takiej sytuacji drogowy kierujący kontynuuje jazdę z dotychczasową prędkością, to niewątpliwie ma świadomość niebezpieczeństwa i godzi się z takim stanem rzeczy, a więc działa z zamiarem ewentualnym spowodowania katastrofy lub wskutek lekkomyślności. W przypadku ustalenia, że kierujący ma świadomość niebezpieczeństwa oznaczającego duże prawdopodobieństwo nastąpienia skutku i nie zmienia zachowania, odpowiada za przestępstwo z art. 174 § 1 k.k. Natomiast jeżeli sprawca uważa za mało prawdopodobne nastąpienie katastrofy, może odpowiadać za nieumyślne spowodowanie jej bezpośrednio niebezpieczeństwa.

Przygotowanie do przestępstwa (art. 175 k.k.)

Sprawcą przestępstwa przygotowania do spowodowania katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, zagrażającej życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach, może być każdy użytkownik drogi. Przygotowaniem jest wejście w porozumienie z inną osobą w celu zebrania informacji (np. o czasie i miejscu przejazdu autokaru z dziećmi) oraz zaplanowanie skutecznego sposobu spowodowania katastrofy przez zgromadzenie w wyznaczonym miejscu środków niezbędnych do realizacji zamierzonego czynu (np. kamienie, kolce). Może też od początku do końca działać samodzielnie, tzn. opracować plan, zebrać materiały oraz ustawić się w wyznaczonym przez siebie miejscu i czekać na dogodny moment rozrzucenia kółców w taki sposób, aby kierowca autobusu nie mógł ich ominąć ani też przed nimi zahamować. Nie budzi wątpliwości, że czynem tym wypełnił znamiona przestępstwa z art. 175 k.k., które może być popełnione wyłącznie z zamiarem bezpośrednim. Decyduje o tym treść art. 16 k.k., w którym użyto jednoznacznego sformułowania „w celu popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności mające stworzyć warunki”. Sprawca ten nie będzie jednak ponosił żadnej odpowiedzialności karnej, jeżeli dobrowolnie odstąpi od przygotowania, nawet w ostatniej jego fazie (art. 17 § 1 k.k.). Można to odnieść do sytuacji, kiedy sprawca, który widzi już wytypowany autobus

i trzyma w ręku pierwszą porcję kołców do rozrzucenia na jezdni, nagle chowa je do torby i odchodzi z miejsca niedosłego zdarzenia, a następnie niszczy te materiały, uniemożliwiając sobie i innym osobom wykorzystanie ich w celach przestępczych. Odstąpienie od karania jest formą premii za to, że bezpowrotnie wyeliminował zagrożenie bezpieczeństwa, zanim ono powstało.

W przypadku gdy sprawca rozrzucił kolce na jezdni, wszedł tym samym w fazę usiłowania popełnienia czynu zabronionego. Jednak w ostatniej chwili wybiegł na jezdnię i zebrał wymienione przedmioty lub pobił w kierunku autobusu i zatrzymał go, zawiadamiając kierującego o zagrożeniu na jezdni. W ten sposób dobrowolnie odstąpił od usiłowania popełnienia czynu lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znanie czynu zabronionego (art. 17 § 2 w zw. z art. 15 § 1 k.k.).

Uchylenie niebezpieczeństwa (art. 176 k.k.)

Zgodnie z dyrektywą przepisu dobrowolne uchylenie przez sprawcę niebezpieczeństwa katastrofy spowodowanego zarówno umyślnie (art. 174 § 1 k.k.), jak i nieumyślnie (art. 174 § 2 k.k.) nie podlega karze. Tego rodzaju premia niekarania jest możliwa jedynie w przypadku spowodowania niebezpieczeństwa katastrofy (art. 174 k.k.) i tylko wówczas, gdy to niebezpieczeństwo zostało całkowicie zażegnane. Nie wystarczy więc staranie sprawcy w kierunku wyeliminowania zagrożenia i w wyniku tego starania częściowe odwrócenie niebezpieczeństwa. Przez uchylenie niebezpieczeństwa rozumie się również zaniechanie działania zmierzającego bezpośrednio do powstania stanu zagrożenia.

Zastosowanie art. 176 § 1 i 2 k.k. jest możliwe w sytuacji, gdy powstawanie zagrożenia bezpieczeństwa trwa w czasie umożliwiającym skuteczne przeciwdziałanie temu niebezpieczeństwu, które zależy wyłącznie od sprawcy.

Naruszenie zasad bezpieczeństwa (art. 177 k.k.)

Jak wiadomo, z chwilą wejścia w życie nowego kodeksu karnego – 1 września 1998 r. nastąpiła zmiana definicji wypadku drogowego.

Wypadkiem drogowym jest zdarzenie polegające na zderzeniu co najmniej dwóch pojazdów, potrąceniu pieszego, innego uczestnika ruchu lub innej osoby przebywającej na drodze, uderzeniu pojazdu w przeszkodę

– wywołujące skutki w postaci uszkodzenia ciała naruszającego prawidłowe funkcjonowanie czynności organizmu, rozstroju zdrowia innej osoby lub uszkodzenia mienia. Jak wynika z istoty tej regulacji, przez inną osobę należy rozumieć każdego uczestnika wypadku poza jego sprawcą.

Według obowiązującego stanu prawnego wypadek jest przestępstwem wówczas, gdy u osoby rannej wystąpiło naruszenie czynności organizmu lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni (zwykle obrażenia ciała). Zwykłymi obrażeniami ciała są obrażenia, które nie wywołują skutków w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała. Jeżeli pokrzywdzonym, który odniósł zwykłe obrażenia ciała, jest osoba bliska sprawcy (żona, mąż, syn, ojciec, dziadek, wnuczek, rodzeństwo, powinowaty, pozostająca we wspólnym pożyciu lub w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek), ściganie przestępstwa następuje na jej wniosek.

Pozostałe wypadki, potocznie zwane kolizjami – niezależnie od wartości uszkodzonego mienia nienależącego do sprawcy (zrezygnowano z ustawowego pojęcia poważnej szkody w mieniu) – są wykroczeniami. Według prezentowanych zasad wykroczeniem jest również wypadek, w którym osoba pokrzywdzona odniosła obrażenia ciała naruszające czynności organizmu na czas poniżej 7 dni. Najczęściej spotykane wykroczenie drogowe, którego następstwem z reguły jest kolizja, określa art. 86 k.w.

Omawianym zagadnieniem prawnym zajął się Sąd Najwyższy, który – uznając, że wymaga ono ustawowej wykładni – podjął uchwałę (z dnia 18 listopada 1998 r., I KZP 16/98, OSNKW 1998, nr 11–12, poz. 48) następującej treści: „Nie popełnia przestępstwa, kto naruszając, chociażby nieumyślnie, zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, wodnym lub powietrznym powoduje nieumyślnie wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała lub rozstrój zdrowia nietrwające dłużej niż siedem dni”. Analizując zakres odpowiedzialności sprawcy wypadku drogowego uregulowany w art. 145 § 1 d.k.k. i art. 177 § 1 k.k., bez trudu można dojść do wniosku, że intencją ustawodawcy było objęcie penalizacją tyl-

ko wypadku drogowego ze skutkiem w postaci naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia trwających dłużej niż 7 dni. Świadczy o tym dyspozycja obowiązującego obecnie art. 177 § 1 k.k., stanowiąca odesłanie jedynie do art. 157 § 1 k.k. (por.: L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1998, s. 235; J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1998, s. 309; *Kodeksy karne 1969–1998*, oprac. W. Cieślak i K. Janczukowicz, Sopot 1998, s. 171). Zatem art. 177 § 1 k.k. nie obejmuje znamienia nieumyślnego spowodowania lekkich obrażeń ciała, właściwych dla bytu przestępstwa z art. 157 § 2 w zw. z § 3 k.k. Pozostaje więc kwestia rozstrzygnięcia odpowiedzialności sprawcy wypadku drogowego, wskutek którego inna osoba doznała lekkich obrażeń ciała. Należy zatem odnieść się do uzasadnienia projektu nowego kodeksu karnego, w którym stwierdzono jednoznacznie, że „rezygnację z karalności wypadków drogowych, które powodują skutki w zakresie zdrowia określone w art. 157 § 2 (trwające do 7 dni), dyktuje ich masowość oraz dostępność innych form rozwiązania konfliktu społecznego bez uruchamiania sankcji za występki”. Właśnie użycie sformułowania „rezygnacja z karalności” wskazuje niemal wprost – co zresztą mocno zaakcentował Sąd Najwyższy w prezentowanej uchwale – że „ideą nowego kodeksu karnego jest właśnie zdepenalizowanie zdarzeń mających charakter wypadków komunikacyjnych skutkujących lekkimi obrażeniami ciała u osób innych niż sprawca, a nie tylko przesunięcie tych czynów z grupy przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego do grupy czynów ściganych z oskarżenia prywatnego”.

Nie ulega wątpliwości, że każdy, kto nieumyślnie powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwające nie dłużej niż 7 dni, popełnia przestępstwo z art. 157 § 2 w zw. z § 3 k.k. Powołany przepis ma charakter ogólny, ponieważ w jego treści nie został określony, jako znamię czynu, sposób działania sprawcy, a zatem „lekkie obrażenia ciała” może on „spowodować w dowolny sposób”. Z tego „nieokreślonego zbioru zdarzeń ustawodawca wyjął zdarzenia mające charakter wypadku w komunikacji”. Sąd Najwyższy w pełni podzielił – słuszny zresztą – pogląd Prokuratury Krajowej, że „jeżeli lekkie obrażenia ciała u człowieka spowodowane zostały nieumyślnie w wyniku wypadku drogowego, a nie należą one do znamion przestępstw zgrupowanych w rozdziale XXI k.k.,

tzn. że ustawodawca uznał, iż nie są przestępstwami takie zachowania w ruchu, których następstwem są takie właśnie obrażenia”.

Nawiązując do aprobowanego stanowiska nauki i praktyki, relacja między art. 86 k.w. a art. 145 d.k.k. była rozstrzygana na zasadzie konsumpcji (por. M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1998, s. 321). Chodzi o to, że za spowodowanie wypadku określonego w art. 145 § 1 d.k.k., w wyniku naruszenia zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego, o których mowa w art. 86 § 1 k.w., sprawca odpowiadał tylko za przestępstwo z art. 145 § 1 d.k.k. W myśl bowiem praktyki utrwalonej w poprzednim stanie prawnym naruszenie zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego prowadzące do każdego rodzaju uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia lub poważnej szkody w mieniu stanowiło przestępstwo, natomiast zachowanie naruszające wprowadzające zasady bezpieczeństwa, lecz pozbawione wymienionych skutków, stanowiło wykroczenie. Zatem – zdaniem Sądu Najwyższego – podwyższenie w obecnie obowiązującym stanie prawnym granicy między wykroczeniem a przestępstwem drogowym upoważnia do twierdzenia, że wykroczenie obejmuje również czyny polegające na naruszeniu zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego powodującym skutki w postaci „lekkich obrażeń ciała oraz wszelkiej szkody w mieniu”.

Podstawa podjęcia uchwały stanowiącej zasadniczą wykładnię ustawy, dokonaną w trybie art. 441 § 1 k.p.k., nie budzi wątpliwości, dotyczy ona bowiem zagadnienia prawnego mającego charakter natury ogólnej, a więc wymagającego określenia generalnej relacji między art. 157 § 2 w zw. z § 3 k.k. a art. 177 § 1 k.k.

Przestępstwo popełnione w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegnięcie z miejsca zdarzenia (art. 178 k.k.)

Nie może budzić najmniejszych wątpliwości fakt, że kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości stanowi naruszenie podstawowej zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego, określonej w art. 45 ust. 1 pkt 1 p.r.d. Stan nietrzeźwości w rozumieniu art. 115 § 16 k.k. zachodzi wówczas, gdy zawartość alkoholu we krwi przekracza 0,5‰ albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość lub zawartość alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza przekracza 0,25 mg albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość.

Z regulacji tej wynika, że przy zastosowaniu najczęściej używanego przez Policję urządzenia – Alcomatu, kiedy to wynik jest podawany z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku (tzn. w setnych), uzyskany wydruk wartości 0,50‰ alkoholu we krwi nie oznacza jeszcze stanu nietrzeźwości, jest to bowiem górna granica stanu po użyciu alkoholu. Należy zatem przyjąć, że stan nietrzeźwości zaczyna się od 0,51‰ alkoholu we krwi, wartości tej bowiem odpowiada zawartość alkoholu w wydychanym powietrzu na poziomie powyżej 0,25 mg w 1 dm³. Wartości te prowadzą do nieskończoności, oczywiście w granicach wytrzymałości organizmu. Przeprowadzone badania dowodzą, że prawdopodobieństwo spowodowania wypadku przez nietrzeźwego kierowcę zwiększa się przy stężeniu alkoholu:

- 0,5‰ – 2 razy,
- 0,8‰ – 4 razy,
- 1,0‰ – 7 razy,
- 1,2‰ – 8–10 razy,
- 1,3‰ – 11–15 razy,
- 1,4‰ – 16–20 razy,
- 1,5‰ – 36 razy.

W literaturze przyjmuje się, że spożycie podanych niżej ilości alkoholu powoduje następującą zawartość alkoholu we krwi:

- 0,5 l piwa o zawartości 5,5% alkoholu – 0,3‰,
- 0,4 l wina o zawartości 13,5% alkoholu – 0,5‰,
- 50 g wódki o zawartości 40% alkoholu – 0,4‰.

Podane wartości są uzależnione od indywidualnych właściwości każdego organizmu i masy ciała, a zatem może się zdarzyć, że osoba o wadze 120 kg po spożyciu 50 g wódki osiągnie stężenie 0,2‰. Stężenie zawartości alkoholu w organizmie nie zawsze pokrywa się z równomiernym zaburzeniem sprawności psychomotorycznej i jest to również zależne od indywidualnych cech organizmu ludzkiego. Duże znaczenie ma tu rodzaj spożytego posiłku, stan zmęczenia organizmu itd. Jednak praktyka dowodzi, że nietrzeźwość kierowców jest coraz częstszą przyczyną groźnych w skutkach wypadków drogowych, a zatem indywidualna tolerancja na alkohol w żadnym wypadku nie uzasadnia stosowania indywidualnych progów stanu nietrzeźwości.

Zasady karania kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego wprowadzono ustawą z dnia 14 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. Nr 48, poz. 548).

W myśl tych zasad sąd może, a więc fakultatywnie, orzec środek kar-ny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji (art. 42 § 1 k.k.). Sąd orzeka (obligatoryjnie) zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia wymienionego przestępstwa był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177 k.k. (art. 42 § 2 k.k.). Sąd orzeka, a więc także obligatoryjnie, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173 k.k., którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 k.k. był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami (art. 42 § 3 k.k.), przy czym sąd orzeka (obligatoryjnie) zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w określonych warunkach (art. 42 § 4 k.k.).

Organ orzekający skazując sprawcę, który popełnił przestępstwo określone w art. 173, 174 lub 177 k.k., znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę do górnej granicy tego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 178 § 1 k.k.).

Kontrola trzeźwości uczestników ruchu drogowego może odbywać się różnymi metodami, a mianowicie:

- **badanie krwi** – metoda inwazyjna polegająca na pobraniu krwi badanego za pomocą jednorazowej strzykawki, bezpośrednio z żyły;
- **badanie wydychanego powietrza** – metoda nieinwazyjna przeprowadzana za pomocą różnego typu analizatorów powietrza wydychanego, pochodzącego z pęcherzyków płucnych, jedynie ono ma bowiem bezpośredni kontakt z krwią; aby jednak badanie było wiarygodne, tzn. odzwierciedlało faktyczne stężenie alkoholu we krwi w trakcie jego przeprowadzania, badany musi spowodować wydech odpowiedniej ilości powietrza metodą ciągłą (u większości ludzi objętość powietrza musi wynieść minimum $1,5 \text{ dm}^3$);
- **badanie moczu** – metoda nieinwazyjna polegająca na zbadaniu zawartości moczu oddanego przez badanego, nieokreślająca rzeczywistego poziomu alkoholu we krwi, może się bowiem zdarzyć, że w próbce moczu zostanie stwierdzona obecność alkoholu, lecz uległ on już całkowitej eliminacji z krwi; natomiast jeżeli mocz zostanie oddany we wczesnej fazie wchłaniania alkoholu z przewodu pokarmowego do krwiobiegu, z natury rzeczy będzie jeszcze wolny od alkoholu;
- **badanie śliny** – metoda nieinwazyjna polegająca na pobraniu śliny za pomocą zbliżonego wyglądem do termometru specjalnego testera pod nazwą Saliva Alcohol Test.

Urządzenia przeznaczone do badania wydychanego powietrza z punktu widzenia ich użyteczności dzielimy na trzy grupy. Oto one:

- **osobiste** – zbudowane na bazie seryjnego czujnika półprzewodnikowego, przeznaczone do samokontroli stosowanej przez kierowców;
- **publiczne** – wyposażone we wszystkie elementy niezbędne do wykonania prawidłowego pomiaru, konstrukcja zaś została oparta na wyspecjalizowanym czujniku półprzewodnikowym; urządzenie wskazuje dwie wartości stężeń, a mianowicie informuje o prawnie dopuszczalnej zawartości alkoholu w organizmie oraz wskazuje faktyczną zawartość alkoholu wynikającą z przeprowadzonego pomiaru;
- **policyjne** – aparaty ze względu na zróżnicowany rodzaj badania dzielimy na: mierniki pod nazwą Alcomat, Alcotest 7110, Alkometr A2.0, działające na zasadzie pomiaru absorpcji promieniowania podczer-

wonego; umożliwiają wyświetlenie wyniku w promilach alkoholu we krwi lub w mg/dm^3 wydychanego powietrza; podręczny analizator typu Alcotest 7410, który mierzy stężenie alkoholu w wydychanym powietrzu za pomocą czujnika elektrochemicznego.

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie konsekwentnie podkreśla, że alkohol u kierującego pojazdem mechanicznym nie tylko obniża jego zdolności postrzegania lub reagowania, ale nawet przy określonych staniach nietrzeźwości (np. 2,40‰) wręcz wyklucza możliwość prawidłowego kierowania pojazdem, kiedy to znikają moralne hamulce, a pojawiają się zuchwalstwo i pewność siebie w miejsce obawy przed odpowiedzialnością karną za popełnione przestępstwo. Równocześnie jednak organy procesowe w ramach swobodnej oceny dowodów są ustawowo zobligowane (art. 7 k.p.k.) do ukształtowania przekonania dopiero na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów ocenianych według zasad prawidłowego rozumowania z pełnym wykorzystaniem dostępnej wiedzy i doświadczenia życiowego. Załóżmy, że kierujący, będąc w stanie nietrzeźwości, uczestniczył w wypadku drogowym, w którym doszło do potrącenia pieszego ze skutkiem śmiertelnym. Z zebranego materiału dowodowego wynika, że pieszy gwałtownie wtargnął na jezdnię w momencie emisji zielonego sygnału świetlnego dla pojazdów. W tym przypadku kierowca powinien odpowiadać za przestępstwo bezskutkowe z art. 178a § 1 k.k., a nie za spowodowanie wypadku. Natomiast gdyby znajdował się w stanie po użyciu alkoholu, odpowiedzialby jedynie za czyn określony w art. 87 k.w. Odpowiedzialność bowiem za występki z art. 178 k.k. musi być oparta na związku przyczynowym między stanem nietrzeźwości a wypadkiem i jego skutkiem. Zatem niezależnie od skomplikowanego charakteru sprawy sąd musi dokonać jednoznacznych i zarazem kategorycznych ustaleń, wykorzystując przy tym wszelkie możliwe źródła i środki dowodowe. **Stan nietrzeźwości kierowcy nie może automatycznie przesądzać o jego winie za spowodowanie wypadku, zwłaszcza jeżeli zagrożenie bezpieczeństwa ruchu zapoczątkowane zostało ewidentnie nieprawidłowym zachowaniem innego uczestnika ruchu.** Tezę tę, do której należy odnieść się z aprobatą, Sąd Najwyższy wypracował na kanwie następującego stanu faktycznego. Paweł J. kierował samochodem marki Ford, będąc w stanie nietrzeźwości (2,17‰ alkoholu

we krwi). Z kolei stworzenie przez kierującego samochodem marki Mazda poważnego zagrożenia w ruchu przez nieustąpienie pierwszeństwa oskarżonemu doprowadziło do dwukrotnego zderzenia obu pojazdów i równocześnie zmusiło kierującego fordem do reakcji obronnej w postaci zjechania w prawo i – wobec nierówności pobocza drogi – przypadkowego uderzenia w słup latarni. Wskutek uderzenia śmierć na miejscu poniósł pasażer tego pojazdu. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Ł. Paweł J. został uznany za winnego tego, że kierując samochodem osobowym marki Ford w stanie nietrzeźwości, umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego przez niezachowanie ostrożności, niedostateczną obserwację drogi i naruszenie zasady ograniczonego zaufania, wskutek czego spowodował wypadek ze skutkiem śmiertelnym. Podobnego zdania był Sąd Wojewódzki w Ł., rozpoznający sprawę wskutek wniesienia apelacji, który zaskarżony wyrok utrzymał w mocy. Okazuje się, że sąd bezkrytycznie przyjął opinię biegłego, który stwierdził m.in., że oskarżony mógł „zaprzestać skrętu w prawo i kontynuować jazdę”. Jego zdaniem oskarżony nie osiągnąłby wówczas krawędzi jezdni, a zatem „miałby możliwość uniknięcia uderzenia w słup”. Równocześnie sugerował, że stan nietrzeźwości „mógł mieć wpływ na prawidłowość reakcji kierowcy (nieprawidłowa ocena sytuacji na drodze, zakłócenia koordynacji ruchowej, przedłużony czas reakcji psychofizycznej)”. Właściwie można powiedzieć, że sąd przyjął możliwość wyrażoną w opinii biegłego jako fakt udowodniony. Nie podał jednak w uzasadnieniu wyroku powodu dokonania takiej, a nie innej, oceny opinii biegłego. Nie rozważył też innych możliwych przyczyn określonego zachowania oskarżonego. Sąd orzekający zupełnie pominął kwestię – na którą zresztą w sformułowanej apelacji zwrócił uwagę prokurator rejonowy – naturalnego odruchu, jaki z reguły towarzyszy kierującemu znajdującemu się w sytuacji zagrożenia. Chodzi oczywiście o manewr „obronny odbijania kierownicą w kierunku przeciwnym do zagrażającego mu samochodu mazda”. W uzasadnieniu wyroku brak wskazania, na czym polegało naruszenie przez oskarżonego zasady ograniczonego zaufania. W myśl bowiem zasad określonych w art. 4 p.r.d. zaufanie do innego uczestnika ruchu powinno być pełne do momentu zauważenia symptomów wskazujących na możliwość naruszenia przepisów i zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego. „Jak się powszechnie przyjmuje, prze-

kroczenie przepisów przez innego użytkownika drogi zwalnia – zgodnie z zasadą ograniczonego zaufania – osobę przestrzegającą przepisów od odpowiedzialności, gdy:

- nie mogła przekroczenia ze strony współuczestnika ruchu zauważyć lub przewidzieć;
- dostrzegając przekroczenie lub je przewidując zrobiła wszystko co było możliwe w danej sytuacji, aby zaistniałemu niebezpieczeństwu przeciwdziałać (tzw. prawidłowość manewrów obronnych);
- nie była w stanie dostosować swego zachowania do powstałych warunków”.

Z treści tezy jednoznacznie wynika, że zasadę ograniczonego zaufania stosuje się w uzasadnionych okolicznościach. Sąd nie rozważył także kwestii szczególnie istotnej przy ustalaniu winy – czy w określonej sytuacji drogowej można oskarżonemu zarzucić niepodjęcie hamowania i zmiany toru jazdy przez skręcenie w lewo, a następnie kontynuowania jazdy prosto w taki sposób, aby jego pojazd znalazł się za mazdą. Taki manewr bowiem na podstawie analizy przebiegu zdarzenia biegły uznał za prawidłowy. Należy jednak wziąć pod uwagę, że biegły ma praktycznie nieograniczony czas na dokonanie wnikliwej analizy zachowania kierujących w warunkach pozbawionych emocji i stresu wywołanego stanem zagrożenia oraz świadomością odpowiedzialności. Natomiast kierowca na ocenę stanu zagrożenia i podjęcie decyzji oraz jej wykonanie ma niewiele ponad sekundę. Jest przy tym charakterystyczne, że biegły konkluzję opinii poprzedził stwierdzeniem, iż do momentu zetknięcia pojazdów nie można zarzucić oskarżonemu błędnej taktyki jazdy. Nawet – wręcz przeciwnie – uznał, że „skośny tor jazdy samochodu mazda do prawej krawędzi powodował, że samochód ford musiał także skręcać w prawo”. Ustalił również, że oskarżony w chwili powstania zagrożenia zdjął nogę z gazu i zmniejszył prędkość. W tej sytuacji organ procesowy nie pokusił się o wyjaśnienie kwestii, czy oskarżony w ogóle miał możliwość podjęcia wskazanej przez biegłego jako prawidłowej decyzji, tzn. nawet wówczas gdyby był trzeźwy. Tym bardziej że decyzja taka w sytuacji pełnego zaskoczenia wymagała wykonania manewru skręcenia w lewo, a więc w kierunku źródła zagrożenia, jakim był samochód mazda. Sąd Najwyższy uznał słuszność skargi kasacyjnej, choć koncentrowała się ona na wy-

kazaniu, że ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę wyroku były błędne. Podstawą kasacji nie może być zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, chyba że wystąpiło rażące naruszenie prawa procesowego, mogące wpłynąć na treść orzeczenia (art. 523 k.p.k.). W uzasadnieniu kasacji zawarto jednak zarzut, że obarczenie oskarżonego winą za śmierć pasażera nastąpiło w warunkach „błędu w rozumowaniu sądów”, a co za tym idzie nastąpiło naruszenie dyrektywy zawartej w art. 7 k.p.k., przez zastosowanie nie swobodnej, lecz „dowolnej oceny dowodów”. W konsekwencji Sąd Najwyższy, uznając zaistnienie w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na treść wyroku, uchylił wyroki sądów obu instancji i sprawę przekazał sądowi rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (art. 178a k.k.)

Od 15 grudnia 2000 r. już samo kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego nie jest wykroczeniem z art. 87 k.w., lecz przestępstwem z art. 178a k.k. W myśl określonych zasad osoba, która prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu drogowym będąc w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 178a § 1 k.k.). Odpowiedzialności o połowę łagodniejszej podlega osoba, która będąc w którymkolwiek z tych stanów, prowadzi na drodze publicznej pojazd inny niż mechaniczny, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu. Wobec sprawcy tego czynu może być wymierzona grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (art. 178a § 2 k.k.). Jeżeli sprawca czynu określonego w art. 178a § 1 k.k. był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 k.k. popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo dopuścił się czynu określonego w art. 178a § 1 k.k. w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Naruszenie szczególnych obowiązków (art. 179 k.k.)

Sprawcą tego przestępstwa może być:

- pracownik stacji kontroli pojazdów, który mimo usterek technicznych mających wpływ na bezpieczeństwo jazdy dopuścił pojazd do ruchu;
- właściciel zakładu naprawczego wydający samochód z niesprawnym układem hamulcowym;
- instruktor nauki jazdy wyjeżdżający z kursantem na drogę pojazdem z niesprawnym układem kierowniczym;
- dyspozytor zezwalający na wyjazd pojazdu z bazy;
- dyżurny ruchu, który dopuścił do ruchu autobus wyjeżdżający z pętli;
- przeprowadzający kontrolę stanu technicznego pojazdu;
- funkcjonariusz służby ruchu drogowego;
- dysponent poruszający się pojazdem wyposażonym w „łyse” opony;
- przełożony kierowców, któremu wyznaczono zadania z zakresu sprawdzania pod względem technicznym pojazdu opuszczającego bazę, niedokonujący tej kontroli, wskutek czego na drogę wyjeżdża pojazd z uszkodzonymi światłami „stop”;
- właściciel pojazdu, który umożliwił kierowanie nim osobie znajdującej się w stanie nietrzeźwości lub osobie nieposiadającej uprawnień do kierowania danego typu pojazdem.

Przestępstwo zostaje popełnione w chwili rozpoczęcia ruchu określonego pojazdu, nie zaś w momencie podjęcia decyzji o jego dopuszczeniu do ruchu. Może być popełnione umyślnie, zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i ewentualnym.

Uchybienie obowiązkom (art. 180 k.k.)

Sprawcą tego przestępstwa jest uprawniona osoba, która będąc w stanie nietrzeźwości, wykonuje na drodze czynności związane bezpośrednio z bezpieczeństwem ruchu drogowego, a więc w szczególności:

- funkcjonariusz kierujący ruchem,
- osoba nadzorująca bezpieczne przejście dzieci przez jezdnię,
- dyżurny ruchu,
- dróżnik kolejowy,
- konduktor.

Nie może być natomiast sprawcą tego przestępstwa uczestnik ruchu drogowego, a więc pieszy lub kierujący pojazdem, kolumną pieszych, jadący wierzchem, pędzący zwierzęta pojedynczo lub w stadzie. Nie będzie nim również pieszy, który będąc w stanie nietrzeźwości, zaczął samowolnie kierować ruchem na skrzyżowaniu.

Wypadek spowodowany przez żołnierza (art. 355 k.k.)

Sprawcą przestępstwa jest osoba pełniąca czynną służbę wojskową, która prowadzi uzbrojony pojazd mechaniczny, a więc osoba, która odbywa:

- zasadniczą służbę wojskową,
- nadterminową zasadniczą służbę wojskową,
- przeszkolenie wojskowe (studenci i absolwenci szkół wyższych),
- ćwiczenia wojskowe,
- okresową służbę wojskową,
- służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- żołnierze zawodowi pełniący służbę stałą lub kontraktową,
- kandydaci na żołnierzy zawodowych.

Nie są natomiast żołnierzami, a więc również sprawcami tego przestępstwa, osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową lub szkolenie poborowych w obronie cywilnej lub zastępczą służbę wojskową w zakładach użyteczności publicznej (służby zdrowia, ochrony środowiska, opieki społecznej, gospodarki wodnej, ochrony przeciwpożarowej, budownictwa mieszkaniowego, łączności).

Wojskowy wypadek drogowy wzoruje się na uregulowaniach zawartych w treści art. 177 k.k., lecz zawiera pewne odrębności w postaci określenia sprawcy przestępstwa, którym jest żołnierz prowadzący uzbrojony pojazd mechaniczny, skutku przestępstwa, którym jest znaczna szkoda w mieniu, oraz braku wnioskowego trybu ścigania przy średnich obrażeniach ciała doznanych przez osobę najbliższą.

W myśl dyspozycji art. 317 § 1 k.k. do żołnierzy stosuje się przepisy części ogólnej i szczególnej kodeksu, jeżeli część wojskowa nie zawiera wyraźnych odrębności. Tak więc żołnierzy dotyczą zasady orzekania kary przewidzianej w art. 178 k.k. oraz środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów (art. 42 k.k.).

WYKROCZENIA DROGOWE

Naruszenie dyrektyw ustawy, które godzą w podstawowe zasady bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego, jest wykroczeniem, o którym mowa w rozdziale XI „Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji” (art. 84–103 k.w.). Należą do nich:

Nieoznaczenie przeszkody (art. 84 k.w.)

Przepis chroni bezpieczeństwo i płynność ruchu. Nie może budzić wątpliwości, że pełną ochronę tych dóbr może zagwarantować oznaczenie w sposób odpowiadający wymaganiom i łatwo dostrzegalny zarówno w dzień, jak i w nocy każdej przeszkody na drodze, pod warunkiem że zaniechanie tej czynności może zagrozić bezpieczeństwu lub utrudnić ruch. Chodzi o to, że nie musi dojść do zagrożenia bezpieczeństwa lub utrudnienia ruchu, lecz wystarczy, aby zaistniała taka możliwość. Natomiast gdy jej brak, określony czyn nie stanowi wykroczenia. Sprawcą tego wykroczenia, popełnionego umyślnie lub nieumyślnie, jest osoba, na której ciąży obowiązek oznaczania wszelkiego rodzaju przeszkód na drodze.

Samowolne zmiany w oznakowaniu (art. 85 k.w.)

Regulacja gwarantuje nietykalność znakom i sygnałom drogowym. Sprawcą tego wykroczenia, popełnionego tylko umyślnie, może być każdy użytkownik drogi. Ze względu na istotę czynu ustawa dopuściła możliwość zobowiązania jego sprawcy do zapłaty równowartości uszkodzonego przedmiotu lub przywrócenia stanu poprzedniego.

Zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym (art. 86 k.w.)

Dyrektywa zapewnia ochronę bezpieczeństwa życia, zdrowia i mienia uczestników ruchu drogowego i innych osób przebywających na drodze lub w jej pobliżu. Zatem niezachowanie należytej ostrożności, skutkujące zagrożeniem bezpieczeństwa ruchu drogowego jest wykroczeniem z tego przepisu, które najczęściej popełniają kierujący pojazdami. Przepis ma zastosowanie do sprawcy wypadku drogowego, w którym jego uczestnicy odnieśli obrażenia ciała naruszające prawidłowe funkcjonowanie organizmu na czas nieprzekraczający 7 dni, niezależnie od wartości uszkodzonego mienia. Taka interpretacja przepisu jest konsekwencją treści art. 177 k.k., który obowiązuje od 1 września 1998 r. Chodzi o de-

finicję wypadku drogowego jako przestępstwa i wykroczenia po likwidacji pojęcia poważnej szkody w mieniu.

Wypadkiem drogowym jest zdarzenie polegające na zderzeniu co najmniej dwóch pojazdów, potrąceniu pieszego, innego uczestnika ruchu lub innej osoby przebywającej na drodze, uderzeniu pojazdu w przeszkodę. Wypadek jest przestępstwem wówczas, gdy u osoby rannej wystąpiło naruszenie czynności organizmu lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni. Jeżeli pokrzywdzonym, który odniósł zwykle obrażenia ciała, jest osoba bliska sprawcy (żona, mąż, syn, ojciec, dziadek, wnuczek, rodzeństwo, powinowaty, pozostająca we wspólnym pożyciu lub w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek), ściganie przestępstwa następuje na jej wniosek.

Pozostałe wypadki (kolizje) są wykroczeniami kwalifikowanymi z art. 86 k.w. Według tych zasad kolizją jest również wypadek, w którym osoba pokrzywdzona odniosła obrażenia ciała naruszające czynności organizmu na czas nie dłuższy niż 7 dni.

Ostrożność obowiązuje zawsze i wszędzie, tzn. w każdej istniejącej sytuacji na drodze, od momentu wyjścia z domu do powrotu do niego. Dotyczy wszystkich uczestników ruchu drogowego oraz innych osób przebywających na drodze. Względy praktyczne zatem zadecydowały o wypracowaniu zasady **należytej ostrożności** jako najwłaściwszej z punktu widzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. „Każdy kierowca jest obowiązany do prowadzenia pojazdu samochodowego z należytą ostrożnością, a więc do przedsięwzięcia takich czynności, które zgodnie ze sztuką i techniką prowadzenia pojazdów samochodowych są obiektywnie niezbędne do zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a także do powstrzymywania się od czynności, które mogą to bezpieczeństwo zmniejszyć”.

Szczególna ostrożność jest kwalifikowaną postacią ostrożności, tzn. podwyższoną do granic gwarantujących skuteczność reakcji, przede wszystkim w przypadku zmieniającej się nieoczekiwanie sytuacji na drodze. Dotyczy ona tylko kierujących i pieszych.

Konstrukcja omawianego przepisu wskazuje jednoznacznie, że samo niezachowanie należytej ostrożności nie jest jeszcze wykroczeniem z art. 86 k.w., ponieważ musi ono skutkować zagrożeniem bezpieczeń-

stwa ruchu drogowego. Zatem zdarzeniem wypełniającym znamiona tego wykroczenia będzie na pewno zderzenie pojazdów, potrącenie pieszego, uderzenie pojazdu z pasażerem w przeszkodę, ale nie tylko to. Będzie nim także zmuszenie innego kierującego do gwałtownego hamowania, jak również zmiany kierunku jazdy czy pasa ruchu, mimo że w efekcie owe czynności zapobiegły kolizji. Sprawcą omawianego wykroczenia, popełnionego umyślnie lub nieumyślnie, może być każdy użytkownik drogi.

Prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka (art. 87 k.w.)

Jest to wykroczenie zagrożenia abstrakcyjnego. Chodzi o to, że nie ma tu znaczenia, czy zagrożenie w ogóle nastąpiło, nawet bowiem udowodnienie, iż dawka alkoholu w organizmie kierującego gwarantuje bezpieczną jazdę, nie zwolni go od odpowiedzialności.

Kierujący zali się, że został zatrzymany do kontroli drogowej i poddany sprawdzeniu zawartości alkoholu we krwi. Alcotest wykazał stężenie sięgające 0,16‰. Policjant zarządził ponowne badanie po 15 minutach, które wykazało 0,24‰. Z tego powodu policjant uniemożliwił kierującemu kontynuowanie jazdy, zatrzymał prawo jazdy i oświadczył, że skieruje wniosek o ukaranie przez sąd za kierowanie pojazdem po użyciu alkoholu. Kierujący czuje się pokrzywdzony, uważając, że decyzja policjanta była niesłuszna. Twierdzi, że nie popełnił wykroczenia, ponieważ w toku kontroli stężenie alkoholu było w normie, podczas drugiego badania zaś już nie kierował.

Zaprezentowany pogląd kierującego jest błędny. Otóż stan po użyciu alkoholu zagrożony karami określono w ustawie od 0,2‰ alkoholu we krwi. Jednak zgodnie z konstrukcją ustawowej definicji chodzi nie tylko o stężenie alkoholu w chwili zatrzymania kierującego pojazdem do kontroli, ale równoważne znaczenie ma to, do jakiego stężenia może doprowadzić spożyty alkohol. W ten sposób można ustalić, czy mamy do czynienia z fazą wchłaniania, czy spalania. Nie ma wątpliwości, że w podanym przykładzie kierujący spożył alkohol co najmniej 15 minut przed kontrolą. Skąd to wiemy? Otóż pierwszy pomiar, chociaż mieści się w ustawowej normie, zasygnalizował jednak obecność alkoholu w organizmie. Dlatego zastosowano drugi pomiar, który ujawnił fazę wchła-

niania alkoholu, demaskując tym samym kierującego. Nie ma najmniejszych wątpliwości, że policjant postąpił słusznie, kierujący popełnił bowiem wykroczenie z art. 87 k.w. Tak więc przede wszystkim zważywszy na bezpieczeństwo, a nadto na określone konsekwencje, nie warto siadać za kierownicą po wypiciu jakiegokolwiek ilości alkoholu. Określenie „siadać za kierownicą” zostało tu użyte w znaczeniu kierowania pojazdem w stanie po użyciu alkoholu.

Na tle tych rozważań wyłania się kwestia: czy wykroczeniem jest usiłowanie kierowania pojazdem w stanie po użyciu alkoholu?

Na to pytanie należy udzielić odpowiedzi przeczącej, a mianowicie zachowanie takie nie rodzi odpowiedzialności z art. 87 § 1 k.w., ponieważ kodeks wykroczeń nie przewiduje odpowiedzialności na etapie usiłowania za wykroczenia drogowe (art. 11 § 2 k.w.). Wyróżniamy cztery etapy popełnienia wykroczenia:

- zamiar,
- przygotowanie,
- usiłowanie,
- dokonanie.

Zamiar polega na powzięciu postanowienia, jednak przed wykonaniem jakiegokolwiek czynności. Kierowca rozmyśla – jestem wprawdzie pijany, ale pojadę swoim samochodem. Z kolei następuje etap przygotowania. Są to już konkretne czynności zmierzające do realizacji powziętego zamiaru. Kierowca idzie zatem do samochodu, otwiera drzwi, siada za kierownicą i wkłada kluczyki do stacyjki. Dopiero w momencie uruchomienia silnika mamy do czynienia z usiłowaniem kierowania pojazdem w stanie po użyciu alkoholu. Usiłowaniem jest więc bezpośrednie działanie w celu popełnienia wykroczenia, które jednak nie zostało dokonane przynajmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, sprawca nie wykonał zaplanowanej czynności kierowania pojazdem z przyczyn od niego niezależnych. Mianowicie silnik nagle zgasł i kolejne próby jego uruchomienia nie przyniosły spodziewanych rezultatów. Po drugie, realizację zamiaru udaremnił policjant, który podszedł i wyjął kluczyki ze stacyjki. Żaden z wymienionych etapów nie jest karalny. Istotą tego typu wykroczenia jest dokonanie, które w omawianym przypadku nie wystąpiło.

Wystarczy jednak, żeby kierowca ruszył z miejsca, choćby o niecały obrót koła samochodu, i został zatrzymany przez policjanta, wówczas wypełniłby znamiona wykroczenia z art. 87 § 1 k.w., w którym mowa o kierowaniu pojazdem w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka. Oznacza to, że pojazd musi być w ruchu.

Sprawcą omawianego wykroczenia popełnionego umyślnie może być każdy kierujący pojazdem.

Prowadzenie pojazdu bez wymaganych świateł (art. 88 k.w.)

Przepis określa odpowiedzialność za kierowanie pojazdem na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu bez wymaganych świateł lub pozostawienie go bez oświetlenia. Jest to wykroczenie zagrożenia abstrakcyjnego. Intencją ustawodawcy było założenie, że taka sytuacja sama w sobie jest zagrożeniem. Sprawcą tego wykroczenia, popełnionego umyślnie lub nieumyślnie, może być każdy kierujący pojazdem. Na przykład Jan K. postawił pojazd poza obszarem zabudowanym w miejscu nieoświetlonym i nie włączył świateł postojowych. Następnie przekazał kluczyki właścicielowi Janowi D., który w chwili dochodzenia do pojazdu został zauważony przez patrol policyjny. Kto płaci mandat? Nie ma wątpliwości, że sprawcą wykroczenia jest Jan K.

Brak nadzoru nad dzieckiem do lat 7 (art. 89 k.w.)

Norma nakłada obowiązek pełnego nadzoru nad dzieckiem do lat 7, zabrania pozostawiania go na drodze publicznej bez opieki. Jest to wykroczenie zagrożenia abstrakcyjnego, popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie przez rodziców lub opiekunów, wskutek naruszenia dyspozycji art. 43 p.r.d. Opiekunem może być osoba, której prawnie powierzono nadzór na dzieckiem, a także nauczycielka czy sąsiadka, która zabrała dziecko na spacer. Nie popełnia wykroczenia opiekun, który pozostawił dziecko w towarzystwie osoby, która ukończyła 10 lat.

Tamowanie lub utrudnianie ruchu (art. 90 k.w.)

Przepis sankcjonuje tamowanie lub utrudnianie ruchu na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu. To wykroczenie, o charakterze umyślnym lub nieumyślnym, może być popełnione przez każdego użytkownika drogi lub osobę znajdującą się w pobliżu drogi. Jego

istotą nie jest zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, lecz stworzenie sytuacji, która ogranicza płynność ruchu.

Zanieczyszczanie drogi (art. 91 k.w.)

Określona została odpowiedzialność za zanieczyszczanie drogi oraz każde utrudnienie ruchu spowodowane pozostawieniem na niej pojazdu, innego przedmiotu lub zwierzęcia. Konstrukcja przepisu wskazuje, że nie chodzi o niebezpieczeństwo lub utrudnienie ruchu, które nastąpiło, ale o wykazanie, że określone zachowanie mogło spowodować skutki w takiej postaci. Sprawcą tego wykroczenia, o charakterze umyślnym lub nieumyślnym, jest osoba, która naruszyła dyspozycję art. 45 p.r.d., ale jedynie w części dotyczącej zanieczyszczania drogi (np. rozlanie oleju), zaśmiecanie wypelnia bowiem znamiona art. 145 k.w.

Niezastosowanie się do znaku lub sygnału drogowego (art. 92 k.w.)

Przepis sankcjonuje nieposłuszeństwo wobec znaków i sygnałów drogowych oraz poleceń osoby uprawnionej do kierowania ruchem lub do kontroli ruchu drogowego, którą z reguły jest policjant lub żandarm wojskowy. Wykroczenie to, mające charakter umyślny lub nieumyślny, może popełnić każdy użytkownik drogi. Na przykład taki zarzut może spotkać kierującego samochodem osobowym, który przed wjazdem do obszaru zabudowanego nie zmienił prędkości i na liczniku pozostało mu 90 km/h, ponieważ nie zastosował się do znaku drogowego ograniczającego prędkość do 60 km/h. Jeżeli jednak nie ma na drodze znaku ograniczającego prędkość, a o jej ograniczeniu sygnalizuje jedynie rodzaj drogi, to przekroczenie prędkości nie ma charakteru niezastosowania się do znaku drogowego, lecz stanowi naruszenie normy ogólnej określonej w art. 20 p.r.d. Czyn ten nie jest wykroczeniem z art. 92 § 1 k.w., lecz wykroczeniem z art. 97 k.w. Wiadomość ta wydaje się stosunkowo istotna dla kierującego, ponieważ czyny z art. 92 § 1 zagrożone są karą grzywny do 5000 zł, a z art. 97 k.w. – do 3000 zł.

W przypadku gdy kierujący nie zastosował się do polecenia kierującego ruchem policjanta, nakazującego skręcenie w lewo, i pojechał prosto, nie ma wątpliwości, że popełnił wykroczenie z art. 92 § 1 k.w. Natomiast jeżeli tenże kierujący nie wykonałby polecenia policjanta nakazującego zatrzymanie i odjechał, to można mu przypisać ucieczkę przed

kontrolą, a więc wykroczenie z art. 92 § 2 k.w. Przepis ten penalizuje zachowanie kierującego polegające na świadomej próbie uniknięcia kontroli. Wykroczenie to ma więc charakter wyłącznie umyślny i może być popełnione tylko przez kierującego. Czy zawsze jednak niezatrzymanie się na sygnał policjanta jest wykroczeniem? Nie zawsze, wszystko zależy bowiem od okoliczności. Mianowicie rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego (Dz. U. z 2003 r. Nr 14, poz. 144 z późn. zm.) nakłada na policjanta obowiązek posługiwania się – podczas zatrzymywania w porze od zmierzchu do świtu, a więc w warunkach z natury rzeczy ograniczonej widoczności, lub nawet od świtu do zmierzchu przy zmniejszonej przejrzystości powietrza – latarką ze światłem czerwonym, i to niezależnie od rodzaju ulicznego oświetlenia miejsca kontroli. Jeżeli policjant nie spełni tego wymogu i przy zatrzymywaniu do kontroli będzie – w określonych warunkach – posługiwał się tarczą sygnalizacyjną („lizakiem”), istnieje uzasadnione domniemanie, że kierowca nie zatrzymał się z powodu niezauważenia tego sygnału. W takiej sytuacji nie ma podstaw do przyjęcia, że zachowanie kierującego miało charakter wykroczenia z art. 92 § 2 k.w., polegającego w istocie na świadomym zlekceważeniu sygnału podanego przez uprawniony organ – wzywający do zatrzymania – i oddaleniu z miejsca kontroli. Ponadto zgodnie z dyrektywą zawartą w art. 6 p.r.d. policjant wykonujący czynności na drodze poza obszarem zabudowanym musi przez całą dobę spełniać dwa podstawowe warunki, a mianowicie być:

- łatwo rozpoznawalny, a więc w pełnym umundurowaniu;
- widoczny z dostatecznej odległości, tzn. wyposażony w stałe elementy odblaskowe.

W praktyce jednak może się zdarzyć sytuacja bardziej złożona. Zakładamy, że policjant w nocy na terenie niezabudowanym prawidłowo wykonuje czynności kontrolne, a mimo to kierujący nabiera w swoim subiektywnym odczuciu uzasadnionych wątpliwości, czy istotnie jest zatrzymywany przez prawdziwego policjanta. Poczucie zagrożenia zwalnia kierującego od zatrzymania się do kontroli, ale równocześnie ma on obowiązek osobistego zgłoszenia – w trybie natychmiastowym – tego faktu w najbliższej jednostce Policji (niekoniecznie osobiście, może to nastą-

pić przez przekazanie wiadomości telefonicznie na nr 997 lub 112 z telefonu komórkowego). Takie zachowanie pozwoli na skuteczne uniknięcie zarzutu popełnienia wykroczenia z art. 92 § 2 k.w., zagrożonego karą aresztu lub grzywny z równoczesną możliwością orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów. Ponadto wiadomość przekazana przez kierującego może przypadkowo ujawnić patrol, którego zgodnie z rozdziałem służb w tym czasie i miejscu w ogóle nie powinno być.

Niezastosowanie się do ograniczenia prędkości (art. 92a k.w.)

Przepis ma na celu wzmocnienie gwarancji stosowania przez kierujących prędkości ustalonych dyspozycją art. 20 p.r.d. oraz treścią znaków drogowych B-33 i B-43 tę prędkość ograniczających. Wypełnia znamiona tego wykroczenia kierujący, który przekroczył obowiązującą prędkość i za ten czyn może być ukarany grzywną w wysokości do 5000 zł.

Nieudzielenie pomocy ofierze wypadku (np. art. 93 k.w.)

Norma sankcjonuje naruszenie obowiązku udzielania pomocy poszkodowanym w wypadku drogowym. Wykroczenie ma charakter umyślny. W przypadku nieudzielenia niezbędnej pomocy ofierze wypadku jego sprawca lub inny uczestnik zostanie ukarany za wykroczenie na przykład z art. 93 k.w., co również wiąże się z obligatoryjnym orzeczeniem zakazu prowadzenia pojazdów. Gdyby stan zdrowia ранego pasażera pozostawionego przez sprawcę, który zbiegł, uległ pogorszeniu wskutek nieudzielenia mu niezbędnej pomocy (np. pozostał w samochodzie z zablokowanymi drzwiami), wówczas dodatkowo ma tu zastosowanie art. 162 § 1 k.k. W myśl bowiem uchwały 7 sędziów SN z dnia 12 kwietnia 1995 r., I KZP 2/95 (OSNKW 1995, nr 5–6, poz. 26) sprawca odpowiadający za przestępstwo spowodowania wypadku drogowego ponosi równocześnie odpowiedzialność za pozostające w zbiegu realnym przestępstwo nieudzielenia pomocy ofierze. Uchwała (dotycząca k.k. z 1969 r.) zawiera obszerne uzasadnienie, które wykazuje, że opisane w tezie zachowanie sprawcy stanowi dwa odrębne czyny: określony na przykład w art. 145 d.k.k. (obecnie art. 177 k.k.) oraz w art. 164 d.k.k. (obecnie art. 162 k.k.). W tej sytuacji na przykład art. 93 k.w. zostaje „skonsumowany”, tzn. pochłonięty przez tenże art. 162 § 1 k.k. Artykuł 93 k.w. będzie miał natomiast zastosowanie zamiast na przykład art. 162 § 1 k.k. w przypadku, gdy

sprawca oddala się wprawdzie z miejsca wypadku, wyczerpując znamiona np. art. 178 k.k., niemniej czyni tak, wiedząc, że osoba ranna nie znajduje się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia.

Nie stanowi ucieczki z miejsca wypadku oddalenie się w celu sprowadzenia pomocy (telefoniczne wezwanie pogotowia ratunkowego lub Policji), jeżeli po wykonaniu tej czynności nastąpił niezwłoczny powrót sprawcy na miejsce zdarzenia. W takim przypadku nie mają zastosowania ani na przykład art. 178 i art. 162 § 1 k.k., ani też na przykład art. 93 k.w.

Przez udzielenie pomocy rozumie się nie tylko samodzielne ratowanie ofiary wypadku, lecz w szczególności zadbanie o możliwie szybkie sprowadzenie fachowej pomocy medycznej. Do czynności tej nie powinien przystępować będący w szoku sprawca wypadku, może bowiem wyrządzić jeszcze większą szkodę, niż uczynił.

Prowadzenie pojazdu bez uprawnień (np. art. 94 k.w.)

Przepis dotyczy dwóch zagadnień, a mianowicie kierowania pojazdem na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu:

- bez wymaganych uprawnień w postaci prawa jazdy, pozwolenia, karty motorowerowej lub rowerowej;
- który nie został dopuszczony do ruchu.

W pierwszym przypadku chodzi oczywiście o brak uprawnień w ogóle lub tylko uprawnień określonej kategorii. O braku uprawnień świadczy również fakt upływu terminu ważności prawa jazdy, a także prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów.

Drugi natomiast dotyczy konieczności posiadania decyzji o rejestracji stanowiącej dopuszczenie pojazdu do ruchu na drodze publicznej. Potwierdzeniem takiej decyzji jest posiadanie dowodu rejestracyjnego. Jest przy tym charakterystyczne, że brak aktualnych badań technicznych pojazdu nie jest wykroczeniem na przykład z art. 94 § 2 k.w., *de facto* bowiem pojazd został formalnie dopuszczony do ruchu, a kierujący przeoczył jedynie termin badań. Taka sytuacja stanowi natomiast podstawę zatrzymania dowodu rejestracyjnego przez organ kontroli ruchu drogowego do czasu przedstawienia dokumentu potwierdzającego przeprowadzenie tych badań przez uprawnioną stację obsługi pojazdów.

Natomiast kierowanie na drodze publicznej pojazdem niespełniającym odpowiednich warunków technicznych, co do którego nie jest wymagana rejestracja (np. rowerem górskim), nie jest wykroczeniem na przykład z art. 94 § 2, lecz wykroczeniem z art. 96 § 1 pkt 5 k.w. Wynika to z faktu, że nie jest wymagane formalne dopuszczenie takiego pojazdu do ruchu.

Omawiane wykroczenie może być popełnione umyślnie lub nieumyślnie przez każdego kierującego pojazdem.

Prowadzenie pojazdu bez dokumentów (np. art. 95 k.w.)

Określa karę za naruszenie obowiązku posiadania przez kierującego dokumentów wymaganych dyspozycją np. art. 38 p.r.d. Wykroczenie to ma charakter porządkowy i może być popełnione przez każdego kierującego pojazdem na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu. Należy zaznaczyć, że przepis nie obejmuje nieokazania dokumentów na żądanie organu uprawnionego, lecz tylko ich brak przy sobie. Natomiast nieposiadanie przy sobie dowodu osobistego nie jest wykroczeniem na przykład z art. 95 k.w.

Niezgodność treści dowodu rejestracji ze stanem faktycznym (np. art. 95a k.w.)

Posługiwanie się dowodem rejestracyjnym zawierającym dane o spełnieniu przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054) niezgodne ze stanem faktycznym stanowi wykroczenie na przykład z art. 95a k.w.

Bezprawne dopuszczenie pojazdu do ruchu (np. art. 96 k.w.)

Przewiduje odpowiedzialność za wykroczenie polegające na dopuszczeniu do jazdy na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu pojazdu, który ze względu na bezpieczeństwo nie powinien tam się znaleźć oraz nie powinien być kierowany przez określoną osobę. Określenie „nie powinien” ma w tym znaczeniu charakter bezwzględnego zakazu, którego naruszenie rodzi następstwa w postaci kary. Wykroczenie to ma charakter zagrożenia abstrakcyjnego i może być popełnione umyślnie lub nieumyślnie przez właściciela, posiadacza, użytkownika pojazdu lub kierującego nim albo dysponenta.

Znamiona wykroczenia wypełnia również osoba, która wbrew obowiązкови nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzyła pojazd do kierowania lub używania w określonym czasie (np. art. 96 § 3 k.w.).

Bezprawne wyposażenie pojazdu w urządzenia pojazdu uprzywilejowanego (np. art. 96a k.w.)

Czyn wypełniający znamiona tego przepisu polega na posiadaniu lub używaniu przez osobę nieuprawnioną w pojeździe elementów wyposażenia pojazdu uprzywilejowanego, w postaci niebieskich lub czerwonych lamp wysyłających światło błyskowe, urządzeń emitujących sygnał dźwiękowy o zmiennym tonie, a także napisów. Elementy te, poza karą, jaka czeka sprawcę, ulegają przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa niezależnie od tego, czyją stanowią własność.

Warto dodać, że właściciele pojazdów wyposażonych w autoalarmy emitujące sygnały dźwiękowe o zmiennym tonie, które ludzko przypominają sygnał pojazdu uprzywilejowanego, są sprawcami wykroczenia np. z art. 96a k.w.

Naruszenie innych przepisów o bezpieczeństwie i porządku na drodze (np. art. 97 k.w.)

Przepis, nazywany „workiem”, określa odpowiedzialność za naruszenie innych przepisów z zakresu bezpieczeństwa i porządku ruchu na drogach. Przez użycie słowa „inne” należy rozumieć, że chodzi o naruszenie przepisów innych niż te, które wypełniają znamiona wykroczeń określonych na przykład w art. 84–96a k.w. Jednak muszą to być przepisy, które dotyczą bezpieczeństwa i porządku ruchu, a równocześnie odnoszą się do dróg publicznych, stref zamieszkania lub stref ruchu.

Na tle tej regulacji rodzi się pytanie: czy uprzedzanie światłami o kontroli radarowej jest zabronione, czy też dozwolone? Jak wiadomo, polega ono na mignięciu, a więc chwilowym włączeniu i wyłączeniu światła drogowych. Do omawianej kwestii może więc mieć zastosowanie np. art. 29 ust. 1 p.r.d., zezwalający kierującemu np. na użycie świetlnych sygnałów ostrzegawczych w razie uzasadnionej potrzeby uprzedzenia o niebezpieczeństwie. Mimo że kontrola radarowa sama w sobie nie zagraża bezpieczeństwu, jednak jest – lub w każdym razie powinna być – przeprowadzana w miejscach najbardziej niebezpiecznych, a więc tam, gdzie nad-

mierna prędkość może w sposób istotny zagrozić porządkowi. Tak więc kierujący widząc pojazd jadący z przeciwka z nadmierną – w jego ocenie – prędkością, może równie dobrze sygnalizować nie o kontroli radarowej, lecz o zbliżaniu się do niebezpiecznego odcinka drogi. Ostrzeżony światłami jadący z nadmierną prędkością, zdając sobie sprawę z funkcjonowania radaru, natychmiast zareaguje, zmniejszając prędkość do bezpiecznej lub w każdym razie dozwolonej. Jednakże kierujący, decydując się na sygnał światłami, powinien uwzględnić prawdopodobieństwo przypadkowego uprzedzenia o obecności Policji przestępcy, który może właśnie jechać skradzionym samochodem, albo kierującego będącego w stanie nietrzeźwości. Ostrzeganie światłami przed kontrolą radarową stało się tak dalece powszechne, że nawet w przypadku faktycznego uprzedzenia o niebezpieczeństwie i tak sygnał będzie odebrany jako wiadomość o obecności Policji. Określenie zakazu wyposażania pojazdów lub przewożenia w nich urządzeń informujących o działaniu urządzenia kontrolno-pomiarowego używanego przez organy uprawnione do kontroli ruchu drogowego (np. art. 66 ust. 4 pkt 4 p.r.d.), a pominięcie kwestii uprzedzania światłami o istnieniu kontroli drogowej świadczy jednoznacznie, że ustawodawca nie zamierzał regulować tego zagadnienia, uznając to za zbędne. W kodeksie drogowym nie ma więc wyraźnego przepisu, który zabraniałby wzajemnego ostrzegania się światłami przez kierowców o kontroli radarowej. Użycie światła w tym celu nie ma charakteru naruszenia, lecz przywrócenia porządku naruszonego przez inny podmiot, a zatem nie wywołuje znamion wykroczenia na przykład z art. 97 k.w.

Zdarzenie na drodze niepublicznej (np. art. 98 k.w.)

Przepis chroni ruch na dostępnych dla ruchu drogach usytuowanych poza drogą publiczną, strefą zamieszkania i strefą ruchu. Znamiona wykroczenia wypełni kierujący, który przez niezachowanie ostrożności zagrozi bezpieczeństwo innej osoby. Chodzi zatem o każdą osobę inną niż sprawca (pieszy, pasażer, inny kierujący, wykonujący czynności służbowe na drodze).

Naruszenie zasad korzystania z drogi (np. art. 99 k.w.)

Przepis dotyczy ochrony stanu dróg publicznych i urządzeń stanowiących ich integralną część. Wykroczenie z tego przepisu występuje w czterech postaciach, a mianowicie:

- niszczenie lub uszkodzanie drogi publicznej lub drogi w strefie zamieszkania oraz urządzeń drogowych (mostów, wiaduktów, urządzeń ostrzegawczo-zabezpieczających);
- usuwanie lub niszczenie zasłon odśnieżnych zastosowanych przez zarządcę drogi (parkanów, żywopłotów).

Ponadto wykroczeniem z art. 99 § 2 k.w. jest zadrzewianie lub zakrzewianie przy niezachowaniu odpowiedniej odległości od linii kolejowej. Wykroczenie z art. 99 k.w. może popełnić każdy umyślnie lub nieumyślnie.

Utrudnianie korzystania z drogi (np. art. 100 k.w.)

Przepis ten również dotyczy, choć w innym kontekście niż poprzedni, ochrony drogi publicznej. Wykroczenie to ma cztery postacie, a mianowicie:

- zaorywanie lub w inny sposób zwięzanie pasa drogowego;
- włóczenie po drodze publicznej, pozostawianie na niej przedmiotów lub używanie pojazdów niszczących nawierzchnię (np. pojazd rolniczy mający zębate koła);
- uszkodzanie rowów, skarp, nasypów, wykopów lub samowolne, tzn. bez odpowiedniego zezwolenia, rozkopywanie drogi;
- wypasanie zwierząt gospodarskich w pasie drogowym, niezależnie od ich liczby oraz opieki właściciela lub jej braku.

Wykroczenie z art. 100 k.w. może być popełnione przez każdego umyślnie lub nieumyślnie, z wyjątkiem samowolnego rozkopywania drogi, które może być popełnione tylko umyślnie.

Niezachowanie czystości drogi (np. art. 101 k.w.)

Określa odpowiedzialność za wykroczenie polegające na uchylaniu się od obowiązku usuwania błota, kurzu, śniegu z odcinków dróg o twardej nawierzchni, przechodzących przez obszary o zabudowie ciągłej lub skupionej poza miastami i osiedlami. Wykroczenie to może być popełnione przez zarządcę drogi wyłącznie umyślnie.

Nieutrzymywanie zjazdów w należytym stanie (np. art. 102 k.w.)

Określa odpowiedzialność za uchylanie się od obowiązku utrzymania w należytym stanie zjazdów z dróg publicznych do przyległych nie-

ruchomości. Sprawcą tego wykroczenia, popełnionego wyłącznie umyślnie, jest użytkownik gruntów przyległych do drogi.

Uchylenie się od obowiązkowych świadczeń osobistych (np. art. 103 k.w.)

Określa odpowiedzialność za uchylenie się bez ważnego powodu od doraźnie nałożonego obowiązku świadczeń osobistych lub rzeczowych celem usunięcia zagrożenia przerwania komunikacji powstałego wskutek zasp śnieżnych, powodzi lub usuwisk. Wykroczenie popełnia również podmiot, który określone świadczenia wykonuje nienależycie. Chodzi o to, że w przypadku posiadania przez zarządcę drogi niewystarczających środków do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego, powstałego wskutek niekorzystnych warunków atmosferycznych, uprawniony podmiot może wprowadzić wobec instytucji mających niezbędny sprzęt obowiązek odpłatnych świadczeń rzeczowych. Podmiot uchylający się od nałożonych zobowiązań popełnia wykroczenie tylko umyślnie. Natomiast nienależyte wykonanie określonych świadczeń przez kierujących obsługujących sprzęt budowlany stanowi wykroczenie popełnione umyślnie lub nieumyślnie.

Do tych podstawowych zagadnień, których znajomość przez policjanta jest wymagana, dodajmy jeszcze używane w toku analizowania aktów niższego rzędu (podane również w porządku alfabetycznym):

Dowodzenie

Dowodzeniem jest ukierunkowana, celowa działalność dowódcy, realizowana w ramach działań policyjnych, zapewniająca wysoką zdolność sił i środków Policji do osiągnięcia celu tych działań oraz charakteryzująca się szczególnie sprawnym, jednoosobowym podejmowaniem decyzji i ponoszeniem za nie odpowiedzialności, precyzyjnym rozdziałem i kontrolą przebiegu czynności, a tym samym efektywnym współdziałaniem policjantów. Na czele działań stoi dowódca akcji lub operacji, którym jest Komendant Główny Policji, komendant wojewódzki Policji, komendant powiatowy Policji, ich zastępcy lub inny policjant wyznaczony przez kierownika jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia po-

siadający predyspozycje i doświadczenie w dowodzeniu. Przez akcję policyjną należy rozumieć zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, w celu zapobieżenia lub likwidacji stanu zagrażającego życiu i zdrowiu ludzi lub ich mieniu albo bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu, a z rodzaju sytuacji kryzysowej i towarzyszących okoliczności wynika, że nie jest możliwe podjęcie skutecznych działań przy użyciu sił i środków pozostających aktualnie w dyspozycji właściwej komendy powiatowej Policji. Operacją policyjną zaś jest zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, w celu zapobieżenia lub likwidacji stanu zagrażającego życiu i zdrowiu ludzi lub ich mieniu albo bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu, w przypadku gdy zdarzenie obejmuje swoim zasięgiem obszar więcej niż jednej komendy wojewódzkiej Policji lub komendy powiatowej Policji albo w sytuacji prowadzenia działań przedłużających się w czasie, do prowadzenia których niezbędne jest wsparcie siłami i środkami oraz zapleczem logistycznym wykraczającym poza potencjał właściwej komendy wojewódzkiej Policji lub komendy powiatowej Policji. Wyróżnić należy również dowódcę interwencji, którym jest wyznaczony dowódca patrolu lub inny policjant wyznaczony przez dyżurnego lub kierownika jednostki właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia. Interwencję stanowi szybkie włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia naruszającego normy prawne lub zasady współżycia społecznego i podjęcie działań zmierzających do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku prawnego lub zasad współżycia społecznego. Zdarzenie sprowadzające niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia ludzi lub mienia, spowodowane bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra lub klęską żywiołową, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli nad przebiegiem wydarzeń albo eskalacji zagrożenia, w których do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego niezbędne jest użycie większej liczby policjantów, w tym zorganizowanych w oddziały lub pododdziały oraz uzbrojonych, nazwano sytuacją kryzysową. Dokumentem określającym cele i organizację działań policyjnych, rodzaj i sposób wykonywania szczegółowych zadań, użyte do działań siły i środki Poli-

cji oraz podległość służbową, a także zasady współdziałania i koordynacji w trakcie działań jest plan działania dowódcy. Pomocniczym ogniwem dowódcy, utworzonym decyzją właściwego kierownika jednostki Policji w celu wspomagania dowodzenia, jest sztab.

Droga służbowa

Tryb zwracania się policjanta w sprawie osobowej lub innej sprawie wynikającej ze stosunku służbowego do przełożonego uprawnionego do jej załatwienia za pośrednictwem bezpośredniego przełożonego.

Dyżurny

Dyżurnym jest policjant kierujący pracą na stanowisku kierowania. Obsadę tego stanowiska stanowią: dyżurny, zastępca dyżurnego oraz pomocnik dyżurnego jednostki Policji. Zastępcą dyżurnego jest policjant wspomagający realizację zadań dyżurnego jednostki Policji, a pomocnikiem dyżurnego – policjant lub pracownik Policji zapewniający techniczną obsługę stanowiska.

Ekspert

Policjant lub pracownik Policji zatrudniony w policyjnym laboratorium kryminalistycznym, legitymujący się aktualnym świadectwem potwierdzającym posiadanie uprawnień. Wyróżniamy eksperta prowadzącego i nadzorującego. Ekspertem prowadzącym jest ekspert lub konsultant sprawujący bezpośredni nadzór nad procesem kształcenia kandydata. Należy wyjaśnić, że konsultantem jest osoba posiadająca wiadomości specjalne lub dorobek naukowy w określonej dziedzinie wiedzy, niebędąca pracownikiem policyjnego laboratorium kryminalistycznego, a kandydatem osoba posiadająca wyższe wykształcenie z tytułem magistra lub równorzędnym, która będzie się ubiegać o uzyskanie uprawnień, zatrudniona lub przewidziana do zatrudnienia w policyjnym laboratorium kryminalistycznym. Natomiast ekspertem nadzorującym jest ekspert lub konsultant sprawujący bezpośredni nadzór nad procesem weryfikacji kompetencji eksperta, któremu zawieszono zostały uprawnienia.

Instrukcja

Dokument zawierający np. wyjaśnienie określeń: **komórka organizacyjna** – biuro, zarząd, zakład, studium, wydział, sekcja, ogniwo, zespół,

samodzielne stanowisko i inne; **referent** – pracownik rozpatrujący merytorycznie daną sprawę i przechowujący akta sprawy w trakcie jej załatwiania; **kancelaria** – komórka organizacyjna lub stanowisko zajmujące się np. rejestrowaniem w dzienniku podawczym i korespondencyjnym oraz rozdzielaniem pism wpływających i ekspedycją pism wychodzących; **sprawa** – zdarzenie, stan rzeczy, wyrażone w podaniu, piśmie, dokumencie, wymagające rozpatrzenia i podjęcia czynności służbowych; **akta** – wszelkiego rodzaju dokumentacja: pismo, projekt aktu legislacyjnego i jego wersja ostateczna, plan, sprawozdanie, analiza, meldunek sytuacyjny, raport, notatka informacyjna, szyfrogram, korespondencja, np. w formie pisanej, technicznej, kartograficznej, audiowizualnej, elektronicznej, stanowiąca utrwalony na nośnikach informacji wynik działalności jednostki Policji lub komórki organizacyjnej, niezależnie od techniki wykonania i formy zewnętrznej tych nośników, np. rękopis, maszynopis, kserokopia, druk, odbitka światłoczuła, rysunek techniczny, mapa, fotografia, film, mikrofilm, nagrania dźwiękowe i wideofonowe, dysk magnetyczny i optyczny, taśma magnetyczna; **akta sprawy** – cała dokumentacja w danej sprawie; **dokument** – akt mający znaczenie dowodu, ustanawiający uprawnienie lub stwierdzający prawdziwość określonych w nim zdarzeń bądź danych (odpis aktu stanu cywilnego, wyrok, orzeczenie, świadectwo) w formie określonej w odrębnych przepisach; **załącznik** – każde pismo lub inny przedmiot odnoszący się do treści lub tworzący całość z pismem przewodnim; **korespondencja** – pismo wpływające do jednostki Policji lub komórki organizacyjnej oraz wysyłane przez jednostkę Policji lub komórkę organizacyjną; **przesyłka** – korespondencja oraz pakiety (paczki) otrzymywane i wysyłane za pośrednictwem poczty lub gońca, a także otrzymywane i nadawane telegramy, telenoty, teleksy i telefaksy; **poprzednik** – akta poprzedzające ostatnie otrzymane pismo w danej sprawie; **teczka aktowa** – teczka wiązana, skoroszyt, segregator, np. służące do przechowywania akt spraw ostatecznie załatwionych; **pieczęć urzędowa** – pieczęć okrągła z wizerunkiem orła pośrodku i nazwą w otoku lub jej wizerunek na nośniku elektronicznym; **pieczęć** – stempel lub jego wizerunek na nośniku elektronicznym, nagłówkowa, imienna do podpisu np.; **dziennik podawczy** – zestawienie spraw wpływających do jednostki Policji lub komórki organizacyjnej; **dziennik ko-**

respondencyjny – zestawienie spraw wpływających do jednostki Policji lub komórki organizacyjnej i z niej wysyłanych; **skorowidz rzeczowo-imienny** – zestawienie spraw jednostki Policji lub komórki organizacyjnej według haseł osobowych lub rzeczowych – w układzie alfabetycznym – stanowiące pomoc ewidencyjno-informacyjną dla kancelarii; **znak sprawy** – zespół symboli literowych i cyfrowych określających przynależność sprawy do określonej komórki organizacyjnej oraz kolejność rejestracji w dzienniku korespondencyjnym; **punkt zatrzymania** – każde stanowisko pracy, przez które przechodzą akta sprawy w trakcie wykonywania czynności urzędowych związanych z jej rozpatrywaniem; **nośnik papierowy** – arkusz papieru zgodny z Polskimi Normami, na którym umieszczona jest treść akt; **nośnik informatyczny** – dyskietka, taśma magnetyczna lub inny nośnik, na którym zapisano w formie elektronicznej treść akt; **czystopis** – tekst dokumentu lub pisma urzędowego w postaci ostatecznej, przygotowanej do podpisu przez wystawcę; **aprobata** – wyrażenie zgody przez przełożonego pracownika na treść i sposób rozpatrzenia przez niego sprawy.

Jednostka organizacyjna Policji

Jednostkę organizacyjną Policji stanowi komenda, komisariat, komisariat specjalistyczny, oddział prewencji i pododdział antyterrorystyczny, Wyższa Szkoła Policji, szkoła policyjna i ośrodek szkolenia Policji.

Katalog

Zbiór rodzajów przestępstw, zagrożeń i innych zdarzeń istotnych dla stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, o których informacje podlegają przekazaniu przez dyżurnego operacyjnego komendy wojewódzkiej Policji (dyżurnego Komendy Stołecznej Policji) i dyżurnego operacyjnego Komendy Głównej Policji, oraz kategorii informacji o tych przestępstwach, zagrożeniach i innych zdarzeniach. Oto one: **I. Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej i obronności**: zamach na życie Prezydenta RP albo inny konstytucyjny organ RP, zamach terrorystyczny na jednostkę Sił Zbrojnych RP, czynna napaść lub zniewaga Prezydenta RP albo przedstawiciela obcego państwa korzystającego z immunitetu, szpiegostwo, ujawnienie faktu wskazującego na działanie: obcego wywiadu, organizacji ekstremistycznej lub terrorystycznej. **II. Zdarzenia**

naruszające bezpieczeństwo powszechne: klęska żywiołowa (powódź, stan alarmowy), awaria (w szczególności skażenie i wybuch), pożar, podczas którego zginął człowiek lub o przewidywanych stratach wielkiej wartości, pożar w obiekcie użyteczności publicznej (administracji rządowej, samorządowej, organizacji społecznej, politycznej, obiekcie sakralnym), i to niezależnie od strat, pożar niebezpiecznych materiałów chemicznych, substancji toksycznych i promieniotwórczych w miejscach przechowywania i transporcie, spowodowanie pożaru (podpalenie) lub katastrofy (budowlanej, geologicznej, hydrologicznej, eksplozji) powodującej zagrożenie utraty życia osób lub o przewidywanych stratach w mieniu wielkiej wartości, spowodowanie innego niż pożar i katastrofa niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w znacznych rozmiarach (zagrożenie epidemiologiczne, uszkodzenie urządzenia użyteczności publicznej czy sieci informacyjnej) oraz działanie w inny sposób w okolicznościach szczególnie niebezpiecznych, inne zdarzenie powodujące zagrożenie życia lub zdrowia ludzi albo mienia w wielkich rozmiarach, w tym: ekologiczne (skażenie gruntu, wody, powietrza), sanitarne (zbiorowe zatrucie, epidemia), radiacyjne (w tym zaginięcie, kradzież substancji promieniotwórczej), związane z zawaleniem się budowli, obsunięciem ziemi, skał lub śniegu, eksplozją materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, rozprzestrzenianiem się substancji toksycznych, epidemiologiczne (choroby zakaźne), uszkodzenie lub unieruchomienie urządzenia użyteczności publicznej, zakłócenie automatycznego obiegu informacji, uprowadzenie statku wodnego lub powietrznego, stwierdzenie podejrzenia podłożenia ładunku wybuchowego, zgłoszenie podłożenia ładunku wybuchowego.

III. Przestępstwa kryminalne, gospodarcze, skarbowe: zabójstwo, czynna napaść na funkcjonariusza publicznego przy użyciu broni palnej, niebezpiecznego narzędzia lub napaść zbiorowa, bójka lub pobicie ze skutkiem śmiertelnym, rozbój, kradzież lub wymuszenie rozbójnicze na szkodę osoby powszechnie znanej, rozbój, wymuszenie rozbójnicze i kradzież rozbójnicza dokonane przy użyciu broni palnej albo z wykorzystaniem elementów umundurowania, wyposażenia policyjnego lub innych służb państwowych, rozbój dokonany na szkodę podmiotu obrotu gotówkowego (np. bank, poczta, kantor, hurtownia, stacja paliw, konwój wartościowy), rozbój na kierującym samochodem, wymuszenie rozbójnicze

związane z okupem, uprowadzenie osoby w celu wymuszenia okupu lub z motywów porachunkowych, uprowadzenie osoby z pobudek politycznych lub osoby powszechnie znanej albo cudzoziemca, wymuszenie zwrotu wierzytelności znacznej wartości, zabór broni palnej, amunicji, urządzeń i materiałów wybuchowych, promieniotwórczych lub toksycznych, utrata broni palnej, amunicji, urządzeń i materiałów wybuchowych, promieniotwórczych lub toksycznych, nielegalne posiadanie, wyrób, handel i przemyt broni palnej, amunicji, urządzeń i materiałów wybuchowych, kradzież z włamaniem do obiektu organu administracji lub kontroli rządowej albo samorządowej, prokuratury, sądu, a także partii politycznej, organizacji społecznej szczebla wojewódzkiego, okręgowego i centralnego, przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego oraz do miejsca zamieszkania osób kierujących nimi, kradzież z włamaniem mienia znacznej wartości, kradzież (poza kradzieżą samochodu), przywłaszczenie lub paserstwo mienia znacznej wartości oraz oszustwo komputerowe bez względu na wartość przedmiotu przestępstwa albo szkody wyrządzonej lub zamierzonej, zabór (utrata) dzieł sztuki i dóbr kultury narodowej o znacznej wartości materialnej, artystycznej lub historycznej, zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem lub wspólnie z inną osobą, zgwałcenie lub inne czynności seksualne z osobą poniżej 15 lat, przestępstwa związane z prostytutką (np. zmuszanie do prostytutki, czerpanie korzyści z cudzego nierządu), pornografia (np. art. 202 k.k.), przestępstwa nieobjęte katalogiem popełnione przez osobę należącą do sekty religijnej, grupy nieformalnej lub subkulturowej, handel ludźmi i nielegalna adopcja, przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi oraz przeciwko dokumentom: fałszowanie pieniędzy, środków płatniczych, papierów wartościowych, urzędowych znaków wartościowych i dokumentów publicznych (ujawnienie każdego ośrodka fałszerskiego); puszczanie w obieg fałszywych pieniędzy i innych (poza kartami płatniczymi) środków płatniczych i papierów wartościowych w ilości większej niż 10 sztuk oraz urzędowych znaków wartościowych w ilości większej niż 100 sztuk; fałszowanie i puszczanie w obieg fałszywych kart płatniczych (bez względu na liczbę kart i wysokość strat); przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, takie jak nadużycie zaufania, pranie pieniędzy, udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela, gdy po-

krzywdzonym jest Skarb Państwa; udaremnienie lub utrudnianie przetargu publicznego, gdy pokrzywdzonym jest Skarb Państwa, oraz oszustwo gospodarcze (np. art. 297 k.k.), gdy działanie dotyczy uzyskania świadczenia lub zamówienia o co najmniej 1/2 znacznej wartości; oszustwa ubezpieczeniowe o stratach przekraczających 1/2 znacznej wartości, inne przestępstwa gospodarcze, w szczególności z ustaw: o prawie autorskim i prawach pokrewnych, o znakach towarowych, o zwalczaniu niedozwolonego wyrobu spirytusu, w których wartość zabezpieczonych przedmiotów lub towarów jest znaczna, a także przestępstwa skarbowe (podatkowe, celne, dewizowe, akcyzowe) o co najmniej 1/2 znacznej wartości nielegalnego obrotu albo skonfiskowanych (przemycanych) towarów, jeżeli w czynnościach uczestniczy Policja, sprzedajność, przekupstwo lub nadużycie służbowe funkcjonariusza publicznego oraz przestępstwo płatnej protekcji, przestępstwa przeciwko ochronie informacji, przestępstwa popełnione za pomocą sieci telekomunikacyjnych i komputerowych (np. kradzież impulsów telefonicznych znacznej wartości, nielegalny podsłuch, przestępstwa popełnione za pomocą sieci komputerowych, w tym internetu), przemyt znacznej ilości środków i substancji odurzających (narkotyków), psychotropowych lub prekursorów, nielegalne wytwarzanie, wprowadzanie do obrotu, udzielanie lub posiadanie znacznej ilości środków odurzających, psychotropowych lub prekursorów, ucieczka osoby pozbawionej wolności z zakładu prawnej izolacji – po pokonaniu zabezpieczenia lub z użyciem przemocy. **IV. Zdarzenia zakłócające porządek publiczny:** nielegalne zgromadzenie, wiec, demonstracja, strajk, okupacja budynku administracji rządowej lub samorządowej, organizacji politycznej lub społecznej oraz wyprzedzające informacje uzyskane przez jednostki Policji o zagrożeniach zbiorowego zakłócenia porządku publicznego, zamach na osobę lub mienie podczas zbiegowiska, publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa lub pochwalanie przestępstwa, zbiorowe ekscesy chuligańskie związane z imprezą masową i zgromadzeniem publicznym, bezprawne zakłócenie zebrania, zgromadzenia, pochodu lub ich rozproszenie, zamach na siedzibę przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego, agendę państwa obcego lub siedzibę organizacji międzynarodowej, zniewaga pomnika lub miejsca pamięci historycznej, znieważenie, ograbienie zwłok lub

miejsca spoczynku zmarłego albo grabież zwłok (prochów ludzkich), dezercja z bronią palną lub dokonana wspólnie z innymi żołnierzami, bunt w jednostce penitencjarnej lub zbiorowa ucieczka, zbiorowe zakłócenie porządku w strefie nadgranicznej lub w rejonie przejścia granicznego, zdarzenia związane z pobytem na terenie kraju zorganizowanych grup cudzoziemców (delegacje zagraniczne, uchodźcy), wydarzenia nadzwyczajne zaistniałe w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, aresztach w celu wydalenia. **V. Zdarzenia w ruchu lądowym, powietrznym i wodnym:** spowodowanie wypadku w ruchu lądowym, wodnym, powietrznym, którego następstwem jest śmierć albo ciężki uszczerbek na zdrowiu innej osoby, katastrofa w ruchu powietrznym, lądowym, wodnym, wypadek drogowy spowodowany przez akredytowanego w Polsce cudzoziemca lub z jego udziałem. **VI. Inne przestępstwa i wydarzenia:** nielegalny transport, składowanie lub pozostawienie bez zabezpieczenia materiałów promieniotwórczych, zniszczenie w znacznych rozmiarach fauny i flory na skutek zanieczyszczenia środowiska, spowodowanie śmierci lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu na skutek zanieczyszczenia środowiska, znęcanie się nad osobą (rodziną) ze szczególnym okrucieństwem lub gdy skutkiem jest targnięcie się na życie, zdarzenie nadzwyczajne zaistniałe na szkodę lub z udziałem czołowej osobistości życia publicznego, nielegalny pobyt cudzoziemca na terytorium RP, zaginięcie osoby poniżej lat 15, zdarzenie kategorii II lub inne, które może spowodować lub spowodowało szczególne zainteresowanie dziennikarzy, wyniki działań Policji (pościgi, blokady, przeszukiwanie terenu) oraz rezultaty operacji. **VII. Zdarzenia nadzwyczajne w obiektach organów podległych MSWiA oraz z udziałem lub dotyczące policjantów:** zabójstwo policjanta, czynna napadź na policjanta, zamach na obiekt lub mienie MSWiA albo podległego organu, zdarzenie w obiekcie MSWiA lub podległego organu zagrażające życiu lub zdrowiu oraz mieniu znacznej wartości (pożar, zawalenie, katastrofa), utrata lub udostępnienie broni innej osobie, nieostrożne obchodzenie się z bronią i materiałami wybuchowymi, użycie broni palnej lub środka przymusu bezpośredniego, w wyniku którego nastąpiła śmierć lub ciężki uszczerbek na zdrowiu, podejrzenie popełnienia przez policjanta lub pracownika Policji przestępstwa, niezależnie od jego typu i kwalifikacji, informacja o zdarzeniu mogącym świadczyć o utrzymy-

waniu przez policjanta lub pracownika Policji pozasłużbowych kontaktów z grupami przestępczymi i osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa, spowodowanie wypadku drogowego, odmowa wykonania polecenia służbowego (rozkazu) w sposób demonstracyjny lub zbiorowy przez policjantów w czasie koncentracji pododdziałów, samowolne opuszczenie przez policjantów rejonu zakwaterowania lub koncentracji, zdarzenie nadzwyczajne w jednostce Policji albo podczas konwojowania z udziałem osoby konwojowanej lub doprowadzonej w celu wytrzeźwienia, samobójstwo policjanta lub usiłowanie, epidemiczne zachorowania i zatrucia pokarmowe skoszarowanych policjantów.

Konwojowanie

Przemieszczanie zatrzymanych lub osadzonych specjalnie do tego celu przystosowanymi pojazdami. Wyróżniamy konwojowanie wahadłowe i etapowe. Pierwsze odnosi się do konwojowania osób z aresztu śledczego oraz zakładu karnego do położonych w bezpośrednim sąsiedztwie sądów lub prokuratur, drugie – przewożenia osób do odległych miejsc docelowych.

Kwalifikacje zawodowe

Kwalifikacjami zawodowymi są odpowiednio kwalifikacje zawodowe podstawowe lub wyższe, w rozumieniu przepisów w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych, oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe.

Licencja

Chodzi o licencję Lotnictwa Policji stanowiącą dokument stwierdzający posiadanie określonych kwalifikacji oraz dowód upoważnienia do wykonywania określonych czynności lotniczych. **Uprawnienia lotnicze** to uprawnienia do wykonywania określonych czynności na pokładzie policyjnego statku powietrznego wpisywane do licencji, świadectwa kwalifikacji lub książki członka personelu lotniczego. Przez **świadectwo kwalifikacji** członka pokładowego personelu latającego Lotnictwa Policji należy rozumieć dokument stwierdzający posiadanie określonych kwalifikacji oraz dowód upoważnienia do wykonywania czynności lot-

nicznych nieokreślonych w licencji. Natomiast dokumentem potwierdzającym, że sprzęt lotniczy został wpisany do Rejestru Statków Powietrznych Lotnictwa Służb Porządku Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, jest **świadcstwo rejestracji**. **Pilotem** jest policjant lub pracownik Lotnictwa Policji legitymujący się aktualną licencją pilota Lotnictwa Policji. **Mechanik pokładowy** – to policjant lub pracownik Lotnictwa Policji legitymujący się aktualną licencją członka personelu lotniczego Lotnictwa Policji uprawniającą do wykonywania określonych w niej czynności lotniczych, **mechanik lotniczy obsługi** – policjant lub pracownik Lotnictwa Policji legitymujący się aktualną licencją członka personelu lotniczego Lotnictwa Policji, a **członkowie załogi lotniczej** – policjanci i pracownicy Lotnictwa Policji posiadający licencję lub świadectwo kwalifikacji członka personelu latającego Lotnictwa Policji, którym powierzono pełnienie obowiązków istotnych dla prowadzenia statku powietrznego w czasie trwania lotu. **Czasem lotu śmigłowca** jest czas liczony od chwili uruchomienia wirnika nośnego do chwili jego zatrzymania. Należy równocześnie wskazać, że **czas wypoczynku** stanowi nieprzerwany i określony czas, w którym członek personelu latającego zwolniony jest od pełnienia obowiązków służbowych, a **przerwa w czynnościach lotniczych** to czas wolny od obowiązków, krótszy niż czas wypoczynku.

Miejsce zaginięcia

Miejsce, w którym osoba zaginiona przebywała po raz ostatni przed zaginięciem, co potwierdzają wiarygodne informacje. Miejsce to nie ma nic wspólnego z miejscem pobytu, stanowiącym miejsce zameldowania danej osoby na pobyt stały lub czasowy.

NN osoba

Osoba o nieustalonej tożsamości, której dane personalne są nieznane, niepełne lub niewiarygodne. W szczególności chodzi o taki przypadek, który jest następstwem choroby uniemożliwiającej samodzielne podejmowanie decyzji przez określoną osobę lub osoba ta zataja swoją tożsamość w sytuacji mającej znaczenie prawne. Natomiast nieznane zwłoki i szczątki ludzkie nazywane są „NN zwłokami”. Jest to przypadek, kiedy ciało osoby zmarłej odnalezione zostało w stanie lub okolicznościach

uniemożliwiających identyfikację, w tym części ciała ludzkiego odłączone od całości, jeżeli umożliwiają pobranie próbek biologicznych do badań genetycznych. Nie stanowią NN zwłok noworodki martwo urodzone.

Norma należności

Normą należności jest przysługująca jednostce i komórce organizacyjnej Policji oraz policjantowi norma wyposażenia w sprzęt teleinformatyczny i telekomunikacyjny, w tym pochodzący z darowizn na rzecz tych jednostek i komórek organizacyjnych, niezbędny do wykonywania czynności służbowych. Sprzęt teleinformatyczny i telekomunikacyjny przeznaczony na pokrycie, w zakresie norm należności, nieplanowanych potrzeb jednostek i komórek organizacyjnych Policji, umożliwiający podjęcie przez nie działań operacyjnych na dużą skalę, w przypadku klęski żywiołowej, awarii, zmian struktur organizacyjnych Policji stanowi rezerwę dyspozycyjną. Natomiast **rezerwę eksploatacyjno-techniczną** stanowi sprzęt teleinformatyczny i telekomunikacyjny utrzymywany przez wydziały: Utrzymania Systemów Informatycznych i Utrzymania Systemów Teletransmisyjnych Biura Łączności i Informatyki Komendy Głównej Policji oraz wydziały łączności lub wydziały informatyki (wydziały łączności i informatyki) lub równorzędne komendy wojewódzkiej (stołecznej) Policji, Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i szkół policyjnych, służący do zaspokajania, w zakresie norm należności, bieżących potrzeb podległych jednostek i komórek organizacyjnych Policji oraz policjantów. Zbiorcze zestawienie norm należności określa się mianem **tabeli należności**.

Obiekt

Nieruchomość wraz z instalacjami pozostająca w całości w dyspozycji KGP lub części budynków administrowanych (zajmowanych) przez komórki organizacyjne KGP. Z pojęciem tym wiąże się **ochrona**, a więc zespół przedsięwzięć organizacyjnych i technicznych mających na celu zabezpieczenie obiektów. W ich ramach tworzy się wyspecjalizowany zespół osób realizujących zadania ochrony na podstawie **planu ochronnego**, tzn. zbiór środków ochrony i procedur organizacyjnych, których celem jest fizyczna ochrona obiektów KGP.

Odprawa

Czynność przeprowadzana przez przełożonego policjanta lub innego wyznaczonego policjanta, która powinna uwzględniać w szczególności: 1) sprawdzenie gotowości do pełnienia służby, 2) przekazanie informacji o aktualnym stanie bezpieczeństwa i porządku w rejonie pełnienia służby oraz o ważniejszych wydarzeniach na terenie podległym danej jednostce Policji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym, 3) poinformowanie o dyslokacji służby, składzie patrolu oraz wskazanie dowódcy patrolu, 4) postawienie zadań doraźnych, 5) określenie formy pełnienia służby i zalecanego sposobu realizacji zadań, 6) sprawdzenie znajomości zadań i obowiązków na posterunku lub trasie, 7) określenie czasu rozpoczęcia przerw w służbie, 8) pouczenie o zasadach bezpieczeństwa w czasie pełnienia służby. Jej przebieg, treść przekazanych zadań doraźnych oraz sposób ich realizacji powinny być przez prowadzącego wpisane do książki odpraw lub protokołu z odprawy.

Operator

Policjant lub pracownik Policji realizujący w systemie czynności na zlecenie lub w imieniu policjantów jednostki Policji, komórek i jednostek podległych, nieposiadających możliwości samodzielnej pracy w Policijnym Rejestrze Imprez Masowych.

Opinia

Opinia stanowi sprawozdanie z dokonanych czynności i spostrzeżeń w trakcie wykonywania badań dla celów dowodowych oraz oparte na nich wnioski.

Organ koordynacyjny

Przez organ koordynacyjny należy rozumieć: właściwego miejscowo komendanta wojewódzkiego Policji – w przypadku działań podejmowanych przez Policję i Siły Zbrojne na obszarze jednego województwa, Komendanta Głównego Policji – w przypadku działań podejmowanych przez Policję i Siły Zbrojne na obszarze większym niż jedno województwo. Organ koordynacyjny może upoważnić inną osobę do wykonywania swoich zadań.

Osoba powszechnie znana

Osoba znana publicznie, w skali co najmniej ogólnokrajowej, z powodu swojej pozycji, zajmowanego stanowiska lub urzędu, pełnionej funkcji, wykonywanego zawodu lub prowadzonej działalności albo informacji przekazywanych o niej przez media centralne.

Osoba uprawniona

Osoba, która zawiadomiła Policję o zaginięciu danej osoby, tzn. członek rodziny osoby zaginionej, kierownik instytucji, w której osoba zaginiona lub NN osoba przebywała w celu leczenia albo sprawowania nad nią opieki, inna osoba, która w złożonym zawiadomieniu uzasadnia podejrzenie popełnienia przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności osoby zaginionej albo wskazuje jednoznacznie okoliczności zaginięcia tej osoby, a także przedstawiciel właściwego urzędu konsularnego, jeżeli osobą zaginioną jest cudzoziemiec.

Pojazd

Pojazdem jest środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna lub urządzenie do tego przystosowane. Pojazdem samochodowym jest pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością 25 km/h; określenie to nie obejmuje ciągnika rolniczego. Pojazdem specjalnym jest pojazd samochodowy lub przyczepa konstrukcyjnie nieprzeznaczone do przewozu osób lub ładunków, przy czym przeznaczone na wyłączny użytek Policji. Do pojazdów specjalnych zaliczono te, które skonstruowano z przeznaczeniem do przewozu jednego rodzaju ładunku, np. asenizacyjny, śmieciarka, do przewozu betonu, cysterna paliwowa, cysterna na wodę oraz transporter opancerzony, mimo że nie spełniają powyższych warunków. Pojazdem uprzywilejowanym jest pojazd służbowy Policji, a pojazdem uprzywilejowanym w akcji pojazd wysyłający sygnały świetlne w postaci niebieskich świateł błyskowych i jednocześnie sygnały dźwiękowe o zmiennym tonie. Dodatkowo przyjęto, że pojazd specjalizowany to pojazd samochodowy specjalnie dostosowany do wykonywania określonych zadań. Definicja pokrywa się z definicją pojazdu używanego do celów specjalnych. Pojazdem ogólnego przeznaczenia jest pojazd samochodowy produkowany bez ograniczeń na rynek. Pojazdem ciężarowym jest pojazd o dopuszczalnym cię-

zarze całkowitym przekraczającym 3,5 t, a samochodem osobowym pojazd o liczbie miejsc siedzących nie większej niż 5 i rodzaju nadwozia sedan, hatchback, kombi lub coupé.

Poświadczenie bezpieczeństwa

Poświadczeniem bezpieczeństwa jest dokument uprawniający do dostępu do informacji niejawnych, wydany po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego, o którym mowa na przykład w art. 22 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228). W zależności od stanowiska lub zleconej pracy, o które ubiega się dana osoba, przeprowadza się postępowanie sprawdzające: 1) zwykle – przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”; 2) poszerzone: a) przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”, b) wobec pełnomocników ochrony, zastępców pełnomocników ochrony oraz kandydatów na te stanowiska, c) wobec kierowników jednostek organizacyjnych, w których są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli „poufne” lub wyższej, d) wobec osób ubiegających się o dostęp do informacji niejawnych międzynarodowych lub o dostęp, który ma wynikać z umowy międzynarodowej zawartej przez Rzeczpospolitą Polską.

Przełożony

Wyższym przełożonym jest w rozumieniu ustawy Komendant Główny Policji w stosunku do: komendantów wojewódzkich (stołecznego) Policji, komendanta Wyższej Szkoły Policji, komendantów szkół Policji oraz komendanci wojewódzcy (stołeczny) Policji w stosunku do komendantów rejonowych Policji. Bezpośrednim przełożonym jest osoba zajmująca stanowisko kierownicze bezpośrednio wyższe od stanowiska zajmowanego przez policjanta, poczynając od stanowiska kierownika rewiru dzielnicowych (równorzędnego) lub dowódcy plutonu. Przełożonym właściwym w sprawach osobowych jest przełożony, o którym mowa na przykład w art. 32 ust. 1 ustawy o Policji. Policjantów obowiązuje droga służbowa, którą stanowi tryb zwracania się policjanta w sprawie osobowej lub innej sprawie wynikającej ze stosunku służbowego do przełożonego uprawnionego do jej załatwienia za pośrednictwem bezpośredniego przełożonego.

Rewir dzielnicowych

Komórka organizacyjna usytuowana w jednostce organizacyjnej Policji wyznaczona jako teren działania kierownika rewiru. Dzielnicowym jest policjant mianowany na stanowisko dzielnicowego, którego teren działania, jako część obszaru działania komendy, komisariatu lub posterunku Policji, stanowi rejon służbowy.

Rezerwa

W tym określeniu mieszczą się dwa terminy: „**rezerwa dyspozycyjna**” oraz „**rezerwa eksploatacyjno-techniczna**”. Pierwszą są środki rzeczowe, które pozwalają na pilne pokrycie wcześniej nieplanowanych lub niemożliwych do przewidzenia potrzeb jednostek i komórek organizacyjnych Policji (np. działania operacyjne na dużą skalę, klęski żywiołowe, awarie, zmiany struktur organizacyjnych). Natomiast drugą stanowią środki rzeczowe utrzymywane przez wydziały BLiI KGP, KWP/KSP, Wyższej Szkoły Policji i szkół policyjnych, które służą zaspokojeniu bieżących potrzeb podległych jednostek i komórek organizacyjnych.

Stanowisko

W strukturze organizacyjnej Policji przyjęły się dwie kategorie stanowisk: **stanowisko policyjne** i **stanowisko pracownicze**. Na stanowisku policyjnym policjant pełni służbę, a na stanowisku pracowniczym nie służy, lecz pracuje inna zatrudniona osoba. Wśród stanowisk pracowniczych można wyróżnić **stanowisko pracownicze etatowe** i **pozaetatowe**. Na stanowisku pracowniczym etatowym **pracownika** zatrudnia się w KGP, komendzie wojewódzkiej Policji, komendzie powiatowej Policji, komisariacie i komisariacie specjalistycznym Policji, **nauczyciela akademickiego** (lub inną osobę w strukturze pozaobsługowej) w Wyższej Szkole Policji, a na stanowisku innym niż robotnicze – w szkole policyjnej lub ośrodku szkolenia Policji. W zależności od rodzaju stanowisk różne są podstawy zatrudnienia, a mianowicie odpowiednio na podstawie przepisów o służbie cywilnej, o szkolnictwie wyższym oraz kodeksu pracy. Na stanowisku pracowniczym pozaetatowym w KGP, komendzie wojewódzkiej Policji, komendzie powiatowej Policji, komisariacie i komisariacie specjalistycznym Policji pracownika zatrudnia się na podstawie przepisów o pracownikach urzędów państwowych. Natomiast stanowisko ob-

sługi w Wyższej Szkole Policji i stanowisko robotnicze w szkole policyjnej lub ośrodku szkolenia Policji obsadza się odpowiednio na podstawie przepisów o szkolnictwie wyższym lub kodeksu pracy. A zatem **stanowisko etatowe** jest właściwe dla stanowiska policyjnego lub stanowiska pracowniczego etatowego. **Stanowiskiem kierowniczym** jest stanowisko etatowe kierownika jednostki Policji i jego zastępcy lub kierownika komórki i jego zastępcy.

Struktura etatowa

Strukturą etatową są dane określające nazwy i liczbę stanowisk etatowych oraz ich zaszerogowanie i przyporządkowanie do komórek. Dokumentem określającym tę strukturę jest **etat**. Minimalną liczbę stanowisk etatowych ustaloną dla jednostki Policji lub komórki określamy jako **normatyw etatowy**.

Struktura organizacyjna

Jest to układ i wzajemne zależności między poszczególnymi komórkami oraz stanowiskami, wskazujące hierarchię oraz specjalizację zadań służbowych w jednostce Policji. **Jednostką organizacyjną** jest Komenda Główna Policji, komenda wojewódzka Policji, komenda powiatowa Policji, komenda rejonowa Policji, komisariat Policji, komisariat specjalistyczny Policji, Wyższa Szkoła Policji, szkoła policyjna, oddział prewencji Policji, samodzielny pododdział prewencji Policji, samodzielny pododdział antyterrorystyczny Policji oraz ośrodek szkolenia Policji. Na czele jednostki stoi **komendant**. Używając ogólnego sformułowania „komendant”, wiemy, że chodzi o Komendanta Głównego Policji, komendanta wojewódzkiego Policji, komendanta powiatowego Policji, komendanta rejonowego Policji, komendanta komisariatu i komendanta komisariatu specjalistycznego Policji, komendanta Wyższej Szkoły Policji, komendanta szkoły policyjnej. **Kierownikiem jednostki** Policji jest komendant Policji, dowódca oddziału prewencji Policji, dowódca samodzielnego pododdziału prewencji Policji, dowódca samodzielnego pododdziału antyterrorystycznego Policji oraz kierownik ośrodka szkolenia Policji. Wyodrębnioną część struktury organizacyjnej stanowi **komórka**. Jej kierownikiem jest dyrektor biura (inspektoratu, laboratorium), naczelnik zarządu, naczelnik wydziału (inspektoratu, laboratorium), naczelnik sekcji, kierow-

nik sekcji, kierownik izby dziecka, kierownik referatu, kierownik ogniwa, kierownik posterunku Policji, kierownik rewiru dzielnicowych, dyrektor instytutu, kierownik zakładu, redaktor naczelny, kierownik studium, dyrektor biblioteki, kierownik biblioteki, dowódca kompanii, dowódca plutonu.

Ustanie stosunku służbowego

Przez ustanie stosunku służbowego należy rozumieć rozwiązanie stosunku służbowego w związku ze zwolnieniem policjanta ze służby lub jego śmiercią.

Użycie broni palnej

Termin „broń palna” obejmuje też inną broń podobną z wyglądu (gazową, pneumatyczną, sprężynową, elektryczną), a także podobny przedmiot (kopię, atrapę takiej broni), którego sprawca użył w sposób i w sytuacji, jakby to była broń palna, a pokrzywdzony nie mógł stwierdzić, że nie była to broń.

Zaginienie osoby

Zaistnienie zdarzenia o charakterze nagłym, uniemożliwiającego ustalenie miejsca pobytu osoby fizycznej i zapewnienie ochrony jej życia, zdrowia lub wolności, wymagające jej odnalezienia albo udzielenia pomocy. Wyróżnia się dwie kategorie osób zaginionych. Osobą zaginioną kategorii I jest osoba, która nagle opuściła ostatnie miejsce swojego pobytu w okolicznościach uzasadniających podejrzenie popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności, albo uzasadniających podejrzenie zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, a w szczególności: wskazujących na realną możliwość popełnienia przez nią samobójstwa, jeśli jest to osoba małoletnia do lat 15 i jej zaginięcie zgłoszono po raz pierwszy lub jest to osoba, która z powodu wieku, choroby, upośledzenia umysłowego czy innego zakłócenia czynności psychicznych nie może kierować swoim postępowaniem albo wymaga opieki lub pomocy innych osób. Osobą zaginioną kategorii II jest osoba, która opuściła ostatnie miejsce swojego pobytu w okolicznościach nieuzasadniających niezwłocznej potrzeby zapewnienia ochrony jej życia, zdrowia lub wolności albo udzielenia pomocy, a w szczególności gdy: nie istnieją wymienione przesłanki, osoba zaginiona okazywała wcześniej niezado-

wolenie z własnej sytuacji życiowej lub zamiar jej zmiany albo zabrała z sobą rzeczy osobiste, osoba zaginiona opuściła ostatnie miejsce swojego pobytu z własnej woli, a w przypadku osoby małoletniej jej zaginięcie nie jest samowolnym oddaleniem się z domu rodzinnego, ze schroniska dla nieletnich, zakładu poprawczego, placówki interwencyjnej, domu dziecka, ośrodka szkolno-wychowawczego lub innej tego rodzaju placówki, w której przebywała na mocy orzeczenia sądu – szczególnie gdy fakty takich ucieczek zgłaszane były wcześniej Policji.

Zakończone postępowanie

Zakończeniem prowadzenia postępowania przez Policję jest: 1) przekazanie materiałów postępowania prokuratorowi z wnioskiem o: a) zatwierdzenie lub sporządzenie aktu oskarżenia w dochodzeniu, w tym zatwierdzenie wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym, b) sporządzenie aktu oskarżenia w śledztwie, c) wystąpienie do sądu z wnioskiem o umorzenie postępowania przygotowawczego, d) zatwierdzenie lub sporządzenie postanowienia o umorzeniu śledztwa lub dochodzenia, w tym zatwierdzenie postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, e) zatwierdzenie lub sporządzenie postanowienia o umorzeniu postępowania bez wydania postanowienia o wszczęciu dochodzenia lub śledztwa, w tym zatwierdzenie postanowienia o umorzeniu postępowania i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, f) zatwierdzenie lub sporządzenie postanowienia o zawieszeniu dochodzenia lub śledztwa, g) zastosowanie amnestii, h) wystąpienie z wnioskiem o przejęcie ścigania przez organy wymiaru sprawiedliwości innych państw; 2) przekazanie materiałów zebranych w trybie na przykład art. 37 u.p.n. bezpośrednio sędziemu rodzinnemu z wnioskiem o wszczęcie postępowania o czyn karalny; 3) skierowanie do prokuratora wniosku o przekazanie postępowania sędziemu rodzinnemu; 4) przekazanie bezpośrednio lub za pośrednictwem prokuratora postępowania finansowym organom postępowania przygotowawczego lub prokuratorowi celem przekazania prokuratorowi wojskowemu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu lub Żandarmerii Wojskowej. Za zakończenie postępowania prowadzonego przez prokuratora uznaje się skierowanie aktu oskarżenia lub wniosku do sądu o umorzenie postępowania, wydanie postanowienia o umorzeniu albo zawiesze-

niu postępowania albo przekazanie sprawy do prokuratora wojskowego, Żandarmerii Wojskowej, finansowych organów postępowania przygotowawczego lub organów wymiaru sprawiedliwości innych państw. Za zakończenie postępowania prowadzonego przez sędziego rodzinnego uznaje się wydanie postanowienia, o którym mowa na przykład w art. 21 § 2 lub art. 42 u.p.n.

Zdarzenie nadzwyczajne

Mówiąc o nadzwyczajnym zdarzeniu, mamy na myśli zdarzenie, w którym pokrzywdzoną jest osoba sprawująca wysoki urząd (zajmująca stanowisko, pełniąca funkcję) w organie państwowym, partii politycznej, organizacji, instytucji lub przedstawicielstwie innego państwa. Osobą taką jest np.: minister, wojewoda, lider partii politycznej, senator, poseł, przewodniczący sądu (Sądu Najwyższego, wojewódzkiego), szef prokuratury, prezes Najwyższej Izby Kontroli, Głównego Urzędu Cel, Narodowego Banku Polskiego, Komendant Główny Policji (Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej), komendant wojewódzki Policji, przewodniczący ogólnopolskiego związku zawodowego, dyplomata. Innego rodzaju zdarzeniem nadzwyczajnym w jednostce Policji albo podczas konwojowania jest w szczególności: zgon lub usiłowanie targnięcia się na życie albo zdrowie własne lub innej osoby, ucieczka albo próba lub nakłanianie do ucieczki, zwłaszcza zbiorowej, zamach na konwój albo inne poważne niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia osób konwojowanych lub przebywających w pomieszczeniach jednostki (również Policijnej Izby Dziecka), bunt, nakłanianie do buntu, niszczenie wyposażenia pomieszczeń jednostki lub środków transportu.

USTAWA

z dnia 6 kwietnia 1990 r.

o Policji

(tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687)

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. [Zakres regulacji]

1. Tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

1a. Nazwa „Policja” przysługuje wyłącznie formacji, o której mowa w ust. 1.

2. Do podstawowych zadań Policji należą:

- 1) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- 3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- 4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- 5) nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;
- 6) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;

- 7) **współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;**
- 8) **gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;**
- 9) **(uchylony);**
- 10) **prorowadzenie bazy danych zawierającej informacje o wynikach analizy kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA);**
- 11) **(uchylony).**

3. Policja realizuje także zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

1. Podstawowym obowiązkiem naszego ustawodawstwa jest stworzenie warunków gwarantujących rzeczywistą ochronę każdego człowieka przed przemocą, brutalnością i innymi zachowaniami naruszającymi dobro chronione przez prawo. Wynika on wprost z ustawy zasadniczej, którą tworzy Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Największe nadzieje związane z osiągnięciem tego szczytnego celu pokładane są w Policji, z racji powierzenia tej instytucji najpoważniejszych zadań i uprawnień. Wyrazem realizacji zasady, zgodnie z którą precyzyjna i należyście wykorzystana informacja stanowi klucz do sparaliżowania działania świata przestępczego, jest m.in. ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 153 z późn. zm.). W myśl zasad określonych w jej art. 5 i 6 organem administracji rządowej właściwym w sprawach gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji kryminalnych jest Komendant Główny Policji, który wykonuje swoje zadania przy pomocy Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych, będącego komórką organizacyjną w Komendzie Głównej Policji. Zadaniem Komendanta Głównego Policji, jako Szefa Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych, jest w szczególności: 1) gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych, 2) prowadzenie baz danych oraz określanie organizacyjnych warunków i technicznych

sposobów ich prowadzenia, 3) opracowywanie analiz informacji kryminalnych, 4) zapewnienie bezpieczeństwa gromadzonym i przetwarzanym w Centrum informacjom kryminalnym, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 185, poz. 1228), a także 5) współpraca międzynarodowa przy wykonywaniu ratyfikowanych umów międzynarodowych w zakresie przekazywania informacji kryminalnych. Informacje uzyskane w czasie wykonywania czynności służbowych Policja – zgodnie z dyspozycją rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Biuru Ochrony Rządu informacji uzyskanych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego i Żandarmerię Wojskową (Dz. U. Nr 41, poz. 243), wydanego na mocy art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.) – przekazuje Biuru Ochrony Rządu w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o Biurze Ochrony Rządu, i porównania, czy posiadane informacje są kompletne i aktualne lub zgodne ze stanem faktycznym. Generalnie rzecz ujmując, informacje przekazuje się w formie pisemnej, przy czym w sytuacjach niecierpiących zwłoki przekazanie informacji może nastąpić z wykorzystaniem urzędów i systemów teleinformatycznych. Informacje te wymagają, w terminie późniejszym, potwierdzenia w formie pisemnej.

2. Głównym obowiązkiem Policji, nałożonym mocą komentowanej ustawy, jest ochrona życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego (w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania). Poczesne miejsce zajmują działania mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym. Warunkiem skuteczności działania jest nie tylko pełna realizacja przez Policję podstawowych zadań, lecz również właściwa koordynacja działań i ścisła współpraca

Wojciech Kotowski – zawodowo związany z organami Prokuratury Generalnej. Pełni funkcje sekretarza redakcji miesięcznika „Prokuratura i Prawo”, wydawanego przez Prokuraturę Generalną, i redaktora naczelnego miesięcznika „Paragraf na Drodze”, wydawanego przez Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna w Krakowie. Od wielu lat zajmuje się prawnymi i kryminalistycznymi problemami ruchu drogowego. Autor kilkudziesięciu publikacji książkowych, m.in. *Przestępstwa i wykroczenia drogowe. Analiza zdarzeń* (Warszawa 2001), *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz* (Warszawa 2002, 2004, 2011), *Kodeks wykroczeń. Komentarz* (Warszawa 2004, 2007, 2009), *Ustawa o Policji. Komentarz* (Warszawa 2004, 2008), *Straż miejska. Komentarz* (Warszawa 2004), *Ochrona osób i mienia. Komentarz* (Warszawa 2004), *Uprawnienia mandatowe. Komentarz* (Warszawa 2011), i około 800 publikacji prasowych, w większości poświęconych bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

■ Jest to już trzecie wydanie najobszerniejszego komentarza do ustawy o Policji. Autor w przystępny sposób, wynikający z praktycznego charakteru publikacji, omawia przepisy ustawowe, w tym najnowsze regulacje dotyczące:

- zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie,
- stosowania przez Policję urządzeń uniemożliwiających telekomunikację,
- działań Policji na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej,
- nowej bazy danych zawierającej informacje o wynikach analizy DNA i procedurach z nią związanych,
- obowiązku policjanta informowania o podjęciu przez jego małżonka pracy w podmiotach świadczących usługi detektywistyczne,
- nagród motywacyjnych dla policjantów,
- obowiązku utrzymywania sprawności fizycznej przez policjanta.

■ Komentarz zawiera ponadto wykaz i omówienie najważniejszych aktów wykonawczych do ustawy, a także taryfikator mandatowy i punktację karną za naruszenia przepisów ruchu drogowego.

■ Publikacja przeznaczona jest zarówno dla policjantów, jak i pracowników cywilnych Policji. Będzie stanowić również cenną pomoc dla prokuratorów, sędziów i adwokatów w sprawach wymagających oceny zakresu kompetencji Policji.

ISBN 978-83-264-1644-6

9 788326 416446

Cena 179 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 802 888, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl